

COMARCH

**RAPORT DANYCH NIEFINANSOWYCH
COMARCH S.A. ORAZ GRUPY COMARCH
ZA ROK 2018**

1.	Oświadczenie Zarządu Comarch S.A. skierowane do interesariuszy firmy w zakresie raportowania kwestii niefinansowych	3
2.	Informacje o Grupie Kapitałowej Comarch	4
2.1.	Akcjonariusze posiadający bezpośrednio lub pośrednio poprzez podmioty zależne co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Comarch S.A., wg stanu na dzień 29 kwietnia 2019	5
2.2.	Zakres działalności Grupy Comarch na świecie.....	5
2.3.	Struktura kapitałowa Grupy Comarch wg stanu na dzień 31 grudnia 2018 r.6	
2.4.	Podstawowe wielkości ekonomiczno-finansowe.....	8
2.5.	Nagrody i rankingi w roku 2018.....	9
3.	Interesariusze	11
4.	Polityki i zasady przyjęte i stosowane przez Grupę Comarch oraz ich wpływ na poszczególne aspekty oraz zidentyfikowane ryzyka.....	12
4.1.	Zintegrowany System Zarządzania.....	13
4.2.	Kodeks etyczny Comarch	20
4.3.	Prawa człowieka	22
4.4.	Deklaracja polskiego biznesu na rzecz zrównoważonego rozwoju	23
4.5.	Spółeczna odpowiedzialność biznesu.....	24
4.6.	Przeciwdziałanie korupcji	29
4.7.	Ład korporacyjny	30
4.8.	Ryzyka w ramach Zintegrowanego Systemu Zarządzania	31
5.	Kontrahenci	31
5.1.	Dostawcy	32
5.2.	Odbiorcy	34
5.3.	Bezpieczeństwo produktów i konsumentów	36
6.	Zasoby ludzkie (obszar społeczny i pracowniczy).....	38
6.1.	Przeciętne zatrudnienie w Grupie Comarch w latach 2015-2018	38
6.2.	Rotacja zatrudnienia.....	39
6.3.	Umowy, na podstawie których świadczona jest praca.....	39
6.4.	Szkolenia.....	47
6.5.	Korzystanie z pomocy publicznej i zlecenia publiczne.....	48
7.	Bezpieczeństwo i higiena pracy	50
8.	Ochrona Środowiska	54
8.1.	Wykorzystanie surowców naturalnych.....	54
8.2.	Wyroby gotowe	55
8.3.	Energia	56
8.4.	Flota Comarch	59
8.5.	Woda.....	60
8.6.	Emisje.....	61
8.7.	Odpady	65
9.	Ocena istotności aspektów oddziaływania na otoczenie.....	68
10.	Przegląd wskaźników SIN	70

1. Oświadczenie Zarządu Comarch S.A. skierowane do interesariuszy firmy w zakresie raportowania kwestii niefinansowych

Szanowni Interesariusze,

Grupa Comarch, z racji wielkości przedsiębiorstwa oraz zasięgu swojego działania, wywiera znaczny wpływ na swoje otoczenie, szczególnie w zakresie ekonomicznym i społecznym. Zrównoważony rozwój jest jednym z kluczowych fundamentów strategii firmy od samego jej początku i w opinii Zarządu Grupy w znacznym stopniu przyczynił się do sukcesu rynkowego przedsiębiorstwa.

Niniejszy Raport Danych Niefinansowych Grupy Comarch jest trzecim z kolei, a drugim opublikowanym po wejściu w życie takiego obowiązku. Niezależnie od wymogów formalnych, Comarch od wielu lat stosuje dobre praktyki w zakresie raportowania niefinansowego (m.in. poprzez publikację odpowiednich informacji w Internecie oraz w raportach rocznych). Wynika to zarówno z wewnętrznej potrzeby komunikacji z interesariuszami, jak i wypełniania zaleceń ładu korporacyjnego dla spółek giełdowych oraz zapisów ustawy o rachunkowości.

Z uwagi na profil działalności przedsiębiorstwa, kluczowymi dla Comarch zagadnieniami dotyczącymi zrównoważonego rozwoju są kwestie społeczne, związane z zatrudnieniem i prawami człowieka oraz zagadnienia związane z zarządzaniem różnorodnością, szczególnie w zakresie organów zarządzających i nadzorczych. W opinii Zarządu Comarch S.A. przestrzeganie odpowiednich standardów oraz raportowanie o nich jest niezbędne dla właściwego zarządzania zasobami ludzkimi, a tym samym jest elementem kluczowym dla zapewnienia możliwości długoterminowego rozwoju i utrzymania przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstwa.

Kluczowymi kwestiami związanymi ze zrównoważonym rozwojem oraz raportowaniem niefinansowym są: ciągła poprawa jakości zarządzania, znacząca rola „miękkich” czynników motywacyjnych, promocja aktywności fizycznej i kulturalnej wśród pracowników, zwiększanie świadomości kadry zarządzającej w zakresie zagadnień związanych z różnorodnością, a także stałe doskonalenie procedur zarządzania. Grupa Comarch stale prowadzi działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego, czego przykładem w 2018 roku było wdrożenie Systemu Zarządzania Energią ISO 50001 czy promowanie postaw proekologicznych wśród załogi. Grupa cały czas wspiera również różne inicjatywy społeczności lokalnych oraz liczne działania charytatywne.

Zarząd Comarch S.A. zwraca uwagę, że Raport Danych Niefinansowych za rok 2018 obejmuje informacje niefinansowe dotyczące Spółki Comarch S.A. oraz Grupy Kapitałowej Comarch. Raport został przygotowany zgodnie z wymogami raportowania niefinansowego zawartymi w Ustawie z dnia 29 września 1994 roku o rachunkowości, wytycznymi Komisji Europejskiej dotyczące sprawozdawczości w zakresie informacji niefinansowych oraz w oparciu o krajowe Standardy Informacji Niefinansowych (SIN) dotyczące raportów zrównoważonego rozwoju. Do najważniejszych wyzwań oraz celów organizacji na najbliższy rok w zakresie raportowania niefinansowego należy udoskonalanie procesów wewnątrz organizacji, pozwalających na osiągnięcie docelowej jakości i kompletności raportowania, a także zmniejszenie jego pracochłonności.

Zarząd Comarch S.A.

2. Informacje o Grupie Kapitałowej Comarch

G.1.1., G.1.2.

Podstawowym przedmiotem działalności Grupy Kapitałowej Comarch („Grupa Comarch”, „Comarch”), której jednostką dominującą jest spółka akcyjna Comarch S.A. z siedzibą w Krakowie przy Al. Jana Pawła II 39 A („Spółka”), jest działalność związana z oprogramowaniem - PKD 62.01.Z. Oznaczenie sądu rejestrowego dla Comarch S.A.: Sąd Rejonowy dla Krakowa – Śródmieścia w Krakowie, XI Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego. Numer KRS: 0000057567. Spółka Comarch S.A. posiada dominujący udział w Grupie pod względem osiąganych przychodów, wartości aktywów oraz ilości i wielkości realizowanych kontraktów. Akcje Spółki Comarch S.A. są dopuszczone do obrotu giełdowego na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. Czas trwania jednostki dominującej nie jest ograniczony.

Grupa Kapitałowa Comarch jest producentem innowacyjnych systemów informatycznych dla kluczowych sektorów gospodarki zarówno w Polsce jak i za granicą. Główną strategią Comarch jest dostarczanie klientom kompletnych rozwiązań informatycznych opartych na produktach własnych, także w modelu usługowym. Dzięki zatrudnianym wysokiej klasy specjalistom oraz dzięki posiadanej profesjonalnej infrastrukturze Comarch jest w stanie dostarczać zarówno produkty informatyczne, jak również usługi ich wdrożenia i utrzymania, a także usługi doradcze i integracyjne dla klientów na całym świecie. Dzięki temu odbiorcy produktów i usług oferowanych przez Comarch mogą w pełni korzystać z możliwości oferowanych przez nowoczesne systemy informatyczne oraz optymalizować swoje procesy biznesowe.

Szeroki zakres oferty Comarch obejmuje systemy klasy ERP, finansowo-księgowo, systemy CRM, oprogramowanie lojalnościowe, systemy wsparcia sprzedaży i elektronicznej wymiany dokumentów, systemy bankowości elektronicznej, systemy zarządzania sieciami teleinformatycznymi, systemy billingowe, oprogramowanie Business Intelligence, usługi zarządzania bezpieczeństwem i ochroną danych oraz wiele innych rozwiązań. Comarch jest dostawcą rozwiązań m.in. dla podmiotów z administracji publicznej, bankowości, biur rachunkowych, przedsiębiorstw z branży FMCG, linii lotniczych, motoryzacji, sektora medycznego, firm produkcyjnych, przedsiębiorstw użyteczności publicznej, rynków kapitałowych, firm telekomunikacyjnych i ubezpieczeniowych, wyższych uczelni, firm handlowych i usługowych, transportowych, dla dostawców paliw a także podmiotów prowadzących działalność maklerską, e-commerce czy faktoringową. Szczegółowy opis dostarczanych produktów i usług został zawarty w punkcie 3 Sprawozdania z Działalności Comarch S.A. oraz Skonsolidowanego Sprawozdania z Działalności Grupy Comarch.

Comarch przy planowaniu swojej strategii rozwoju uwzględnia aspekty społeczne i środowiskowe świadomie ograniczając wpływ swojej działalności na środowisko naturalne, minimalizując zużycie zasobów naturalnych oraz ogranicza wytwarzanie odpadów powstających w wyniku bieżącej działalności.

Comarch jest członkiem ważnych organizacji w dziedzinie IT, takich jak np. ETIS, PIKOM oraz TeleManagement Forum, przez co posiada ciągły dostęp do najnowszych standardów pojawiających się w tych dziedzinach (np. standardów na temat TAP/RAP). Comarch należy również do międzynarodowych izb gospodarczych i handlowych m.in.: Polsko-Niemieckiej Izby Przemysłowo-Handlowej oraz Francusko-Polskiej Izby Gospodarczej. Jest także członkiem Związku Maklerów i Doradców (ZMiD), organizacji zrzeszającej osoby posiadające licencje maklerów papierów wartościowych, doradców inwestycyjnych oraz maklerów giełd towarowych, a także członkiem Stowarzyszenia Emitentów Giełdowych. W Hiszpanii Comarch jest członkiem Confederación de Empresarios de Málaga (CEM), czyli

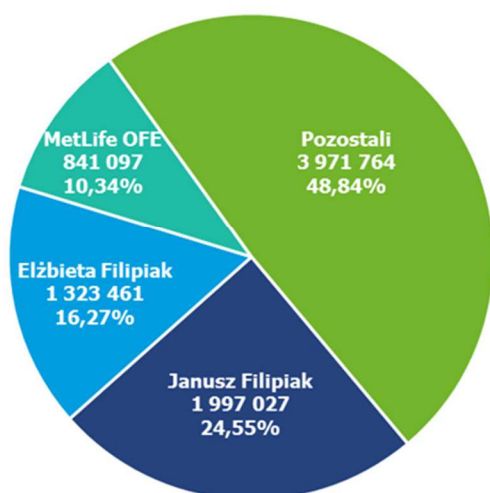

Konfederacji Pracodawców Malagi. CEM jest organizacją zrzeszającą przedsiębiorców o charakterze konfederacyjnym i międzysektorowym, o zasięgu prowincjonalnym. W Japonii Comarch przynależy do klubu biznesowego 21c Club w ramach EGG JAPAN. 21c Club wspiera przedsiębiorstwa w tworzeniu i rozwijaniu nowych firm typu B2B oraz jest platformą do wymiany wiedzy i doświadczenia. Comarch jest także członkiem LF Networking Fund, nowopowstałej inicjatywy stowarzyszenia The Linux Foundation, która zacieśnia współpracę między partnerami i zwiększa sprawność operacyjną w projektach dotyczących rozwoju sieci.

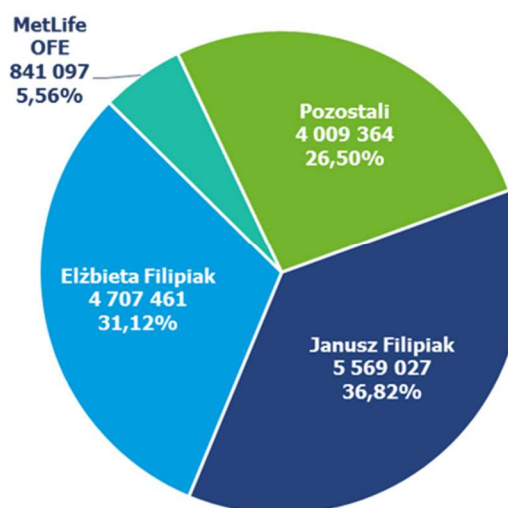
Pozostałe podstawowe informacje o Comarch S.A. oraz Grupie Comarch zostały opublikowane odpowiednio w punkcie 1 Sprawozdania z Działalności Comarch S.A. oraz Skonsolidowanego Sprawozdania z Działalności Grupy Comarch.

2.1. Akcjonariusze posiadający bezpośrednio lub pośrednio przez podmioty zależne co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Comarch S.A., wg stanu na dzień 29 kwietnia 2019

Akcyonariat wg liczby akcji

Akcyonariat wg liczby głosów

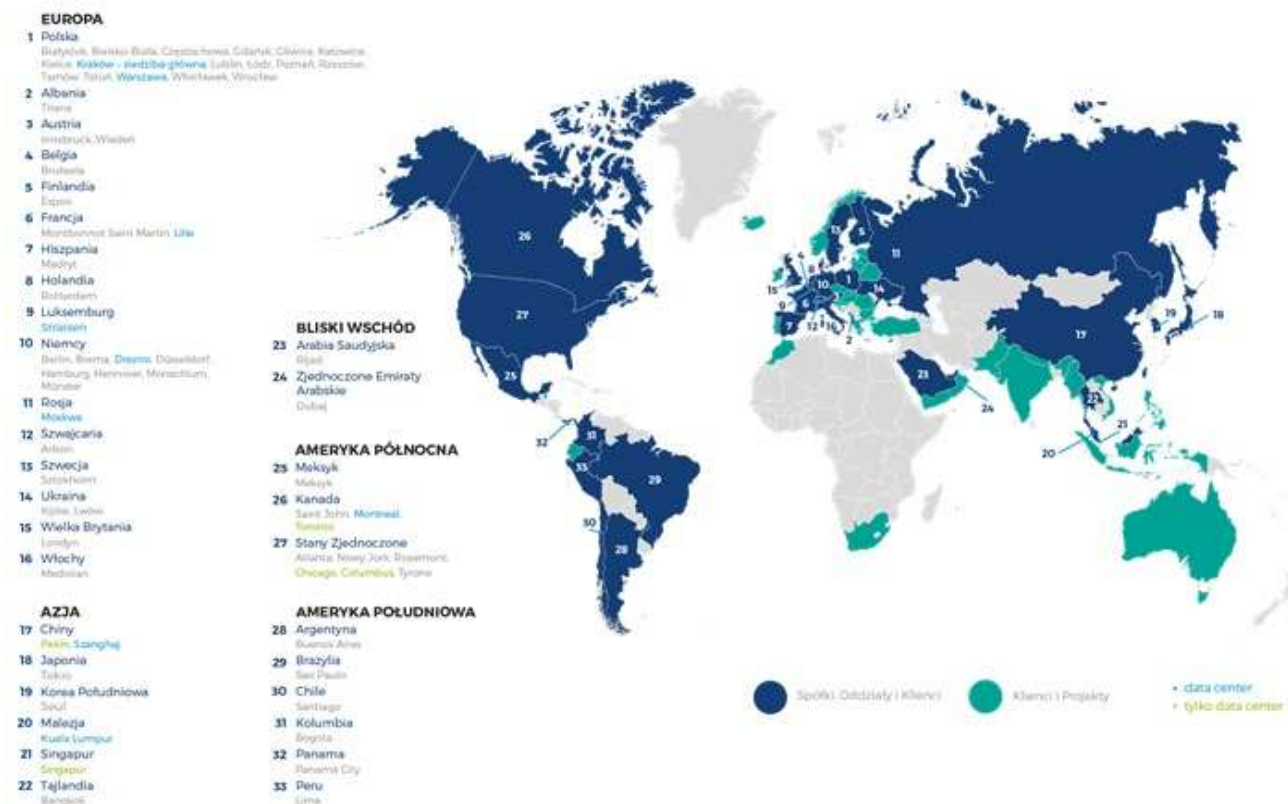

2.2. Zakres działalności Grupy Comarch na świecie

Według stanu na dzień publikacji raportu, Comarch S.A. posiada 17 oddziałów w Polsce oraz 1 w Albanii, Grupa Comarch składa się z 58 spółek zlokalizowanych na 6 kontynentach, w 34 krajach, w 92 lokalizacjach na całym świecie. W minionym roku Grupa z sukcesem kontynuowała strategię wzrostu opartą na dywersyfikacji swojej działalności pomiędzy różne segmenty branżowe, rozwoju własnych produktów oraz sprzedaży ich na rynku globalnym. Od wielu lat jednym z głównych celów strategicznych Comarch jest rozwój sprzedaży coraz większej ilości produktów na rynkach zagranicznych, w szczególności w Europie Zachodniej, obu Amerykach oraz Azji. W minionym roku Grupa Comarch założyła nowe spółki zależne – Comarch Mexico S.A. de C.V z siedzibą w Mexico City w Meksyku, Comarch Yuhan Hoesa (Comarch Ltd.) z siedzibą w Seulu w Korei Południowej, Comarch (Thailand) Limited z siedzibą w Bangkoku w Tajlandii oraz Comarch BV z siedzibą w Rotterdamie w Holandii. Na rok 2019 planowane są dalsze inwestycje kapitałowe zarówno na rynku krajowym, jak i na rynkach zagranicznych. Szczegółowe informacje w zakresie zmian w strukturze organizacyjnej znajdują się w punkcie 1 Skonsolidowanego Sprawozdania Finansowego za rok 2018.

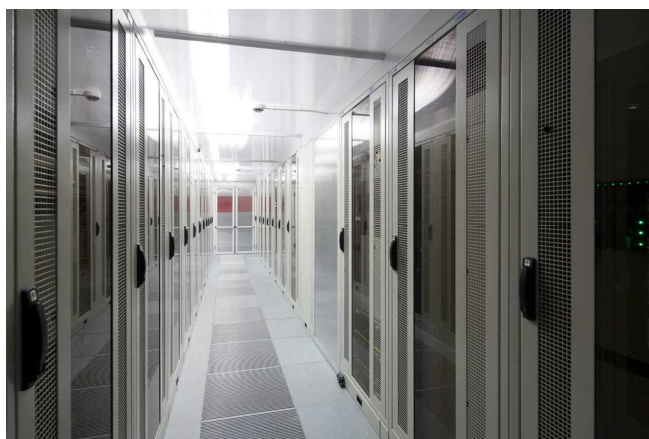
W raportowanym okresie nastąpiło zwiększenie współpracy z dostawcami zagranicznymi związane z realizacją zakupów do produkcji własnej Comarch S.A. oraz związane ze zwiększeniem wysiłku firmy w kierunku prac badawczo-rozwojowych.

Poniżej mapa działalności Grupy Comarch na świecie:

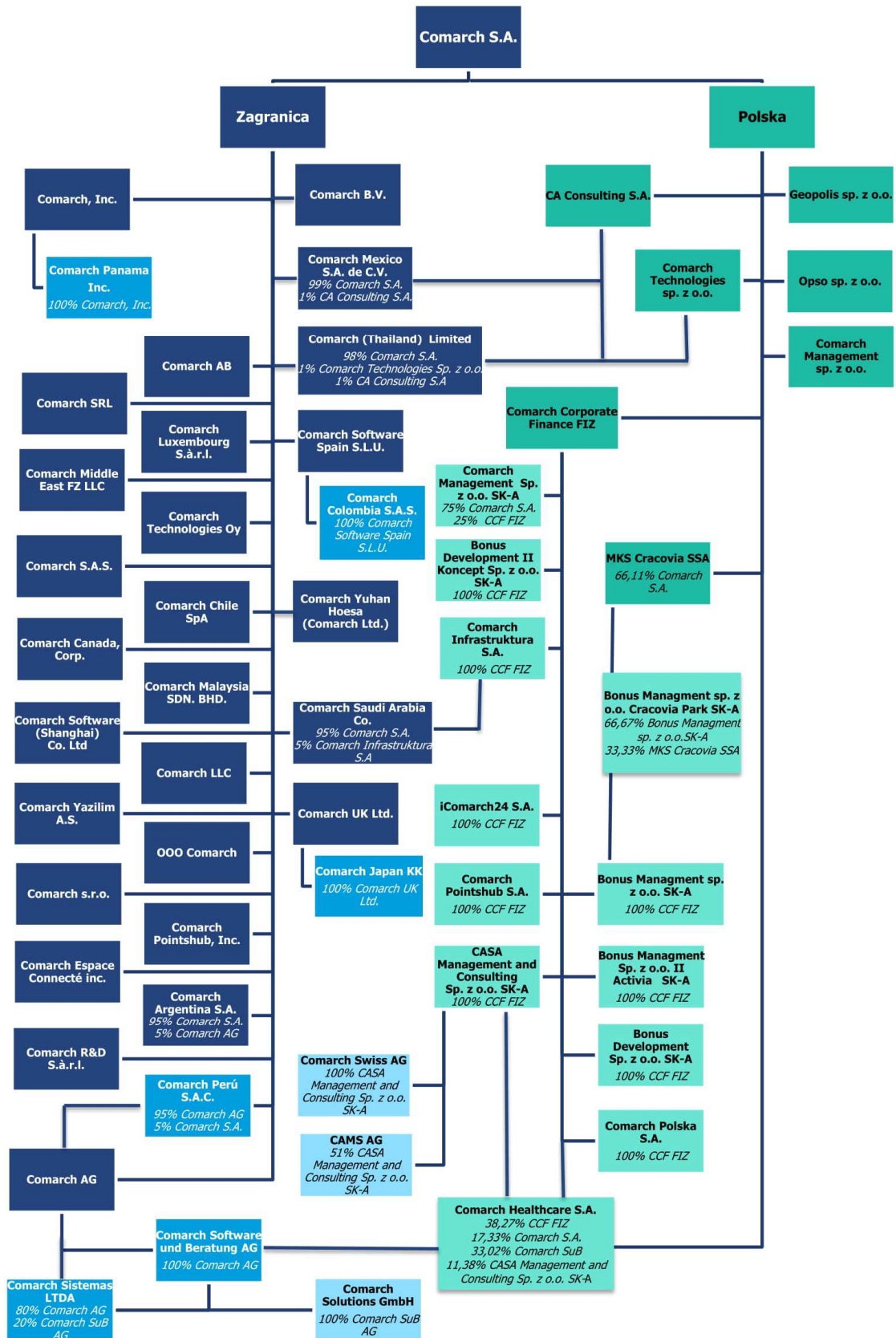
Comarch świadczy kompleksowe usługi w zakresie udostępniania i utrzymania złożonych rozwiązań informatycznych obejmujących sprzęt, oprogramowanie oraz usługi ich utrzymania.

Comarch przechowuje dane w 15 Data Center na całym świecie (m.in. Chicago, Columbus, Kuala Lumpur, Montreal, Moskwa, Pekin, Singapur, Strassen, Szanghaj, Toronto), w tym w czterech własnych (Kraków, Warszawa, Drezno, Lille).

2.3. Struktura kapitałowa Grupy Comarch wg stanu na dzień 31 grudnia 2018 r.

Skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Comarch za 12 miesięcy 2018 roku obejmuje sprawozdania niżej wymienionych spółek. Niniejszy Raport Danych Niefinansowych obejmuje wszystkie podmioty Grupy Kapitałowej Comarch uwzględnione w Skonsolidowanym Sprawozdaniu Finansowym.

2.4. Podstawowe wielkości ekonomiczno-finansowe

Niniejszy raport obejmuje dane za rok 2018 i dane porównawcze za rok 2017. Dla Spółki jest to trzeci rok publikacji raportu danych niefinansowych. Spółka po raz pierwszy opublikowała raport niefinansowy w dniu 28 kwietnia 2017 r. Nie dokonano istotnych korekt informacji zawartych w poprzednich raportach.

Niniejszy raport nie podlega certyfikacji jak również zewnętrznej weryfikacji przez profesjonalnych audytorów.

WYBRANE DANE FINANSOWE COMARCH SA (w tys. PLN)	2018	2017	zmiana
Przychody ze sprzedaży	966 100	755 517	27,9%
Zysk na działalności operacyjnej	89 389	40 533	120,5%
Zysk przed opodatkowaniem	57 075	44 244	29,0%
Zysk netto	49 649	39 338	26,2%
Aktywa razem	1 334 900	1 247 206	7,0%
Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	500 711	450 222	11,2%
Zobowiązania długoterminowe	152 343	154 762	-1,6%
Zobowiązania krótkoterminowe	157 089	155 174	1,2%
Kapitał własny	834 190	796 984	4,7%
Kapitał zakładowy	8 133	8 133	0,0%
Liczba akcji (szt.)	8 133 349	8 133 349	0,0%
Zadeklarowana lub wypłacona dywidenda na jedną akcję	1,5	1,5	0,0%

W 2018 roku przychody ze sprzedaży wzrosły o 210,6 mln PLN, tj. o 27,9% wobec poziomu z 2017 roku. Zysk z działalności operacyjnej osiągnął wartość 89,4 mln PLN i był wyższy o 120,5% w porównaniu do 2017 roku, zysk netto w 2018 roku wzrósł wobec roku poprzedniego o 10,3 mln PLN, tj. o 26,2%. Rentowność operacyjna w 2018 roku wzrosła do poziomu 9,3% z 5,4%, natomiast rentowność netto wyniosła 5,1%.

Szczegółowa analiza finansowa Comarch S.A. została opublikowana w punkcie 9 Sprawozdania Zarządu z działalności Comarch S.A. za rok [2018](#).

WYBRANE DANE FINANSOWE GRUPY COMARCH (w tys. PLN)	2018	2017*	zmiana
Przychody ze sprzedaży	1 369 619	1 125 110	21,7%
Zysk na działalności operacyjnej	87 543	58 364	50,0%
Zysk przed opodatkowaniem	62 480	87 149	-28,3%
Zysk netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej	30 616	64 626	-52,6%
Aktywa razem	1 665 945	1 508 452	10,4%
Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	789 837	657 262	20,2%
Zobowiązania długoterminowe	230 184	237 668	-3,1%

Zobowiązania krótkoterminowe	559 653	419 594	33,4%
Kapitał własny przypadający na akcjonariuszy	858 146	835 062	2,8%
Kapitał zakładowy	8 133	8 133	-
Liczba akcji (szt.)	8 133 349	8 133 349	-
Zadeklarowana lub wypłacona dywidenda na jedną akcję	1,5	1,5	-

*) Od 1 stycznia 2018 r. Grupa do przychodów ze sprzedaży zaczęła stosować zasady wynikające z MSSF 15. Dla celów porównawczych dokonano też przekształcenia zgodnie z MSSF 15 danych za 2017 rok.

W 2018 roku Grupa Comarch wypracowała przychody ze sprzedaży o wartości 1 369 619 tys. PLN. Były one o 244 509 tys. PLN, tj. o 21,7% wyższe niż w 2017 roku. Wynik operacyjny wyniósł 87 543 tys. PLN i był o 29 179 tys. PLN, tj. o 50,0% wyższy niż osiągnięty w 2017 roku. Wynik netto przypadający na akcjonariuszy jednostki dominującej wyniósł 30 616 tys. PLN i był o 34 010 tys. PLN niższy niż w 2017 roku. W 2018 roku marża na sprzedaży i rentowność sprzedaży operacyjnej wzrosły, kolejno do poziomu 26,4% oraz 6,4%. Rentowność sprzedaży brutto i sprzedaży netto osiągnęły kolejno poziom 4,6% oraz 2,2%. Rentowność działalności operacyjnej Grupy Comarch w 2018 roku uległa poprawie w stosunku do 2017 roku. Rentowność netto była nieco niższa niż w ubiegłym roku, co wynika z gorszego niż w 2017 roku wyniku na działalności finansowej oraz większej kwoty podatku dochodowego.

W przychodach ze sprzedaży Grupy Comarch bardzo wysoki udział (powyżej 90%) posiadają produkty i usługi o dużej wartości dodanej. Sprzedaż rozwiązań firm trzecich stanowi margines sprzedaży Grupy Comarch.

Szczegółowa analiza finansowa Grupy Comarch została opublikowana w punkcie 9 Sprawozdania Zarządu z działalności Grupy Kapitałowej Comarch za rok [2018](#).

2.5. Nagrody i rankingi w roku 2018

■ Nagroda specjalna Italy Protection Forum za propagowanie innowacji w branży ubezpieczeń we Włoszech

Comarch otrzymał nagrodę specjalną podczas wydarzenia Italy Protection Forum za propagowanie innowacji w branży ubezpieczeń we Włoszech. Italy Protection Forum (IPF) jest corocznym wydarzeniem poświęconym ubezpieczeniom społecznym, zdrowotnym i ubezpieczeniom na życie, odbywającym się pod auspicjami EMF Group, firmy konsultingowej specjalizującej się w usługach finansowych

■ „Prezes Roku” dla profesora Filipiaka

Redakcja gazety „Parkiet” już po raz 24. przyznała ekstraklasie rynku kapitałowego nagrody „Byki i Niedźwiedzie”. Tytuł „Prezesa roku” otrzymał profesor Janusz Filipiak.

■ Nagroda Loyalty Awards 2018

Wielki sukces Comarch! Podczas globalnej konferencji lojalnościowej dla branży travel - The 10th Annual Loyalty Conference & Awards w Bangkoku zdobyliśmy główną nagrodę w kategorii Best Supplier Initiative. Wyróżnione zostało rozwiązanie Comarch Social Mining.

■ Raport ITwiz Best 100

W 2018 roku został opublikowany raport ITwiz Best 100 za rok 2017. W tym roku firma Comarch zajęła pierwsze miejsce w kategorii "potencjał rozwojowy" oraz drugie - w rankingu głównym IT@BANK. O trofea walczyło 48 firm, które oceniano m.in. pod kątem wysokości przychodów, liczby zatrudnionych i wielkości portfela klientów.

■ Comarch na podium w raporcie TOP 200 „Computerworld” 2018

W czerwcu 2018 roku został opublikowany ranking TOP 200 „Computerworld” za rok 2017, gdzie Comarch S.A. otrzymał tytuły: lidera w zestawieniu „Najwięksi dostawcy usług w modelu cloud”, lidera rankingu „Indeks dostawców IT na rzecz odpowiedzialnego rozwoju”; pierwsze miejsce wśród największych dostawców usług integracyjnych oraz największych dostawców rozwiązań i usług IT dla

sektora handlu, a także pierwsze miejsce w kategorii „Firmy informatyczne o największych nakładach na R&D”. W Grupie Comarch spore nakłady na R&D ponosi również spółka Comarch Healthcare S.A., która w tym zestawieniu zajęła czwarte miejsce. Mocne pozycje Comarch S.A. zajęła również m.in. w zestawieniach dostawców aplikacji mobilnych, rozwiązań dla sektora telekomunikacyjnego, usług centrów przetwarzania danych czy też systemów ERP.

■ **Orzeł Wprost dla Comarchu**

Orły Wprost to zestawienie przedsiębiorców osiągających najlepsze wyniki finansowe. Pod uwagę brane są m.in. przychody ze sprzedaży za trzy ostatnie lata, zys netto, rentowność oraz kondycja płatnicza. Zestawienie ma charakter ogólnopolski, a gale są organizowane w stolicach poszczególnych województw.

■ **II miejsce w kategorii głównej w rankingu IT@BANK 2018**

W tym roku firma Comarch zajęła pierwsze miejsce w kategorii „Potencjał rozwojowy” oraz drugie – w rankingu głównym IT@BANK. O trofea walczyło 48 firm, które oceniano m.in. pod kątem wysokości przychodów, liczby zatrudnionych i wielkości portfela klientów.

IT@BANK to największe i najbardziej prestiżowe w Polsce spotkanie środowiska informatycznego z sektorem bankowym. Organizują je Miesięcznik Finansowy BANK, Rada Bankowości Elektronicznej oraz Forum Technologii Bankowych przy ZBP.

■ **Nagroda Orła Polskiego za rozwój biznesu w Belgii**

Uroczystość wręczenia nagrody odbyła się 15 stycznia w Brukseli. Ideą Orła Polskiego jest uhonorowanie przedsiębiorstw, które swoimi osiągnięciami promują Polskę, jako kraj innowacyjny, o dużym potencjale gospodarczym.

Grupa Comarch intensywnie rozwija się na całym świecie, a Belgia i pozostałe państwa regionu są jednym ze strategicznych rynków dla firmy. Administracyjnie spółka działa w krajach Beneluksu od 2006 roku, swoje biura ma zlokalizowane w Brukseli, Luksemburgu i Rotterdamie, a aktywność promocyjną i sprzedażową koncentruje na sprzedaży systemów informatycznych dla przedsiębiorstw z branży sprzedaży detalicznej, telekomunikacji oraz finansów i bankowości. Region dość szybko okazał się czarnym koniem w strukturach grupy i w ciągu kilku lat stał się trzecim największym rynkiem Comarchu po Polsce i Niemczech. W 2018 roku sprzedaż systemów informatycznych w krajach Beneluksu przekroczyła 100 mln zł.

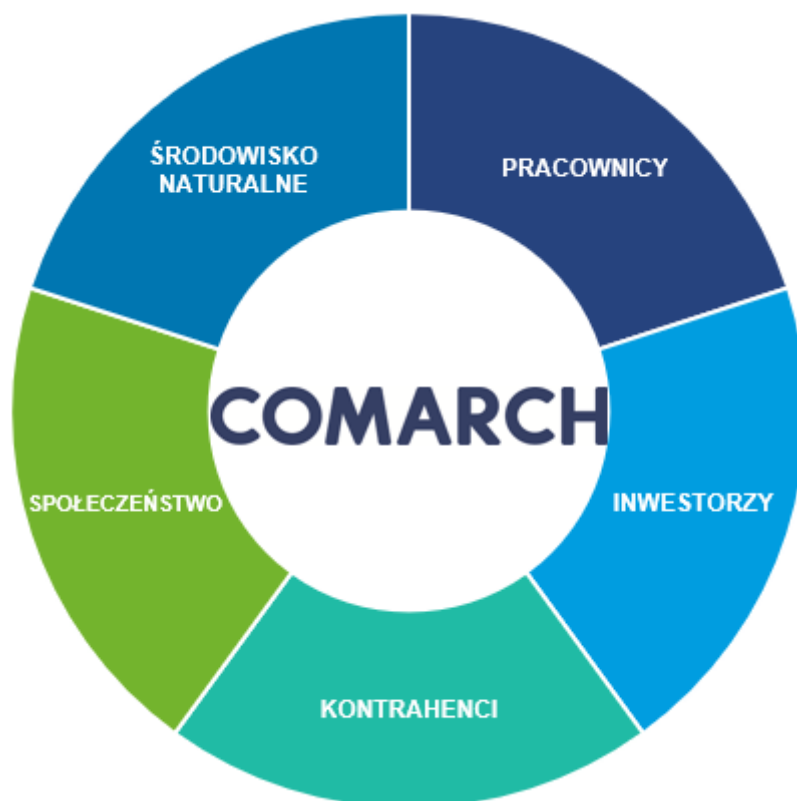
■ **Nagroda w rankingu Giełdowa Spółka Roku 2018**

Uroczystość wręczenia nagrody odbyła się 14 marca 2019 roku w Warszawie. W rankingu organizowanym po raz 20. przez dziennikarzy „Puls Biznesu” Comarch S.A. zajęła 4. miejsce.

Giełdowa Spółka Roku jest to nie tylko najstarszy, ale też najbardziej prestiżowy ranking na rynku. W badaniu ankietowym około 100 specjalistów rynku kapitałowego – analityków, maklerów i doradców inwestycyjnych reprezentujących domy i biura maklerskie, towarzystwa ubezpieczeniowe, fundusze emerytalne, inwestycyjne i powiernicze, departamenty kapitałowe banków oraz firmy konsultingowe - oceniało spółki wchodzące w skład indeksów WIG20, mWIG40 i sWIG80. To kapitalny walor tego badania, bowiem spółki giełdowe otrzymują cenną informację, jak są postrzegane przez głównych animatorów rynku.

Eksperti ocenili, która spółka ma najbardziej kompetentny zarząd, odniosła w roku poprzednim najbardziej spektakularny sukces, może się pochwalić najlepszą w giełdowej stawce jakością produktów i usług, najlepiej prowadzi relacje z inwestorami i ma najciekawsze perspektywy rozwoju.

3. Interesariusze

a) Lista grup interesariuszy angażowanych przez organizację:

- **Pracownicy** (pracownicy etatowi i współpracownicy, stażyści, praktykanci, studenci i potencjalni pracownicy, pracownicy podwykonawców i dostawców, inspekcja pracy i inne zbliżone instytucje nadzoru);
- **Inwestorzy** (akcjonariusze, inwestorzy instytucjonalni, inwestorzy indywidualni, Giełda Papierów Wartościowych w Warszawie, domy maklerskie, banki, KNF, KDPW);
- **Kontrahenci** (klienci instytucjonalni, klienci indywidualni, partnerzy biznesowi, kluczowi dostawcy, podwykonawcy, lokalna administracja samorządowa, administracja rządowa);
- **Spółeczeństwo** (społeczności lokalne w obrębie działalności Grupy Comarch, mieszkańcy i władze rządowe i samorządowe, media, szkoły wyższe i pracownicy naukowcy, organizacje techniczne i branżowe);
- **Środowisko naturalne** (organizacje ekologiczne, firmy recyklingowe).

b) Podstawą identyfikacji i selekcji była definicja interesariusza – jako podmiotu, który wpływa na Grupę Comarch i na którego wpływa swoją działalnością Grupa Comarch.

c) Podejście organizacji do angażowania interesariuszy:

- **Pracownicy** (rekrutacje, rozmowy okresowe, spotkania wewnętrzne, wewnętrzny portal dla pracowników Everybody/Intranet, wewnętrzne publikacje/marketing wewnętrzny, cykliczne happeningi wspierające aktywny styl życia);
Cel dialogu: zapewnienie stabilizacji rotacji zatrudnienia poprzez wyjście naprzeciw oczekiwaniom pracowników, zapewnienie pracownikom możliwości rozwoju, stworzenie satysfakcjonującego i stabilnego miejsca pracy;
- **Inwestorzy** (regularne spotkania podczas konferencji wynikowych w Krakowie lub Warszawie (również interaktywne transmisje on-line i nagrania video), spotkania indywidualne oraz telekonferencje z Zarządem Spółki, stała współpraca Działu Rynku

Kapitałowego i Ubezpieczeń z interesariuszami wymienionymi w pkt a), strona www Relacji Inwestorskich, udział w konferencjach organizowanych przez instytucje rynku finansowego i kapitałowego takie jak banki, fundusze inwestycyjne, GPW, KDPW, KNF i SEG);

Cel dialogu: zapewnienie przejrzystości informacyjnej, spełnienie potrzeb informacyjnych interesariuszy, budowanie wartości Comarch, dbałość o reputację Comarch;

- **Kontrahenci** (strona www, badanie satysfakcji klientów, spotkania biznesowe na potrzeby realizacji umów i podniesienie jakości świadczonych usług);

Cel dialogu: badanie oczekiwań i opinii klientów, uwzględnianie głosu klienta w projektowaniu rozwiązań biznesowych, tworzenie produktów i usług dostosowanych do potrzeb klienta, partnerska współpraca z dostawcami;

- **Społeczeństwo oraz władze rządowe/samorządowe** (bieżąca komunikacja bezpośrednia, realizacja projektów sponsoringowych, budowanie partnerstw, realizacja wspólnych projektów, organizacja programów edukacyjnych i prewencyjnych na rzecz ochrony zdrowia, organizacja programów stażowych);

Cel dialogu: ponoszenie odpowiedzialności społecznej, wspieranie rozwoju społeczności, wsparcie studentów i absolwentów w zdobywaniu wiedzy i doświadczenia, zapewnienie przestrzegania wymogów i regulacji, tworzenie miejsc pracy;

- **Środowisko naturalne** (organizowanie akcji proekologicznych, współpraca z organizacjami ekologicznymi i firmami recyklingowymi);

Cel dialogu: poprawa jakości środowiska naturalnego, ograniczenie zużycia energii, emisji zanieczyszczeń zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów.

4. Polityki i zasady przyjęte i stosowane przez Grupę Comarch oraz ich wpływ na poszczególne aspekty oraz zidentyfikowane ryzyka

Wybór i opis polityk, a także zaprezentowanych w niniejszym sprawozdaniu wskaźników efektywności został dokonany w oparciu o kryterium istotności przy uwzględnieniu czynników wewnętrznych oraz zewnętrznych dotyczących działalności Comarch S.A. oraz Grupy Comarch. Głównymi czynnikami branżowymi pod uwagę w trakcie oceny istotności były:

- Profil działalności oraz otoczenie rynkowe;
- Branża, w której działa Comarch;
- Oddziaływanie na społeczność i środowisko naturalne;
- Oczekiwania interesariuszy.

Zarząd aktywnie uczestniczy w procesie definiowania treści raportu oraz zatwierdza wszelkie decyzje strategiczne powiązane z procesem tworzenia raportu danych niefinansowych. Przy jego tworzeniu zostały również uwzględnione zgłaszane oczekiwania interesariuszy.

Od ponad 25 lat Comarch konsekwentnie buduje kulturę organizacyjną oraz system wartości obejmujące m.in.:

- Ciągłe i systematyczne dbanie o jakość i konkurencyjność naszych produktów i usług;
- Dostosowywanie produktów i usług do oczekiwań i wymagań naszych klientów;
- Rozwijanie wzajemnie korzystnej współpracy z dostawcami w celu polepszenia jakości oferowanych produktów i usług;
- Ochronę danych i wzmacnianie zaufania naszych klientów oraz innych stron zainteresowanych w zakresie bezpieczeństwa informacji;
- Ciągłe podnoszenie kwalifikacji pracowników poprzez odpowiedni system edukacyjny oraz szkolenia skierowane na zagadnienia związane z jakością, bezpieczeństwem informacji, ochroną środowiska oraz bezpieczeństwem pracy;
- Promowanie zdrowego i aktywnego trybu życia;
- Stałą poprawę bezpieczeństwa i higieny pracy pracowników, poprawę komfortu miejsca pracy;
- Zapobieganie wypadkom przy pracy, chorobom zawodowym oraz zdarzeniom potencjalnie wypadkowym;

- Podejmowanie aktywnych działań na rzecz ograniczania negatywnych wpływów na środowisko oraz poprawy wyniku energetycznego;
- Przestrzeganie mających zastosowanie wymagań prawnych i innych;
- Ciągłe doskonalenie skuteczności Zintegrowanego Systemu Zarządzania, w tym AQAP 2110 oraz AQAP 2210;
- Zapewnianie odpowiednich zasobów i środków do wdrożenia ww. działań.

Kultura oraz system wartości Comarch są usystematyzowane za pośrednictwem następujących polityk, kodeksów i deklaracji:

- W ramach wdrożonego w Grupie Comarch Zintegrowanego Systemu Zarządzania funkcjonują:
  - Polityka Zintegrowanego Systemu Zarządzania,
  - Polityka Wewnętrznego Systemu Kontroli,
  - Polityka Bezpieczeństwa,
  - Polityka Zrównoważonego Rozwoju dla Dostawców,
  - Polityka Prywatności,
  - Polityka Poszanowania Własności Intelektualnej Osób Trzecich,
  - Kodeks Etyczny,
  - Polityka Jakości Systemu Zarządzania Jakością Wyrobów Medycznych,
  - Polityka Systemu Zarządzania Energią,
- Deklaracja polskiego biznesu na rzecz zrównoważonego rozwoju;
- Społeczna odpowiedzialność biznesu (CSR);
- Przeciwdziałanie korupcji;
- Ład korporacyjny.

4.1. Zintegrowany System Zarządzania

G.2.2

Comarch kładzie szczególny nacisk na jakość oferowanych produktów i świadczonych usług. Działania podnoszące tę wartość podejmowane są w celu zaspokojenia wzrastających i ściśle określonych oczekiwań klientów działających na rynku krajowym i międzynarodowym. Dzięki ciągłym pracom nad doskonaleniem i rozwojem Zintegrowanego Systemu Zarządzania Comarch uzyskał:

- Certyfikat Zintegrowanego Systemu Zarządzania zgodnego z wymaganiami norm PN-EN ISO 9001:2015-10 Systemy Zarządzania Jakością, PN-EN ISO 14001:2015-09 Systemy Zarządzania Środowiskowego, PN-N-18001:2004 Systemy Zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy, PN-ISO/IEC 27001:2014-12 Systemy Zarządzania Bezpieczeństwem Informacji,
- Certyfikat Systemu Zarządzania Energią zgodnego z wymaganiami normy PN-EN ISO 50001:2012 Systemy Zarządzania Energią,
- Certyfikat Wewnętrznego Systemu Kontroli, spełniającego wymagania Kryteriów WSK,
- Certyfikaty potwierdzające, że System Zarządzania Jakością spełnia wymagania norm AQAP 2110:2016 Wymagania NATO dotyczące zapewnienia jakości w projektowaniu, pracach rozwojowych i produkcji oraz AQAP 2210:2015 Wymagania uzupełniające NATO do AQAP 2110 dotyczące zapewnienia jakości oprogramowania,
- Certyfikat potwierdzający, że System Zarządzania Jakością Wyrobów Medycznych spełnia wymagania normy EN-ISO 13485:2016 Wyroby medyczne. Systemy zarządzania jakością. Wymagania do celów przepisów prawnych.

Certyfikaty Zintegrowanego Systemu Zarządzania, Systemu Zarządzania Energią oraz Wewnętrznego Systemu Kontroli wydane zostały przez Polskie Centrum Badań i Certyfikacji (PCBC). Jednostką certyfikującą dla systemu AQAP w Comarch jest Centrum Certyfikacji Jakości (CCJ) działające przy Wojskowej Akademii Technicznej. Certyfikaty Systemu Zarządzania Jakością Wyrobów Medycznych wydane zostały przez TÜV Rheinland Polska Sp. z o.o..

Polityka Zintegrowanego Systemu Zarządzania

[obszar: społeczny, pracowniczy, środowiska naturalnego, poszanowania praw człowieka, przeciwdziałania korupcji]

Zintegrowany System Zarządzania zapewnia właściwą, systemowo administrowaną realizację wszystkich procesów biznesowych mających wpływ na jakość produktów i usług. Sprawne działanie systemu gwarantuje, że wszystkie procesy są monitorowane pod względem skuteczności i efektywności, doskonalone oraz przystosowywane do ciągle zmieniających się warunków rynkowych i technologicznych oraz do zmieniających się wymagań klienta. Wysoka jakość produktów i usług wspierana jest ciągłą troską o środowisko oraz o bezpieczeństwo pracowników i dostawców. Stosowanie zasad systemów wdrożonych w Comarch przyczynia się do wzrostu zaufania pomiędzy firmą a klientami i dostawcami. Umacnia też wizerunek Comarch w oczach wszystkich podmiotów zainteresowanych efektami działalności naszej firmy w obszarach jakości oferowanych produktów i usług, oddziaływania na środowisko, zarządzania energią, zapewnienia bezpieczeństwa i higieny pracy, a także zapewnienia bezpieczeństwa informacji i danych oraz kontroli w obrocie towarami podwójnego zastosowania.

G.3.2.

W ramach Polityki Zintegrowanego Systemu Zarządzania zidentyfikowano następujące ryzyka krytyczne:

- Ryzyko związane z występowaniem niezgodności i niestabilności w procesach wewnętrznych,
- Ryzyko związane z pogorszeniem jakości oferowanych produktów i usług,
- Ryzyko utraty klientów spowodowane niespełnieniem ich oczekiwań jakościowych,
- Ryzyko związane z niedostatecznym poziomem ochrony aktywów informacyjnych i bezpieczeństwa informacji,
- Ryzyko związane z niedostateczną wiedzą i przeszkoleniem pracowników w zakresie specyficznych obszarów,
- Ryzyko związane z niedostatecznym poziomem bezpieczeństwa i higieny pracy pracowników,
- Ryzyko związane z występowaniem wypadków, chorób zawodowych i zdarzeń potencjalnie wypadkowych,
- Ryzyko związane z negatywnym oddziaływaniem na środowisko,
- Ryzyko związane z niespełnieniem wymagań mających zastosowanie umów, w tym realizacji Rządowego Zapewnienia Jakości,
- Ryzyko związane z nieprawidłowym zarządzaniem dokumentacją,
- Ryzyko związane z nieprawidłową i nieskuteczną komunikacją wewnętrzną i zewnętrzną,
- Ryzyko związane z niewłaściwym określeniem odpowiedzialności i uprawnień,
- Ryzyko związane z wystąpieniem niezgodności z wymaganiami prawnymi i procedurami wewnętrznymi.

G.2.1, G.3.1.

W ramach Grupy Kapitałowej Comarch istnieje szereg mechanizmów, których skuteczne funkcjonowanie pozwala stwierdzić, że firma działa zgodnie z obowiązującymi regulacjami wewnętrznymi oraz przepisami – zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym. Do mechanizmów tych możemy zaliczyć między innymi: ustanowienie procedur wewnętrznych definiujących procesy i określających odpowiedzialności, stały nadzór nad wymaganiami prawnymi, bieżącą weryfikację realizacji procesów w ramach audytów wewnętrznych oraz wykorzystywanie dedykowanych poszczególnym zagadnieniom wewnętrznych systemów informatycznych.

Wszystkie opisane powyżej działania mają na celu minimalizowanie zidentyfikowanych obszarów ryzyka, sterowanie nimi oraz sprawowanie bieżącej kontroli. Grupa Comarch w swoim działaniu na wszystkich poziomach struktury organizacyjnej stosuje zasadę przezorności, zwłaszcza podczas rozwoju i wprowadzania na rynek nowych produktów informatycznych.

W celu realizacji założeń poszczególnych polityk, w ramach Grupy Comarch funkcjonują przypisane do nich adresy mailowe, na które pracownicy mogą zgłaszać swoje uwagi. Pracownicy mają również możliwość wnoszenia anonimowych zgłoszeń w zakresie naruszenia postanowień wdrożonych polityk, które przekazywane są do adresatów w postaci papierowej za pośrednictwem poczty wewnętrznej.

W ramach Zintegrowanego Systemu Zarządzania prowadzone są audyty wewnętrzne, których liczba w roku 2018 wyniosła 179. Audyty wewnętrzne realizowane są we wszystkich jednostkach objętych ZSZ według planu rocznego.

W ramach audytów wewnętrznych prowadzone są statystyki w zakresie niezgodności w stosunku do procedur wewnętrznych Zintegrowanego Systemu Zarządzania. Prowadzony jest również rejestr mocnych i słabych stron audytowanych jednostek. W 2018 roku zidentyfikowano 65 niezgodności oraz 194 mocne strony i 164 potencjały do doskonalenia.

Szczegółowe informacje dotyczące Polityki ZSZ Comarch znajdują się pod adresem: <http://www.comarch.pl/o-firmie/zrownowazony-biznes/polityka-jakosci/>.

Polityka Wewnętrznego Systemu Kontroli

[obszar: społeczny, poszanowania praw człowieka]

G.2.3.

Szeroko pojęty rozwój technologiczny i gwałtownie rosnąca konkurencja stawiają nowe wymagania dla oprogramowania, wdrażanych systemów informatycznych oraz towarów będących w obrocie. Konieczność spełniania tych wymagań powoduje, iż produkty dostarczane przez Comarch mogą być towarami o podwójnym zastosowaniu i zostać wykorzystane w sposób niezgodny z zasadami prawa krajowego i międzynarodowego. W celu zapobiegania takim praktykom, w ramach Grupy Kapitałowej Comarch wdrożony został Wewnętrzny System Kontroli, którego naczelnym dokumentem jest Polityka Wewnętrznego Systemu Kontroli. Główne założenia tej polityki i są następujące:

- Wykluczenie możliwości osiągnięcia zysku w sposób sprzeczny z wymaganiami Wewnętrznego Systemu Kontroli,
- Zaniechanie obsługi obrotu towarowego, gdy jest on sprzeczny z prawem krajowym i międzynarodowym,
- Egzekwowanie zasad Wewnętrznego Systemu Kontroli na wszystkich stanowiskach pracy związanych z obrotem towarami,
- Nadzór Pełnomocnika ds. Kontroli Obrotu nad przebiegiem procesów Wewnętrznego Systemu Kontroli.

G.3.2.

W ramach Polityki Wewnętrznego Systemu Kontroli zidentyfikowano następujące ryzyka krytyczne:

- Ryzyko związane z niewłaściwą klasyfikacją produktów i usług w ramach WSK,
- Ryzyko związane z podjęciem współpracy z kontrahentem znajdującym się na liście odmów,
- Ryzyko związane z realizacją transakcji z podmiotami z krajów objętych sankcjami prawnymi,
- Ryzyko związane z wystąpieniem niezgodności z wymaganiami prawnymi i procedurami wewnętrznymi w zakresie WSK.

G.3.1.

Minimalizacja ryzyk związanych z międzynarodowym obrotem towarami dokonywana jest w ramach mechanizmów opisanych w części „Polityka Zintegrowanego Systemu Zarządzania”. W przypadku Wewnętrznego Systemu Kontroli istotną rolę odgrywają systemy informatyczne dedykowane zagadnieniom z nim związanym, np. system do obiegu umów, gdzie poszczególne kroki wymuszają określone działania wymagane przez WSK. Specyficzne dla WSK procesy, takie jak postępowanie z towarami i usługami podwójnego zastosowania czy weryfikacja kontrahentów na listach odmów, opisane są w procedurach wewnętrznych.

Nadzór nad procesami specyficznymi dla WSK odbywa się w ramach audytów wewnętrznych. Identyfikowane są wówczas niezgodności, potencjalne ryzyka oraz szanse. Prowadzone są również statystyki w tym zakresie. W 2018 roku w ramach audytów wewnętrznych zidentyfikowano jedną niezgodność bezpośrednio dotyczącą WSK.

Polityka Bezpieczeństwa

Informacja i systemy przetwarzania informacji stanowią krytyczną i niezwykle ważną wartość firmy, dlatego Comarch kładzie duży nacisk na ochronę danych i aktywów własnych oraz klientów. Wdrożony został kompleksowy system ochrony informacji oparty na normach PN-ISO/IEC 27001:2014-12 i ISO/IEC 27002:2013. System jest certyfikowany przez Polskie Centrum Badań i Certyfikacji (PCBC) od 2008 roku w ramach Zintegrowanego Systemu Zarządzania. System pokrywa wszystkie procesy wewnętrzne wspierające działanie firmy oraz procesy biznesowe i obejmuje całość aktywów firmy.

Regulacje Polityki bezpieczeństwa obejmują kwestie organizacyjne, podnoszenia świadomości pracowników, ochrony fizycznej aktywów, zabezpieczeń technicznych IT, ciągłości działania i reakcji na incydenty naruszenia bezpieczeństwa informacji. Zdefiniowano polityki i procedury wewnętrzne regulujące mające zapewnić poufność, integralność i dostępność danych Comarch oraz klientów, które w szczególności określają:

- Zasady klasyfikowania i postępowania z informacją,
- Politykę zarządzania siecią informatyczną Comarch,
- Zasady administracji systemami i aplikacjami,
- Zasady przebywania na terenie Comarch i dostępu do pomieszczeń Comarch,
- Zasady użytkowania aktywów i wnoszenie sprzętu,
- Zasady zabezpieczenia komputerów osobistych,
- Zasady zabezpieczenia nośników informacji,
- Zasady dostępu zdalnego,
- Zasady bezpieczeństwa poczty elektronicznej,
- Politykę haseł,
- Politykę ciągłości działania,
- Politykę antywirusową.

Wdrożono szereg środków organizacyjnych i technicznych zapewniających kompleksową i wielopoziomą ochronę danych i aktywów mających przeciwdziałać i minimalizować skutkom wystąpienia incydentów naruszenia bezpieczeństwa informacji.

System zapewnia ciągły proces monitorowania i reakcji na ryzyka dotyczące bezpieczeństwa informacji. Pozwala to ciągle doskonalić ochronę danych i aktywów Comarch oraz klientów. Wnioski z działania systemu zarządzania bezpieczeństwem są raportowane do Zarządu i podejmowane są konieczne akcje usprawniające i korygujące.

Wśród najistotniejszych zagrożeń, któremu przeciwdziałają wdrożone zabezpieczenia można wymienić:

- naruszenie bezpieczeństwa informacji,
- nieautoryzowane działania,
- niedostępność kluczowych usług i powierzchni Comarch,
- zgodność z przepisami prawa.

W ramach firmy działają dedykowane jednostki biznesowe zajmujące się ochroną informacji, definiujące i wdrażające standardy oraz monitorujące stan bezpieczeństwa aktywów Comarch.

Opracowano plany ciągłości działania firmy mające na celu zachowanie ciągłości biznesowej w kluczowych dla firmy obszarach.

Polityka Zrównoważonego Rozwoju dla Dostawców

[obszar: społeczny, pracowniczy, środowiska naturalnego, poszanowania praw człowieka, przeciwdziałania korupcji]

Comarch jako organizacja o charakterze globalnym specjalizująca się w projektowaniu, wdrażaniu oraz integracji zaawansowanych produktów IT, ma znaczący wpływ na funkcjonowanie łańcucha dostaw. Ponadto, jako firma, zdajemy sobie sprawę, że sukces podejmowanych przedsięwzięć nie zależy jedynie od nas, ale w dużej mierze również od naszych partnerów biznesowych. Kluczowe znaczenie ma kwestia odpowiedniego doboru kontrahentów, którzy w jak największym stopniu spełniają określone kryteria.

Dzięki temu mamy pewność, że współpraca z nimi w żaden sposób nie zaburzy stabilności i efektywności procesów realizowanych w ramach łańcucha dostaw.

W ramach Grupy Kapitałowej Comarch funkcjonuje Polityka Zrównoważonego Rozwoju dla Dostawców, która określa najważniejsze zasady jakimi firma kieruje się realizując współpracę z partnerami biznesowymi. Ponadto, dokument ten stanowi zobowiązanie do prowadzenia zrównoważonej polityki zamówień i określa wymagania dla dostawców kluczowych.

Zobowiązania te realizowane są głównie poprzez:

- Wspieranie i zachęcanie naszych klientów i dostawców, aby w swoich działaniach kierowali się zasadami etyki, odpowiedzialności społecznej i ochrony środowiska,
- Budowanie dobrego partnerstwa z dostawcami, opartego na wzajemnej współpracy, zaufaniu i uczciwości,
- Prowadzenie działań związanych z zamówieniami zgodnie z przepisami prawa i regulacjami prawnymi – krajowymi i międzynarodowymi,
- Wybór dostawców z przekonaniem, że tylko odpowiedzialne praktyki w łańcuchu dostaw mogą zapewnić najwyższą jakość końcowego wyrobu lub usługi, jednocześnie dbając o środowisko naturalne, dobre standardy pracy, etykę biznesu i społeczności lokalne.

Jesteśmy przekonani, że wysokie standardy postępowania w biznesie, do których przestrzegania zobowiązuje się Comarch, powinny również być egzekwowane od naszych kontrahentów. Dlatego też od naszych kluczowych dostawców wymagamy następujących zasad:

- Zarządzanie oddziaływaniem na środowisko w sposób odpowiedzialny zgodnie z normą ISO 14001 lub podobnym standardem w celu zmniejszenia negatywnego wpływu na środowisko,
- Stosowanie norm bezpieczeństwa i higieny pracy zgodnie z OHSAS 18001 lub podobnym standardem, aby zminimalizować zagrożenia związane z ryzykami zawodowymi oraz zapobiegać urazom,
- Stosowanie ze zrozumieniem dobrych praktyk biznesowych, kwestii społecznych oraz związanych z ochroną środowiska, które powiązane są z działalnością dostawcy,
- Działanie zgodne z obowiązującymi przepisami prawa,
- Uznanie prawa pracowników do zrzeszania się oraz do negocjacji zbiorowych,
- Zakaz dyskryminacji we wszelkich jej przejawach, ze względu na: rasę, status społeczny, pochodzenie etniczne, religię upośledzenie, inwalidztwo, płeć, orientację seksualną, związek lub przynależność polityczną, wiek czy stan cywilny,
- Zakaz zatrudniania dzieci poniżej 16 roku życia oraz stosowania kar cielesnych, przymusu psychicznego i fizycznego, znieważania i molestowania seksualnego,
- Wyeliminowanie pracy przymusowej.

G.3.2.

W ramach Polityki Zrównoważonego Rozwoju dla Dostawców zidentyfikowano następujące ryzyka krytyczne:

- Ryzyko zaburzeń stabilności i efektywności procesów realizowanych w ramach łańcucha dostaw,
- Ryzyko nawiązania współpracy z kontrahentami niespełniającymi wymagań Polityki oraz naruszającymi zasady etyki, odpowiedzialności społecznej i ochrony środowiska,
- Ryzyko związane z niewypłacalnością kontrahentów,
- Ryzyko związane z wystąpieniem niezgodności z wymaganiami prawnymi i procedurami wewnętrznymi w zakresie dotyczącym kontrahentów.

G.3.1.

Współpraca oparta na wyznawanych przez Comarch zasadach, konsekwentne egzekwowanie wymagań względem kontrahentów oraz stosowanie mechanizmów weryfikacji i zapewnienia zgodności z obowiązującymi regulacjami pozwalają skutecznie minimalizować ryzyko niestabilności i niezgodności w ramach łańcucha dostaw.

Mechanizmy te oraz stosowne dane przedstawiono w części „Polityka Zintegrowanego Systemu Zarządzania” oraz w rozdziale [5. Kontrahenci](#).

Polityka Poszanowania Własności Intelaktualnej Osób Trzecich

[obszar: społeczny, pracowniczy]

Grupa Comarch jako podmiot tworzący oprogramowanie, doskonale rozumie potrzebę poszanowania praw własności intelektualnej i ze swojej strony dąży do pełnego poszanowania własności intelektualnej osób trzecich, w tym innych twórców oprogramowania, a także dostawców oraz klientów Comarch. Comarch przestrzega regulacji prawnych dotyczących zasad poszanowania własności intelektualnej osób trzecich na poziomie prawa międzynarodowego, wspólnotowego i krajowego oraz wspiera system ochrony własności intelektualnej. Comarch dokłada wszelkich starań w celu zapewnienia najwyższego poziomu ochrony praw własności intelektualnej osób trzecich.

Podstawowe cele polityki obowiązującej w Grupie Comarch w zakresie tych zagadnień to:

- Dbanie o zapewnienie poszanowania własności intelektualnej osób trzecich,
- Zapewnienie poszanowania patentów, znaków towarowych i innych praw własności przemysłowej osób trzecich,
- Wykorzystywanie własności intelektualnej, patentów, znaków towarowych oraz innych praw własności przemysłowej osób trzecich zgodnie z przepisami prawa oraz uzyskanymi przez Comarch licencjami,
- Korzystanie z oprogramowania osób trzecich wyłącznie w zakresie przyznanych Comarch licencji,
- Ochrona własności intelektualnej, patentów, znaków towarowych oraz innych praw własności przemysłowej Comarch,
- Ochrona interesów Comarch, w szczególności finansowych i prawnych,
- Troska o wysoką jakość oferowanych produktów i usług,
- Zarządzanie ryzykiem w zakresie objętym przez politykę,
- Zarządzanie własnością intelektualną oraz licencjami.

Cele szczegółowe Polityki wynikające z celów podstawowych to:

- Ochrona własności intelektualnej dostawców i odbiorców Comarch,
- Zaznajomienie pracowników Comarch z polityką i wyegzekwowanie jej przestrzegania,
- Osiągnięcie przejrzystości zasad wykorzystywania własności intelektualnej osób trzecich przez pracowników Comarch,
- Osiągnięcie jak najwyższego stopnia zrozumienia i poszanowania praw własności intelektualnej,
- Zakaz wykorzystywania przez pracowników oraz współpracowników Comarch oprogramowania, które narusza własność intelektualną osób trzecich.

Comarch zmierza do osiągnięcia celów Polityki poprzez szkolenie pracowników oraz działanie w zgodzie z procedurami porządkującymi proces oceny, wyboru i pozyskiwania oprogramowania oraz przechowywania licencji dla:

- Oprogramowania na potrzeby wewnętrzne Comarch: narzędziowego i biurowego,
- Komponentów programistycznych i kodów źródłowych do wykorzystania w produktach Comarch,
- Komponentów programistycznych i kodów źródłowych do wykorzystania w usługach programistycznych realizowanych w taki sposób, że efekty pracy Comarch stają się własnością klienta (produkty dedykowane Comarch).

Cele polityki są realizowane również poprzez działania w ramach certyfikowanego Wewnętrznego Systemu Kontroli, zgodnie z procedurami obrotu z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa, a także dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

Do obowiązków każdego pracownika oraz współpracownika Comarch należy znajomość i przestrzeganie Polityki Poszanowania Praw Własności Intelektualnej oraz wynikających z niej procedur, w takim zakresie, w jakim ich one dotyczą, tj. w zakresie:

- Odpowiedzialności za korzystanie z oprogramowania przez Comarch,
- Odpowiedzialności za korzystanie z oprogramowania na sprzęcie komputerowym Comarch przez pracownika bądź współpracownika,
- Sposobu uzyskania zgody na wykorzystanie własności intelektualnej stron trzecich w produktach Comarch i produktach dedykowanych Comarch,
- Sposobu uzyskania zgody na zakup nowego oprogramowania.

G.3.2.

W ramach Polityki Poszanowania Własności Intelektualnej Osób Trzecich zidentyfikowano następujące ryzyka krytyczne:

- Ryzyko korzystania z nielicencjonowanego oprogramowania na potrzeby wewnętrzne,
- Ryzyko nielegalnego wykorzystania oprogramowania będącego własnością osób trzecich w produktach Comarch,
- Ryzyko ewentualnych roszczeń finansowych i prawnych oraz strat wizerunkowych,
- Ryzyko związane z wystąpieniem niezgodności z wymaganiami prawnymi i procedurami wewnętrznymi w zakresie dotyczącym poszanowania własności intelektualnej osób trzecich.

G.3.1.

Minimalizacja ryzyk związanych z poszanowaniem własności intelektualnej osób trzecich dokonywana jest w ramach mechanizmów opisanych w części „Polityka Zintegrowanego Systemu Zarządzania”. Zarówno dostawca jak i odbiorca oprogramowania mają prawo do tego, żeby ich prawa własności intelektualnej były szanowane. Gwarancją poszanowania własności intelektualnej jest stosowanie przez pracowników oraz współpracowników Comarch odpowiednich procedur przy korzystaniu z tej własności. Realizacja działań zgodnie z przedstawionymi wytycznymi minimalizuje ryzyko niezgodności z obowiązującymi regulacjami prawnymi w tym zakresie i ewentualnymi roszczeniami finansowymi. W przypadku wykrycia lub uzyskania informacji dotyczących nieprzestrzegania niniejszej Polityki, jak również przypadków naruszenia własności intelektualnej osób trzecich, Comarch obliuguje swoich pracowników, współpracowników, dostawców oraz odbiorców do zgłaszania takich przypadków do Działu Jakości i BHP oraz Działu Prawnego za pośrednictwem dedykowanego adresu email.

Polityka Jakości Systemu Zarządzania Jakością Wyrobów Medycznych

[obszar społeczny, pracowniczy, środowiska naturalnego, poszanowania praw człowieka]

Oprócz podstawowej działalności związanej z wytwarzaniem oprogramowania i systemów informatycznych oraz świadczeniem usług w tym zakresie, Comarch prowadzi również działalność w zakresie produkcji i wprowadzania na rynek wyrobów i usług medycznych.

Pod kątem wpływu na zdrowie i bezpieczeństwo badane są wszystkie produkty wytwarzane przez spółki Comarch S.A. oraz Comarch Healthcare S.A. będące wyrobami medycznymi. Produkty te poddaje się stosownym analizom oraz certyfikacji.

Z myślą o podnoszeniu jakości życia i poczucia bezpieczeństwa oraz w trosce o zdrowie klientów, Comarch oferuje szeroką gamę wyrobów i usług medycznych. Oferowane produkty powstają jako odpowiedź na potrzeby rynku w zakresie profilaktyki i leczenia, i są przygotowywane na bazie najnowszych technologii, w wyniku współpracy wykwalifikowanych pracowników Comarch z naukowym środowiskiem medycznym. Comarch gwarantuje tym samym właściwą jakość i bezpieczeństwo oferowanych produktów, profesjonalną i etyczną obsługę, a także pomoc i porady dostosowane do indywidualnych potrzeb klientów.

W celu realizacji postanowień Polityki Jakości Systemu Zarządzania Jakością Wyrobów Medycznych Zarząd i pracownicy Comarch zobowiązują się:

- Dostosowywać produkty i usługi do oczekiwań i wymagań klientów, zachowując wymagania przepisów prawnych w zakresie produkcji i dystrybucji wyrobów medycznych oraz świadczenia usług medycznych, a także w zakresie produktów i usług informatycznych,
- Wprowadzać na rynek wyroby i usługi spełniające wymagania w zakresie jakości i bezpieczeństwa,
- Rzetelnie informować o jakości i bezpieczeństwie oferowanych wyrobów i usług,
- Ciągle i systematycznie dbać o jakość i konkurencyjność oferowanych produktów i usług,
- Rozwijać współpracę z dostawcami w celu polepszania jakości oferowanych produktów i usług,
- Podnosić kwalifikacje,
- Ciągle doskonalić skuteczność systemu zarządzania jakością wyrobów medycznych.

Środkiem realizacji powyższych celów są wdrożone i ciągle doskonalone systemy zarządzania jakością opracowane w oparciu o wymagania:

- Dyrektywy 93/42/EEC Wyroby medyczne (MDD),
- Normy EN-ISO 13485 Wyroby medyczne. Systemy zarządzania jakością. Wymagania do celów przepisów prawnych,
- Normy ISO 9001 Systemy zarządzania jakością. Wymagania.

G.3.2.

W ramach Polityki Jakości Systemu Zarządzania Jakością Wyrobów Medycznych zidentyfikowano następujące ryzyka krytyczne:

- Ryzyko wprowadzenia na rynek wyrobów i usług niespełniających wymagań w zakresie jakości i bezpieczeństwa,
- Ryzyko zagrożenia zdrowia, życia i bezpieczeństwa użytkowników wyrobów i usług medycznych,
- Ryzyko pogorszenia jakości wyrobów i usług medycznych,
- Ryzyko związane z wystąpieniem niezgodności z wymaganiami prawnymi i procedurami wewnętrznymi w zakresie dotyczącym wyrobów i usług medycznych.

G.3.1.

Zarządzanie ryzykiem w zakresie wyrobów medycznych jest kwestią niezwykle ważną, uregulowaną systemowo. W ramach wdrożonego i certyfikowanego Systemu zarządzania jakością wyrobów medycznych zgodnego z normą ISO 13485, funkcjonuje proces zarządzania ryzykiem opisany w procedurach wewnętrznych. Proces ten obejmuje zasady identyfikowania zagrożeń związanych z wyrobem medycznym, jego akcesoriami oraz oprogramowaniem, szacowanie i ocenę dopuszczalności ryzyk, sterowanie tymi ryzykami oraz monitorowanie skuteczności sterowania.

W przypadku wyrobów medycznych istnieje również możliwość zgłaszania tzw. incydentów medycznych, czyli nieprawidłowości dotyczących wyrobu medycznego, które mogą lub mogły doprowadzić do śmierci albo poważnego pogorszenia stanu zdrowia pacjenta lub użytkownika wyrobu. W Comarch prowadzony jest rejestr takich przypadków. Od początku działalności w zakresie wyrobów medycznych nie zidentyfikowano incydentów medycznych.

4.2. Kodeks etyczny Comarch

G.4.1., G.4.2., G.4.4., G.4.5., G.4.6., G.4.7., S.6.1.

[obszar społeczny, pracowniczy, środowiska naturalnego, poszanowania praw człowieka, przeciwdziałania korupcji]

Grupa Comarch jest przekonana o wadze przestrzegania w ramach swoich praktyk obowiązujących uregulowań, przepisów prawnych i postępowania zgodnie z wyznaczonymi sobie standardami etycznymi.

Jako jeden z liderów rynku IT Comarch czuje się zobowiązany do promowania etyki oraz pragnie dołączyć do grona czołówki światowej pod względem odpowiedzialności korporacyjnej, przestrzegania praw człowieka i ochrony środowiska. Odpowiedzialność za osiągnięcie tego celu spoczywa na wszystkich pracownikach firmy Comarch.

Kodeks Etyczny obowiązujący w Grupie Kapitałowej Comarch został zatwierdzony przez jej Zarząd, który zobowiązuje się do regularnej oceny przestrzegania zasad zawartych w kodeksie oraz aktualizowania jego treści na podstawie uzyskanych wniosków.

Kodeks odzwierciedla wartości etyczne, jakim Grupa Comarch hołduje i jakich chce przestrzegać. Stanowi on dla pracowników Grupy Comarch wzorzec postępowania w stosunku do współpracowników, przełożonych oraz klientów, partnerów i społeczności lokalnych, zarówno w relacjach biznesowych, jak i okołobiznesowych.

Kodeks Etyczny Grupy Comarch jest rozpowszechniany i popularyzowany poprzez działania sekcji PR Comarch S.A.

Pełną treść Kodeksu Etycznego Comarch można odnaleźć pod adresem: <http://www.comarch.pl/o-firmie/zrownowazony-biznes/kodeks-etyczny/>.

Wszelkie niejasności, problemy związane z interpretacją treści Kodeksu Etycznego rozwiązuje powołany przez Zarząd Rzecznik ds. Etyki. Pracownicy Comarch są zachęceni do zgłaszania wszelkich uwag i modyfikacji związanych z treścią niniejszego Kodeksu Etycznego.

Do obowiązków Rzecznika ds. Etyki należy:

- Wspieranie pracowników w przestrzeganiu Kodeksu Etycznego,
- Promowanie idei Kodeksu wewnątrz firmy,
- Aktualizacja treści kodeksu,
- Odpowiadanie stosownymi przedsięwzięciami na bieżące problemy pracowników związane z etyką podejmowanych przez nich działań biznesowych.

G.3.2.

W ramach Kodeksu Etycznego zidentyfikowano następujące ryzyka krytyczne:

- Ryzyko naruszenia zasad etyki, odpowiedzialności korporacyjnej, przestrzegania praw człowieka i ochrony środowiska,
- Ryzyko wystąpienia przypadków zatrudniania dzieci, pracy przymusowej, stosowania przymusu fizycznego lub psychicznego,
- Ryzyko wystąpienia dyskryminacji we wszystkich jej przejawach,
- Ryzyko związane z nieprzestrzeganiem zasad dotyczących uczciwej konkurencji, zapobiegania przekupstwu, nielegalnym płatnościami i korupcji,
- Ryzyko związane z wystąpieniem niezgodności z wymaganiami prawnymi, międzynarodowymi standardami dotyczącymi praw człowieka i standardów pracy, procedurami wewnętrznymi w zakresie dotyczącym etyki.

G.3.1.

Comarch minimalizuje ryzyka związane z nieprzestrzeganiem zasad Kodeksu Etycznego poprzez spełnianie podstawowych zaleceń bezpieczeństwa środowiska pracy oraz przestrzeganie międzynarodowych standardów. Pracownicy mają prawo oczekiwać od Rzecznika ds. Etyki pomocy i wsparcia w zakresie zgłaszanych zapytań na dedykowany adres email. Dodatkowo pracownicy mają możliwość anonimowych zgłoszeń o wszelkich naruszeniach w zakresie etyki za pośrednictwem papierowej poczty wewnętrznej. Zgodnie z prowadzonym rejestrem, w 2015 roku na ww. adres wpłynęły 2 zgłoszenia, w 2016 roku jedno, w roku 2017 nie odnotowano zgłoszeń z zakresu naruszenia zasad etyki, a w roku 2018 na adres wpłynęło 1 takie zgłoszenie. Należy jednak podkreślić, że żadne ze zgłoszeń nie było związane z naruszeniem prawa pracy. Wszystkie

zgłoszenia zostały rozpatrzone i przeanalizowane, a także zostały podjęte odpowiednia działania w celu ich rozwiązania.

G.4.3., S.3.4., S.6.2, S.6.3

W ramach Grupy Comarch nie stwierdzono przypadków dyskryminacji ani incydentów o charakterze dyskryminacyjnym. W przypadku wystąpienia jakichkolwiek nieprawidłowości, w tym w obszarze zatrudnienia pracownicy mają możliwość zgłaszania ich do przełożonych. Na ten moment nie istnieje sformalizowana procedura zgłaszania skarg i nieprawidłowości.

Weryfikacja zgodności w zakresie etyki w Comarch ma charakter ciągły. Pracownicy są okresowo szkoleni oraz mogą korzystać z różnych ścieżek zgłaszania nieprawidłowości związanych z nieprzestrzeganiem Kodeksu Etycznego Comarch. Inne strony zainteresowane, na przykład klienci, często korzystają z możliwości weryfikacji kwestii etycznych w formie spotkań, audytów drugiej strony oraz poprzez zbieranie informacji za pomocą ankiet. W wyniku przeprowadzonych audytów w latach 2016-2018, przy czym nie były to osobne audyty etyczne, nie zostały zidentyfikowane nieprawidłowości w zakresie etycznym.

Comarch nie przeprowadza stacjonarnych audytów etycznych u dostawców, jednakże w ramach Polityki Zrównoważonego Rozwoju dla Dostawców wspiera i zachęca dostawców, aby w swoich działaniach kierowali się zasadami etyki. W badaniu dostawców przeprowadzonym w 2017 roku na pytanie w ankiecie: *Czy Państwa firma posiada wdrożony Kodeks Etyczny?* „TAK” odpowiedziało 94% firm uczestniczących w badaniu. Dostawcy, którzy udzielili odpowiedzi twierdzącej na to pytanie w 2018 roku, stanowili 44% respondentów. To procentowe zmniejszenie liczby dostawców potwierdzających wdrożenie Kodeksu Etycznego może wynikać ze zwiększenia skali badania - objęto nim większą liczbę firm niż w pilotażowym roku 2017, a także z faktu, że część firm która wówczas odesłała odpowiedzi na pytania zawarte w ankiecie, w roku kolejnym nie wzięła udziału w sondażu. Badanie będzie powtarzane cyklicznie, raz w roku, by umożliwić aktywnym dostawcom GK Comarch aktualizację uprzednio przekazanych informacji na temat m.in. stosowanego Kodeksu Etyki. Comarch nie zobowiązuje dostawców do przestrzegania standardów etycznych wdrożonych w GK Comarch.

4.3. Prawa człowieka

S.7.1., S.7.2., S.7.6., S.8.1., S.8.2.

Grupa Kapitałowa Comarch szanuje i przestrzega krajowych standardów dotyczących praw człowieka oraz międzynarodowych standardów pracy, traktując je jako fundamentalne i powszechne. Respektuje i realizuje przepisy prawa pracy oraz bezpieczeństwa i higieny, a także dba, by pracownicy zawsze byli traktowani zgodnie z mającymi zastosowanie wymogami.

Uznając prawo pracowników do wolnego zrzeszania się, Comarch podejmuje dialog z wybraną radą przedstawicieli pracowników. Comarch nie zidentyfikował przypadków, w których może dochodzić do naruszenia lub może występować poważne ryzyko naruszenia zrzeszania się i zawierania umów zbiorowych zarówno w ramach organizacji jak i wśród dostawców.

Comarch przestrzega zakazu dyskryminacji ze względu na: rasę, status społeczny, pochodzenie etniczne, religię, upośledzenie, inwalidztwo, płeć, orientację seksualną, związek lub przynależność polityczną, wiek czy stan cywilny.

Gwarantuje wolność poglądów, sumienia i religii oraz swobodę przekonań i wypowiedzi. Grupa Kapitałowa Comarch promuje pracę zespołową wolną od jakichkolwiek uprzedzeń i świadomie czerpie siłę i wartości wynikające ze zróżnicowania swoich pracowników. W zamian dokłada wszelkich starań, by zapewnić swoim pracownikom godziwe i regularnie wypłacane wynagrodzenie, możliwość rozwoju, ciekawe i ambitne wyzwania oraz bardzo dobre warunki pracy.

Grupa Kapitałowa Comarch chroni prawa autorskie swoich pracowników, a także, w relacji do międzynarodowych standardów, szanuje własność intelektualną jako dobro indywidualne, bezpieczne od nadużyć.

Grupa Kapitałowa Comarch przestrzega zakazu pracy dzieci poniżej 16 roku życia, pracy przymusowej, stosowania kar cielesnych, przymusu psychicznego i fizycznego oraz znieważania, a także zakazu dotyczącego molestowania seksualnego, a miejsce pracy uznaje za wolne od tego typu praktyk.

G.4.6

Zarówno Comarch S.A. jak i Grupa Comarch nie zidentyfikowały przypadków naruszenia praw człowieka, pracy dzieci lub pracy przymusowej, w tym również u podwykonawców. Nie wpłynęły żadne skargi w zakresie poszanowania praw człowieka.

Pracownicy spółek Grupy Comarch są szkoleni w zakresie polityk poszanowania praw człowieka i w obszarze etycznym w trakcie szkoleń *first step* organizowanych przez pracodawcę w pierwszych dniach pracy w Comarch.

Comarch SA	2018	2017
liczba osób uczestniczących w szkoleniach	608	515
całkowita liczba godzin szkoleniowych	608	515
% przeszkolonych pracowników spośród nowo przyjętych	90%	85%

GK Comarch	2018	2017
liczba osób uczestniczących w szkoleniach	608	554
całkowita liczba godzin szkoleniowych	659	554
% przeszkolonych pracowników spośród nowo przyjętych	85%	71%

Spółki Grupy Comarch nie zatrudniają bezpośrednio pracowników ochrony. Firmy zewnętrzne świadczą usługi ochrony na rzecz Comarch. Umowy na usługi ochrony fizycznej zawarte przez Comarch S.A. zawierają zapisy o zapewnieniu przeszkolenia ochrony w zakresie praw człowieka i przekazanie Comarch oświadczeń potwierdzających przejście szkolenia przez pracowników.

4.4. Deklaracja polskiego biznesu na rzecz zrównoważonego rozwoju

W maju 2014 roku Comarch podpisał „*Deklarację polskiego biznesu na rzecz zrównoważonego rozwoju*”, a tym samym złożył zapewnienie, iż będzie aktywnie działał na rzecz realizacji celów rozwojowych nakreślonych w Wizji Zrównoważonego Rozwoju dla Polskiego Biznesu 2050. Treść Deklaracji stanowi dziesięć założeń, których realizacja pozwoli w przyszłości żyć godnie i mądrze korzystać z ograniczonych zasobów naszej Planety.

Podpisywanie Deklaracji odbywało się wraz z Inauguracją III Etapu projektu Wizji Zrównoważonego Rozwoju dla Polskiego Biznesu 2050. Uczestnicy spotkania zapoznali się z propozycjami działań zaplanowanych w ramach III Etapu Wizji 2050. Sygnatariusze Deklaracji mają możliwość zaangażować się w prace następujących grup roboczych: innowacje społeczne, zrównoważona produkcja i konsumpcja, odnawialne źródła energii, zazielenianie nowej perspektywy oraz małe i średnie przedsiębiorstwa.

Projekt Wizja 2050 nawiązuje do międzynarodowej inicjatywy, podjętej przez Światową Radę Biznesu na rzecz Zrównoważonego Rozwoju (*World Business Council for Sustainable Development, WBCSD*). Wizja 2050 jest wspólnym projektem Ministerstwa Gospodarki, Ministerstwa Środowiska, Forum Odpowiedzialnego Biznesu i firmy doradczej PwC. Celem podjętych działań jest integracja biznesu w Polsce wokół idei zrównoważonego rozwoju, wskazanie przedstawicielom biznesu znaczenia wyzwań w tym zakresie oraz wzmocnienie dialogu administracji i biznesu na rzecz wypracowywania konkretnych rozwiązań dla wspierania realizacji celów rozwojowych Polski. Comarch od kilku lat współpracuje z organizacją odzysku sprzętu elektrycznego i elektronicznego.

Podpisując „*Deklarację polskiego biznesu na rzecz zrównoważonego rozwoju*” Comarch zobowiązał się do:

- Opierania swoich działań o szeroką współpracę, innowacyjne myślenie oraz edukację zarówno własnych pracowników jak i społeczeństwa,
- Prowadzenia działalności biznesowej w oparciu o zaufanie i dialog,
- Podejmowanie współpracy z ośrodkami akademickimi i szkołami w zakresie edukacji przyszłych pracowników,
- Stwarzania pracownikom warunków i możliwości rozwoju,
- Promowania i wspierania wdrażania nowych rozwiązań technologicznych,
- Tworzenia infrastruktury i prowadzenia inwestycji w oparciu o dialog oraz w zgodzie z zasadami zrównoważonego rozwoju,
- Podejmowania działania na rzecz zmniejszenia naszego negatywnego wpływu na środowisko,
- Wprowadzania rozwiązania polegającego na zmniejszeniu zużycia energii, zarówno w zakresie wdrażania nowych rozwiązań technologicznych, optymalizacji procesów jak i edukacji,
- Prowadzenia dialogu z rządem i dzielenia się swoimi doświadczeniami w kwestiach istotnych dla przedsiębiorców i gospodarki,
- Podnoszenia poziomu etyki w biznesie, w tym w relacjach z wszystkimi grupami interesariuszami.

Ryzykiem dla powyższej Deklaracji jest niespełnienie jej założeń. Comarch sukcesywnie dąży do ich spełnienia poprzez skuteczną realizację procesów w ramach Zintegrowanego Systemu Zarządzania oraz realizację wszystkich wyżej opisanych polityk.

4.5. Społeczna odpowiedzialność biznesu

S.9.1., S.9.3., S.9.4., S.9.5., S.9.6.

Biznes odpowiedzialny społecznie jest w znacznej mierze oparty na działaniach na rzecz lokalnej społeczności. Grupa Kapitałowa Comarch od początku swojej działalności szeroko angażuje się w działalność społeczną, propagując ideę stworzenia szerokiej platformy społecznej, na gruncie której propagowane są sport oraz najnowsze technologie IT. Istotne są również działania promujące zdrowy tryb życia i ochronę środowiska, pomoc zwierzętom, jak również zaangażowanie w kulturę oraz wspieranie inicjatyw lokalnych społeczności.

Fundamenty CSR w Comarch są podstawą działań w obszarze społecznej odpowiedzialności spółki, został także przyjęty i funkcjonujący w firmie Kodeks Etyczny. Szczegółowe sprawozdanie dotyczące CSR w Grupie Comarch są co roku dokumentowane i prezentowane w raporcie społecznej odpowiedzialności biznesu Grupy Comarch, który jest zamieszczony w Internecie na stronie: <http://www.comarch.pl/o-firmie/zrownowazony-biznes/csr/>

Każdego roku Grupa Comarch obserwuje wzrost zaangażowania pracowników w podejmowane akcje w obszarze CSR. Do komunikacji, możliwości zgłaszania nowych zagadnień w tym obszarze został utworzony email: csr@comarch.pl.

COMARCH DLA KULTURY

Comarch dla poprawy jakości muzyki organowej w kościele Mariackim

W 2018 roku Comarch nadal wspierał finansowo projekt remontu organów oraz rewitalizacji przestrzeni muzycznej w kościele Mariackim. W wyniku restauracji organy średnie autorstwa Kazimierza Żebrowskiego odzyskały pierwotny blask i szlachetne brzmienie. Zostały oddane do użytku i poświęcone przez metropolitę krakowskiego 15 grudnia 2018. Krakowska spółka od wielu lat współpracuje z parafią mariacką przy organizacji wydarzeń muzycznych i sponsoruje Mariacki Festiwal Organowy - cykl letnich wydarzeń muzycznych w murach kościelnych parafii - od samego początku jego istnienia. Firmie zależy także na tym, aby miasto w którym mieści się jego siedziba główna, rozwijało się jako miejsce spotkań miłośników szeroko pojętej kultury z całego świata.

- Od wielu lat współpracujemy z Parafią Mariacką przy organizacji wydarzeń muzycznych i sponsorujemy Mariacki Festiwal Organowy. Dlatego też zaangażowaliśmy się w remont organów. Chcemy, aby instrument odzyskał należycie brzmienie, a miasto i społeczność lokalna otrzymała wysokiej klasy zabytek – mówi prof. Janusz Filipiak, założyciel i prezes Comarch.

Działania Comarch poza granicami Polski

W 2018 roku Comarch Swiss AG wsparł finansowo Muzeum Polskie w miejscowości Rapperswil w Szwajcarii.

Comarch gra z Last Night of the Proms

Również w minionym roku Comarch sponsorował wydarzenie, które wpisało się na stałe do kalendarza kulturalnego Krakowa - koncert *Last Night of the Proms*.

Graduation Project

Po raz pierwszy firma zaangażowała się także w Graduation Project - przegląd najlepszych prac dyplomowych dla osób z krajów Grupy Wyszehradzkiej. Do przeglądu zgłoszono w 2018 roku 347 dyplomów, z których jury zakwalifikowało do wystawy 30 projektów. Dyplomy zostaną pokazane w czerwcu 2019 r., podczas European Design Festival w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie oraz jesienią na Vienna Design Week. Wernisażowi w Cieszynie będzie towarzyszyło uroczyste wręczenie wyróżnień specjalnych – płaćnych staży w Comarch.

Konkurs grantowy Comarch Cares

Do Konkursu Grantowego #ComarchCares mogą zgłaszać się pracownicy i współpracownicy Comarch, którzy wraz z instytucjami (fundacje, stowarzyszenia, placówki wychowawcze i edukacyjne), chcą realizować działania o charakterze pro-społecznym. Wiosną 2018 r. zrealizowano dwa projekty zgłoszone w edycji jesiennej 2017. Pierwszy to cykl warsztatów wyrównujących umiejętności uczenia się wśród dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych dysfunkcjami, realizowany przez zespół z Warszawy. Drugi projekt „Czyste powietrze” zespołu z Łodzi zakładał zakup filtrów oczyszczających powietrze w salach przedszkolnych oraz przeprowadzenie warsztatów edukacyjnych dotyczących ochrony środowiska oraz profilaktyki zdrowia. Jesienią 2018 rozstrzygnięto kolejną edycję konkursu, w której wyłoniono dwa zwycięskie granty: Programowanie ma przyszłość zespołu z Tarnowa oraz projekt teamu z Poznania Programowanie – przygoda na całe życie. Projekty realizowane będą w 2019 r.

Dla społeczności lokalnych

Podobnie jak w latach ubiegłych i w 2018 roku pracownicy z polskich spółek Comarch w oddziałach w całej Polsce włączyli się w organizację świątecznych zbiórek rzeczowych dla osób potrzebujących. Wsparcie otrzymało kilkanaście organizacji i instytucji, w tym m.in. Hospicjum św. Łazarza w Krakowie, Centrum Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych „Parkowa”, Wielkopolski Banku Żywności, Fundacja Na Rzecz Dzieci z Chorobami Nowotworowymi i Hospicjum Dla Dzieci „Pomóż Im”, Lubelskie Hospicjum im. Małego Księcia.

Zazieleniamy Kraków

W minionym roku firma kontynuowała akcje zazieleniania stolicy Małopolski wspólnie z Zarządem Zieleni Miejskiej w Krakowie. Pracownicy Grupy Comarch wraz z rodzinami posadzili na Plantach Krakowskich 200 grabów oraz kasztanowca. Dodatkowo rozdali mieszkańcom Krakowa 500 sadzonek roślin doniczkowych. Firma planuje kontynuować akcję w przyszłości.

Popularyzacja nauki

Grupa Comarch od początku swojej działalności aktywnie współpracuje ze szkołami, uczelniami wyższymi oraz innymi placówkami edukacyjnymi. W poszczególnych oddziałach powstają inicjatywy pracowników wiążące się z poświęcaniem czasu dla studentów na dedykowanych kursach czy okazjonalnych spotkaniach. Firma kontynuuje program umożliwiający rozpoczęcie kariery w branży IT dla studentów. W 2018 roku odbyła się już 16. edycja wakacyjnego stażu IT, w którym wzięło udział 405 studentów kierunków IT oraz początkujący projektanci UX. 78 proc. uczestników stażu zdecydowało się kontynuować współpracę ze spółką. Ponadto mając w swoich szeregach wielu absolwentów Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie oraz współpracując z tą uczelnią na wielu polach od początku powstania firmy, Comarch zdecydował się wesprzeć obchody jubileuszu 100-lecia akademii.

Comarch dla edukacji

Comarch popularyzuje wiedzę na temat systemów ERP wśród uczelni i szkół zawodowych o profilach ekonomicznych. Działalność ta jest realizowana poprzez:

- użyczenia systemów Comarch ERP w wersjach edukacyjnych (ponad 570 placówek i instytucji oświatowych wyposażonych edukacyjnymi wersjami Comarch ERP),
- spotkania i seminaria ERP dla wykładowców i studentów,
- szkolenia dla nauczycieli z zakresu systemów Comarch ERP.

Zostały także przygotowane przez Comarch pierwsze dedykowane zeszyty ćwiczeń dla szkół ekonomicznych, z myślą o egzaminach zawodowych dla technika ekonomisty.

Sport i zdrowy styl życia

Od 25 lat polskie spółki Grupy Comarch angażują się w propagowanie sportu wśród młodzieży oraz mieszkańców województwa małopolskiego, głównie przez sponsoring klubu sportowego Cracovia. Firma promuje również zdrowy i aktywny styl życia wśród swoich pracowników. W Polsce Comarch zachęca pracowników do przyjeżdżania rowerem do pracy, zapewniając infrastrukturę rowerową oraz okolicznościowe akcje związane z rowerami. Podczas dorocznego wydarzenia „Śniadanie rowerowe” pracownicy, którzy tego dnia przyjechali do pracy rowerem otrzymali zdrową przekąskę. Również wielu imprezom integracyjnym towarzyszą aktywności sportowe.

Grupa Comarch zachęca swoich pracowników także do udziału w zewnętrznych imprezach sportowych, a dochód z wielu z nich przekazywany jest na cele społeczne. W 2018 roku pracownicy spółek Grupy Comarch w Polsce uczestniczyli w kilkunastu imprezach biegowych w całej Polsce, a także rozgrywkach siatkarskich czy piłkarskich.

Dodatkowo osoby pracujące w krakowskiej lokalizacji firmy wzięły udział Mundialu Comarch (kilkanaście drużyn, 200 zawodników). Również w 2018 roku w sezonie letnim pracownicy Grupy Comarch w Polsce już po raz czwarty mogli zmierzyć się z wyzwaniami treningowymi podczas rywalizacji biegowych ComarchONrun oraz rowerowych ComarchONbike. Do dyspozycji pracowników spółek Grupy Comarch w Krakowie i ich rodzin jest również Centrum Rekreacyjne Comarch.

iMed24 partnerem Biegu Family Run i warsztatów Capoeira

Centrum Medyczne iMed24 wspiera wydarzenia, które propagują aktywny, zdrowy tryb życia, dlatego jest Partnerem Medycznym dwóch wydarzeń sportowych: biegu Family Run Kraków oraz Warsztatów Sztuk Walki - Capoeira.

Cracovia dzieciom

Hokeiści oraz piłkarze Cracovii są częstymi gośćmi w placówkach oświatowych. Nasi sportowcy odwiedzają przede wszystkim szkoły podstawowe oraz przedszkola. Ponadto piłkarze goszczą na zajęciach w ramach projektu Cracovia KIDS, którego celem jest przede wszystkim propagowanie zdrowego, sportowego trybu życia już od najmłodszych. W okolicy Świąt Bożego

Narodzenia zarówno na meczach hokejowych jak i piłkarskich pojawiał się Święty Mikołaj, który wręczał najmłodszym kibicom prezenty. Dużą popularnością nieustannie cieszy się hokejowa akcja Teddy Bear Toss, w której następnie pacjenci Uniwersyteckiego Szpitala Dziecięcego otrzymują mnóstwo pluszowych maskotek z rąk hokeistów Comarch Cracovii. Na stałe do kalendarza wpisany jest już organizowany na stadionie Pasiasty Dzień Dziecka. Nowością natomiast jest zorganizowany po raz pierwszy w 2018 roku Dzień Piłkarza. Wydarzenie skierowane również do najmłodszych. Cracovia dba także o bezpieczeństwo swoich najmłodszych kibiców, organizując na stadionie Strefę Małego Pasiaka. Odbývają się tam rozmaite gry i zabawy dla najmłodszych, a nad dziećmi czuwają wolontariusze ze Stowarzyszenia „Cracovia to My”. Strefa jest częstym miejscem odwiedzin sportowców Cracovii, którzy spotykają się z dziećmi, rozdają autografy i pozują do zdjęć. W celu propagowania zdrowego stylu życia wśród dzieci Cracovia organizuje lekcję WF-u czy akcje Klasy w Pasy. W 2018 roku w Dniu Zdrowego Odżywiania sportowcy wyszli na miasto i wręczali najmłodszym przechodniom jabłka.

Cracovia potrzebującym

Stałym elementem jest wspieranie Szlachetnej Paczki oraz Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy. Tradycyjnie już swoje paczki w ramach Szlachetnej Paczki robili zarówno piłkarze jak i hokeiści Cracovii. Sportowcy przyłączyli się również do wsparcia chorującego na białaczkę trampkarza Cracovii. Piłkarze odwiedzali go w szpitalu i przekazywali prezenty. Klub za pośrednictwem strony www apelował o oddawanie krwi na jego rzecz. Szerokim echem odbiła się również zapoczątkowana przez kibiców Cracovii akcja #PasyDlaPasów polegająca na zbiórce funduszy na zakup karnetów dla fanów, którzy są w trudnej sytuacji finansowej. Klub włączył się w akcje i postanowił podwoić zebraną przez kibiców kwotę. Ponadto klub przekazuje mnóstwo gadżetów na rzecz mniejszych akcji charytatywnych.

S.9.1., S.9.2.

Działalność operacyjna Comarch nie powoduje uciążliwości dla społeczności lokalnej ani nie stwarza zagrożenia dla jej bezpieczeństwa. W 2018 roku nie zanotowano skarg zgłoszonych przez społeczność lokalną.

Spółka nie posiada własnego kodeksu etyki komunikacji marketingowej, jednak przestrzega podstawowych zasad etyki w kwestiach odpowiedzialnej komunikacji marketingowej. Działania marketingowe podejmowane przez Comarch nie zawierają treści dyskryminujących, w szczególności ze względu na rasę, przekonania religijne, płeć lub narodowość oraz nie posiadają elementów, które zachęcają do aktów przemocy. Reklamy Comarch nie mogą wprowadzać w błąd odbiorców i muszą być realizowane w sposób zrozumiały. Sponsoring Comarch i związane z nim umowy muszą być realizowane w sposób łatwy do odczytania i zrozumienia przez otoczenie oraz nie mogą naruszać dobrych obyczajów.

S.9.4.

Całkowita kwota darowizn na cele społeczne

w tys. PLN	2018	2017
Comarch S.A.	24	1 722
<i>najwięksi obdarowani</i>	<i>Parafia Rzymsko-Katolicka p.w Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Krakowie Archidiecezja Krakowska Nowa Huta Alternative Fundacja Sztuka Przyszłości</i>	<i>Parafia Rzymsko-Katolicka p.w Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Krakowie</i>
Grupa Comarch	81	1 878
<i>najwięksi obdarowani</i>	<i>Parafia Rzymsko-Katolicka p.w Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Krakowie</i>	<i>Parafia Rzymsko-Katolicka p.w Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Krakowie Muzeum Polskie w Rapperswil w Szwajcarii</i>

S.9.5.

Całkowita kwota wydatkowana na sponsoring

w tys. PLN	2018	2017
Comarch S.A.	6 600	6 600
<i>najwięksi sponsorowani partnerzy</i>	<i>MKS Cracovia SSA</i>	<i>MKS Cracovia SSA</i>
Grupa Comarch	6 600	7 015
<i>najwięksi sponsorowani partnerzy</i>	<i>MKS Cracovia SSA</i>	<i>MKS Cracovia SSA</i> <i>Klub piłkarski ZUG 94</i>

S.9.6.

Niezależnie od działań prowadzonych i koordynowanych przez przedsiębiorstwo pracownicy Grupy Comarch angażują się w wiele akcji charytatywnych (takich jak wolontariat czy Szlachetna Paczka).

4.6. Przeciwdziałanie korupcji

[obszar: społeczny, pracowniczy, przeciwdziałania korupcji]

Grupa Comarch przestrzega zasad uczciwej konkurencji, zapobiegania przekupstwu, nielegalnym płatnościami i korupcji.

Wobec Comarch S.A., ani też wobec żadnej innej spółki z Grupy Comarch nie były podejmowane kroki prawne dotyczące przypadków naruszeń zasad wolnej konkurencji i praktyk monopolistycznych. Nie zostały również nałożone żadne sankcje pozafinansowe z tytułu niezgodności z prawem oraz regulacjami.

Obowiązkiem pracowników Grupy Kapitałowej Comarch jest unikanie działalności prowadzącej do konfliktu interesów, czyli przyjmowanie i oferowanie prezentów w ramach prowadzenia działalności biznesowo-handlowej. Nie wolno płacić ani proponować łapówek lub nielegalnych świadczeń urzędnikom państwowym ani przedstawicielom partii politycznych w celu zawarcia lub zachowania transakcji. Pracownicy Comarch nie mogą czerpać jakichkolwiek korzyści ani pomagać w osiągnięciu korzyści z zaistniałych okazji, które mogą powstać w wyniku wykorzystania informacji lub stanowiska w firmie.

G.3.2.

W ramach dobrych praktyk w zakresie przeciwdziałania korupcji zidentyfikowano następujące ryzyka krytyczne:

- Ryzyko związane z nieprzestrzeganiem zasad dotyczących uczciwej konkurencji, zapobiegania przekupstwu, nielegalnym płatnościami i korupcji,
- Ryzyko konfliktu interesów w ramach prowadzonej działalności,
- Ryzyko utraty pracy, nałożenia kar finansowych i powiadomienia organów ścigania,
- Ryzyko związane z wystąpieniem nielegalnych korzyści dla pracowników, partnerów biznesowych lub innych stron trzecich (w tym urzędników państwowych i przedstawicieli partii politycznych),
- Ryzyko związane z wystąpieniem niezgodności z wymaganiami prawnymi i procedurami wewnętrznymi w zakresie dotyczącym zasad przeciwdziałania korupcji.

G.3.1.

Na mocy regulacji wewnętrznych pracownicy mają obowiązek zgłaszania podarunków od klientów oraz dostawców na dedykowany adres email.

Wewnętrzne procesy finansowo-księgowe zbudowane są w oparciu o systemy IT, które wymagają wielopoziomowych decyzji i weryfikacji. Dostęp do kluczowych danych i funkcji są ograniczone i nadzorowane, a działania logowane. To wszystko ma na celu uniemożliwienie dokonania nieautoryzowanych transakcji przez pracowników.

Powyższe zapisy, poza regulacjami wewnętrznymi Comarch, zawarte są między innymi w punkcie V Kodeksu Etycznego Grupy Comarch opisanym powyżej. Obecnie trwają prace nad przyjęciem i implementacją Polityki Przeciwdziałania Korupcji jako odrębnego dokumentu.

S.10.1

Grupa dokonała oceny swojej działalności pod kątem możliwości wystąpienia korupcji i podejmuje działania dla zminimalizowania związanego z tym ryzyka, m.in. poprzez wdrażanie procedur mających zapobiegać zachowaniom o charakterze korupcyjnym jak również przeprowadzanie szkoleń wśród pracowników mogących zetknąć się z takimi zachowaniami.

S.10.3

Brak jakichkolwiek stwierdzonych przypadków korupcji.

Comarch nie udziela wsparcia na rzecz partii politycznych, polityków i instytucji o podobnym charakterze.

S.10.2

Nie zgłoszono przypadków zachowań noszących znamiona korupcji.

4.7. Ład korporacyjny

G.2.1., G.2.3.

Ład korporacyjny (ang. *corporate governance*) to zbiór zasad postępowania, skierowanych zarówno do organów spółek oraz członków tych organów, jak i do większościowych i mniejszościowych akcjonariuszy. Zasady ładu korporacyjnego odnoszą się do szeroko rozumianego zarządzania Spółką. Comarch S.A. podlega nowemu zbiorowi zasad ładu korporacyjnego pod nazwą „Dobre Praktyki Spółek Notowanych na GPW 2016”, przyjętemu przez Radę Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie w 2015 roku.

Dobre Praktyki Spółek notowanych na GPW są przedmiotem corocznych sprawozdań dotyczących postępowania w zakresie przestrzegania zasad ładu korporacyjnego, sporządzanych przez spółki giełdowe. W załączeniu do raportu rocznego przekazanego do publicznej wiadomości w dniu 29 kwietnia 2019 roku, Zarząd Comarch S.A. przekazał raport dotyczący stosowania zasad ładu korporacyjnego przez Comarch S.A. w 2018 roku.

Zarząd oraz Rada Nadzorcza Comarch S.A. dokładają wszelkich starań w przestrzeganiu większości zasad Dobrych Praktyk Spółek Notowanych na GPW z zakresu obejmowanego przez zasadę „*comply or explain*” – zastosuj albo wyjaśnij – która polega na przekazywaniu rynkowi przez spółkę jednoznacznej informacji o naruszeniu praktyki. W 2018 roku podobnie jak w latach poprzednich Comarch S.A. nie stosowała się do rekomendacji dotyczącej wykonywania osobiście lub przez pełnomocnika prawa głosu w toku walnego zgromadzenia, poza miejscem odbywania walnego zgromadzenia, przy wykorzystaniu środków komunikacji elektronicznej. Spółka nie stosuje także części zasady dotyczącej polityki wynagrodzeń. Szczegółowe informacje na ten temat można odnaleźć w raporcie dotyczącym przestrzegania zasad ładu korporacyjnego przez Comarch S.A. opublikowanego w 2018 roku.

Zgodnie z zasadami ładu korporacyjnego oraz Kodeksu Spółek Handlowych w Comarch S.A. funkcjonuje rada nadzorcza wraz z wydzielonym komitetem audytu.

Rada Nadzorcza nadzoruje bieżącą działalność Spółki i Grupy, w szczególności poprzez:

- monitoring i analiza sytuacji finansowej i organizacyjnej,
- ocena realizacji przez Zarząd strategii,
- wyznaczanie celów biznesowych dla Członków Zarządu oraz ocena ich realizacji,
- ocena działalności wybranych obszarów biznesowych,

- analiza i ocena ryzyka związanego z działalnością,
- nadzór nad systemem kontroli wewnętrznej,
- ocenę oraz zatwierdzanie sprawozdań finansowych.

Do zadań Komitetu Audytu należy w szczególności:

- nadzorowanie procesu sprawozdawczości oraz rewizji finansowej,
- monitorowanie skuteczności systemów kontroli wewnętrznej, audytu wewnętrznego oraz zarządzania ryzykiem,
- weryfikacja niezależności biegłego rewidenta i podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych.

Pełna treść Raportu dotyczącego stosowania zasad ładu korporacyjnego jest również dostępna pod adresem: www.comarch.pl/relacje-inwestorskie/lad-korporacyjny

4.8. Ryzyka w ramach Zintegrowanego Systemu Zarządzania

G.3.1., G.3.2.

Każdy z podsystemów wchodzących w skład Zintegrowanego Systemu Zarządzania Comarch obejmuje swoim zakresem inną tematykę oraz cechuje się specyficznymi ryzykami. System Zarządzania Jakością kładzie szczególny nacisk na ryzyka związane z ogólnym funkcjonowaniem organizacji i jej procesów, dokumentacją i relacjami z Dostawcami. Zarządzanie środowiskowe i BHP uwzględniają ryzyka związane z kwestiami pracowniczymi i oddziaływaniem na środowisko. Wewnętrzny System Kontroli reguluje zagadnienia międzynarodowego obrotu towarami i technologiami oraz zapewnia zgodność realizowanych procesów ze specyficznymi wymaganiami prawnymi. System AQAP, dotyczący realizacji projektów dla sił zbrojnych, zawiera restrykcyjne wymagania i jest zbudowany na zarządzaniu ryzykiem w ramach realizowanych projektów.

Ryzyka te rozpatrywane i uwzględniane są na różnych poziomach – zaczynając od polityk określających główne założenia w danej dziedzinie, poprzez procedury regulujące funkcjonowanie procesów, a kończąc na konkretnych działaniach zaszytych w mechanizmach wewnętrznych i wykorzystywanych przez Comarch systemach informatycznych. Wyszczególnione w ramach poszczególnych polityk ryzyka i mechanizmy zarządzania nimi zostały opisane we wcześniejszych rozdziałach.

Comarch zdaje sobie sprawę z istoty identyfikowania, analizowania i postępowania z ryzykiem. W ramach prowadzonych działań, Zintegrowany System Zarządzania na bieżąco dostosowywany jest do wymagań aktualizowanych norm ISO, w których szczególny nacisk kładzie się na kwestie związane z ryzykiem – zalecane jest podejście do zarządzania oparte na ryzyku oraz uwzględnianie ryzyka na poziomie systemowym.

5. Kontrahenci

W ramach struktury organizacyjnej Grupy Comarch funkcjonuje Dział Zarządzania Kontrahentami zajmujący się weryfikacją i analizą kontrahentów.

Do głównych kompetencji tego działu należy:

- zarządzanie bazą kontrahentów systemów funkcjonujących w ramach Grupy Comarch (weryfikacja, analiza, gromadzenie dokumentów),
- zarządzanie dostępem do danych i analiz firm zewnętrznych z branży informacji gospodarczej,
- przygotowywanie raportów (szerokie spektrum) o kontrahentach Grupy Comarch na potrzeby innych działów czy audytorów,
- partycypacja w procedurach dotyczących oceny i wyboru dostawców.

G.1.2., S.4.12., S.6.4., S.7.4., S.7.6., S.8.4., S.15.1., S.15.3., S.15.4.

5.1. Dostawcy

Głównymi źródłami zaopatrzenia Comarch S.A. oraz Grupy Comarch są międzynarodowe koncerny tj. producenci sprzętu komputerowego i oprogramowania oraz elektroniki związanej z rozwijaną produkcją urządzeń. Większość zamówień realizowana jest poprzez zakupy w lokalnych oddziałach oraz lokalnej dystrybucji. Działalność Grupy Comarch nie jest uzależniona od żadnego z dostawców. W 2018 roku, podobnie jak w roku poprzednim żaden z kontrahentów nie dostarczył produktów czy usług o wartości przekraczającej 10% przychodów ze sprzedaży Grupy Comarch.

Grupa Kapitałowa Comarch posiada olbrzymią paletę produktów i usług dla realizacji których niezbędna jest współpraca z dostawcami uzupełniającymi portfolio usług i licencji własnych oraz pozwalających na rozszerzenie oferty o produkty firm trzecich.

Portfolio produktów firm trzecich to przede wszystkim znane i uznane na rynkach międzynarodowych marki i producenci. Współpraca przebiega głównie za pośrednictwem lokalnej autoryzowanej dystrybucji pomagającej w sprawnym rozwiązaniu problemów logistycznych jak i zorganizowaniu szybkiej dostawy dla Klienta.

Dostawcy Comarch to producenci sprzętu komputerowego, licencjodawcy, usługodawcy, wykonawcy oraz producenci elektroniki. Ostatnia pozycja dotyczy rozwijanej w Grupie Comarch oferty produkcyjnej urządzeń własnych.

Okres płatności zobowiązań standardowo stosowany w umowach z dostawcami wynosi 30-60 dni. Grupa Comarch dokłada starań, aby zobowiązania wobec dostawców były regulowane terminowo. Podobnie jak w roku ubiegłym, wskaźnik terminowości zapłat w Comarch S.A. wyniósł 95% wartości zobowiązań a w Grupie Comarch 93% (94% w roku ubiegłym).

Comarch, globalny integrator oraz twórca innowacyjnych rozwiązań i systemów informatycznych, w dbałości o jakość swoich produktów i usług przykłada dużą wagę do starannego doboru dostawców.

Głównymi kryteriami wyboru są: cena, czas realizacji zleceń oraz opinia na rynku. Niemniej pod rozwagę brane są również aspekty związane z poszanowaniem przez dostawców praw człowieka, praktykami zatrudniania, wpływem ich działalności na społeczność lokalną oraz na środowisko.

Od lat działając aktywnie na rzecz zrównoważonego rozwoju Comarch zachęca dostawców, aby w swoim postępowaniu kierowali się zasadami etyki, odpowiedzialności społecznej i zarządzania oddziaływaniem na środowisko w sposób odpowiedzialny. Stąd w oparciu o międzynarodowe zalecenia zawarte m.in. w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka ONZ, Międzynarodowych Standardach Pracy MOP, normach ISO oraz wielu innych została opracowana Polityka Zrównoważonego Rozwoju dla Dostawców.

Zgodnie z jej założeniami Comarch od swoich kluczowych dostawców wymaga przestrzegania następujących zasad:

- Zarządzanie oddziaływaniem na środowisko w sposób odpowiedzialny zgodnie z normą ISO 14001 lub podobnym standardem w celu zmniejszenia negatywnego wpływu na środowisko,
- Stosowanie norm bezpieczeństwa i higieny pracy zgodnie z OHSAS 18001 lub podobnym standardem, aby zminimalizować zagrożenia związane z ryzykami zawodowymi oraz zapobiec urazom,
- Stosowanie ze zrozumieniem dobrych praktyk biznesowych, kwestii społecznych oraz związanych z ochroną środowiska, które powiązane są z działalnością dostawcy,
- Działanie zgodne z obowiązującymi przepisami prawa,
- Uznanie prawa pracowników do zrzeszania się oraz negocjacji zbiorowych,
- Zakaz dyskryminacji we wszelkich jej przejawach, ze względu na: rasę, status społeczny, pochodzenie etniczne, religię upośledzenie, inwalidztwo, płeć, orientację seksualną, związek lub przynależność polityczną, wiek czy stan cywilny,

- Zakaz zatrudniania dzieci poniżej 16 roku życia oraz stosowania kar cielesnych, przymusu psychicznego i fizycznego, znieważania i molestowania seksualnego,
- Wylimitowanie pracy przymusowej.

Firmy starające się o przyznanie statusu dostawcy Comarch otrzymują do uzupełnienia ankietę, w której znajdują się pytania o zakres wdrożonych i certyfikowanych systemów zarządzania, dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy, odpowiedzialności społecznej, dbałości o ochronę środowiska, zarządzania energią oraz ochroną informacji. Odpowiedzi udzielone w kwestionariuszu są walidowane, a następnie firma jest kwalifikowana przez system do jednej z czterech kategorii dostawców: I - wybierany do współpracy w pierwszej kolejności, II - drugiej kolejności, III - rezerwowo, IV -ryzykowny. Najwyższą, pierwszą kategorię otrzymują te firmy, które deklarują przestrzeganie najwyższych standardów.

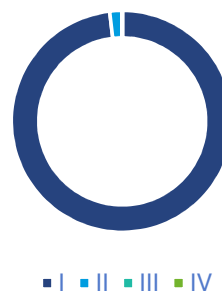
W 2018r. ankiety zostały wysłane do 154 dostawców. Odpowiedzi odesłało 18 firm. W kolejnym etapie analizy, po realizacji zlecenia, ocenie podlega także jakość współpracy. Uwzględniane są: elastyczność w rozwiązywaniu problemów, przepływ informacji podczas procedowania zamówienia, dotrzymanie terminu dostawy/wykonania usługi, zgodność zamówienia ze specyfikacją, zgodność faktury z ustaleniami (cena, warunki płatności). Na podstawie uśrednionej oceny współpracy z ostatniego roku dostawcy przypisywania jest jedna z czterech kategorii:

- I - wybierany do współpracy w pierwszej kolejności,
- II - drugiej kolejności,
- III - rezerwowo,
- IV -ryzykowny.

Wyniki, stan na 11.02.2019r. Oceniono współpracę z 110 dostawcami.

Kategoria			
I	II	III	IV
98%	2%	0%	0%

Ocena współpracy

Wyniki analizy dostawców gromadzone są w systemie informatycznym, co pozwala na szybkie generowanie przekrojowych raportów oraz prowadzenie okresowego monitoringu.

Struktura geograficzna dostawców.

Ze względu na geograficzny podział działalności Grupa Comarch wyróżnia następujące segmenty rynku: Polska, Europa-DACH, Europa-pozostałe, Ameryki i Pozostałe kraje. Dostawcy lokalni definiowani są jako mający siedzibę w kraju zgodnym z regionem działalności Comarch.

Poniższe zestawienia prezentują udział wartości zakupów od dostawców z poszczególnych lokalizacji.

Dostawcy Comarch S.A. - udział wartości zakupów od dostawców z poszczególnych lokalizacji	2018	2017
Polska	83%	89%
DACH	3%	3%
Europa-pozostałe	11%	8%
Ameryki	1%	0%
Pozostałe	2%	0%

Region działalności Comarch - udział wartości zakupów od dostawców z poszczególnych lokalizacji	Dostawcy lokalni %		Dostawcy zagraniczni %	
	2018	2017	2018	2017
Polska	98%	98%	2%	2%
DACH	55%	50%	50%	50%
Europa-pozostałe	36%	33%	64%	67%
Ameryki	43%	35%	57%	65%
Pozostałe	44%	58%	56%	42%

G.4.7, S.4.11., S.7.3., S.8.3., E.7.5.

Poniższe zestawienie przedstawia jaki udział procentowy umów podpisanych w latach ubiegłych przez spółki Grupy Comarch z producentami oprogramowania i sprzętu komputerowego oraz

kluczowymi podwykonawcami, które w latach 2017 i 2018 przekroczyły obrót 100 tys. PLN, zawiera zapisy typowe dla standardów etycznych, antykorupcyjnych, BHP czy poszanowania praw człowieka. Firmy, z którymi Comarch współpracuje są dużymi korporacjami międzynarodowymi, gdzie dużą wagę przykładają się do przestrzegania wymagań związanych z etyką, przepisami dotyczącymi bezpieczeństwa pracy BHP, prawami człowieka, w tym z uwzględnieniem zakazu pracy dzieci lub pracy przymusowej.

Comarch dokonuje analizy i wyboru dostawców tak, aby promować te firmy, które w swoim działaniu kierują się zasadami etyki, odpowiedzialności społecznej, praw człowieka i ochrony środowiska.

PRODUCENCI I KLUCZOWI PODWYKONAWCY 2017	Etyka	BHP	Prawa człowieka	Poszanowanie środowiska naturalnego	Prawa człowieka z uwzględnieniem zakazu pracy dzieci lub pracy przymusowej
Comarch SA	77,1%	43,3%	72,2%	46,3%	72,2%
GK Comarch	77,1%	43,2%	72,2%	46,2%	72,2%

PRODUCENCI I KLUCZOWI PODWYKONAWCY 2018	Etyka	BHP	Prawa człowieka	Poszanowanie środowiska naturalnego	Prawa człowieka z uwzględnieniem zakazu pracy dzieci lub pracy przymusowej
Comarch SA	60,4%	35,5%	72,1%	47,9%	72,1%
GK Comarch	66,2%	31,7%	61,0%	32,3%	61,0%

5.2. Odbiorcy

S.15.2.

Ze względu na rodzaj oferowanych przez Comarch systemów informatycznych, główną grupę odbiorców stanowią średnie i duże przedsiębiorstwa, które na całym świecie są największymi odbiorcami zaawansowanych rozwiązań informatycznych. Większość produktów Comarch jest kierowana do określonej grupy odbiorców, natomiast usługi informatyczne, ze względu na ich uniwersalny charakter, są oferowane do każdej grupy odbiorców. Oferta Comarch

przeznaczona jest zarówno dla podmiotów z rynku polskiego jak i klientów zagranicznych. Od wielu lat jednym z głównych celów strategicznych Comarch jest rozwój sprzedaży coraz większej ilości produktów na rynkach zagranicznych, w szczególności w Europie Zachodniej, obu Amerykach oraz Azji. Sprzedaż Grupy Comarch jest mocno zdywersyfikowana i nie występuje uzależnienie od jednego odbiorcy. Podobnie jak w Comarch S.A. w Grupie Comarch w 2018 roku sprzedaż do żadnego z kontrahentów nie przekroczyła 10% całkowitej sprzedaży.

Najważniejszymi zasadami Grupy Kapitałowej Comarch są: odpowiedzialność za sukcesy klientów oraz szacunek i otwartość na ich potrzeby. Comarch dostarcza swoim klientom innowacyjne produkty IT o najwyższej jakości, co uzyskiwane jest jako efekt wysokich umiejętności, doświadczeń i kompetencji pracowników, współpracy z wiodącymi ośrodkami badawczymi i naukowymi zarówno w Polsce, jak i za granicą oraz dokłada wszelkich starań, aby dostarczone rozwiązania IT spełniały najwyższe standardy i oczekiwania klientów.

Kontakty z klientem rządowym

W zakresie kontaktów z klientami sektora publicznego (administracja centralna i samorządowa, spółki komunalne, spółki Skarbu Państwa, publiczne zakłady opieki zdrowotnej) stosuje się przepisy ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz.U. z 2017 r. poz. 1579 z późn. zmianami). Przepisy te regulują sposób porozumiewania się z zamawiającym w trakcie trwania postępowania przetargowego, zakres czynności, jakie mogą być podejmowane przez strony postępowania oraz środki ochrony prawnej.

Bezpieczeństwo w biznesie międzynarodowym

Grupa Kapitałowa Comarch, by zapewnić kontrolę i bezpieczeństwo obrotu z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa Państwa, wdrożyła Wewnętrzny System Kontroli zapewniający stosowanie norm oraz wymagań prawnych międzynarodowych i krajowych. Comarch nie sprzedaje produktów zakazanych lub wywołujących kontrowersje wśród interesariuszy.

Badanie satysfakcji klienta

Program Badania Satysfakcji Klientów to dla Comarch szansa na uzyskanie informacji, a następnie wprowadzenie usprawnień, aby zapewnić wysoki poziom satysfakcji ze współpracy z Comarch. W ramach programu badamy opinię naszych Klientów na temat świadczonych przez Comarch usług i wytwarzanych przez Comarch produktów.

Zasadniczym elementem badania jest krótka ankieta on-line wysyłana do naszych Klientów. Ankieta zawiera pytania zamknięte ze skalą ocen 1-10 oraz pytania otwarte. Respondenci dzieleni są na 3 grupy klientów: management, kierowników projektów oraz użytkowników.

Dzięki informacjom uzyskanym z ankiet, możemy prawidłowo zidentyfikować i ustalić priorytety działań zmierzających do zapewnienia naszym Klientom maksimum satysfakcji ze współpracy z Comarch.

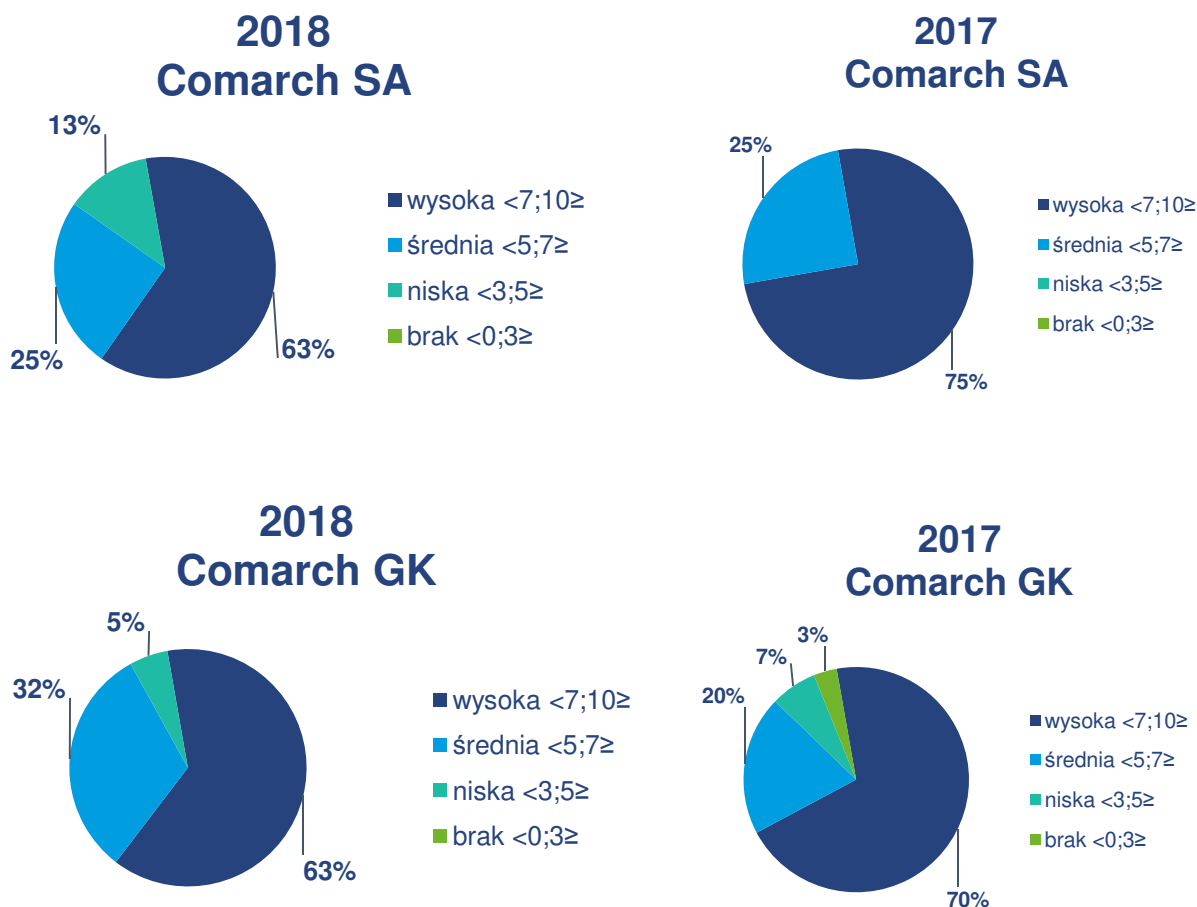
Etapy badania satysfakcji klientów:

- Zbieranie opinii klientów,
- Analiza raportów,
- Określenie działań korygujących,
- Wdrożenie działań korygujących i zapobiegawczych,
- Weryfikacja wykonania działań korygujących i zapobiegawczych.

Poniższe wykresy przedstawiają, jak kształtowała się ogólna satysfakcja klientów ze współpracy z Comarch w 2018 roku. Na wskaźnik przeciętnego zadowolenia klienta składało się m.in. ogólne zadowolenie ze współpracy z Comarch, chęć polecenia produktów/ usług Comarch innej firmie, chęć zakupu produktów/ usług Comarch w przyszłości, zadowolenie z cen Comarch w porównaniu do ich jakości; sposobu prowadzenia przez Comarch rozmów handlowych oraz negocjowania i podpisywania umowy.

Ogólna satysfakcja klientów ze współpracy z Comarch w 2018 roku:

Skala ocen:

1 – klient całkowicie niezadowolony; 10- klient w pełni zadowolony

Poniżej prezentujemy najwyżej oceniane aspekty poziomu zadowolenia klientów Comarch S.A. oraz spółek Grupy Comarch:

- Wysoka kultura osobista i umiejętność dobrej komunikacji,
- Merytoryczna wiedza pracowników,
- Poziom świadczonych usług,
- Orientacja na klienta,
- Szybkość reakcji na zgłoszenie,
- Elastyczność w dopasowaniu programów do potrzeb klienta,
- Jakość produktu.

5.3. Bezpieczeństwo produktów i konsumentów

Bezpieczeństwo użytkowania produktu lub usługi oraz sposób utylizacji produktu i wpływ na środowisko/społeczeństwo to informacje wymagane przez procedury organizacji do informowania klienta i znakowania produktów i usług.

Wszystkie wyroby medyczne produkowane przez Grupę Comarch podlegają ocenie zgodności z wymaganiami zasadniczymi zgodnie z dyrektywą 93/42/EWG oraz ustawą o wyrobach medycznych z dnia 20 maja 2010 r (Dz.U.2010 nr 107 poz. 679), a także Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/65/UE z dnia 6 czerwca 2011 r. w sprawie ograniczenia stosowania niektórych

niebezpiecznych substancji w sprzęcie elektrycznym i elektronicznym. Ponadto wszystkie wyroby medyczne objęte są procedurą P02-01 Zarządzenie ryzykiem.

W 2018 i 2017 roku nie było zgłoszonych żadnych niezgodności związanych z niewłaściwym oznakowaniem produktów.

Wobec Comarch S.A., ani też wobec żadnej innej spółki z Grupy Comarch nie nałożono kar z tytułu niezgodności z prawem i regulacjami dotyczącymi dostarczania i użytkowania produktów i usług.

S.11.1.

Nie wystąpiły przypadki naruszenia procedur dotyczących bezpieczeństwa produktów i usług.

S.11.3., S.12.3.

Na Comarch S.A. ani też na spółki Grupy Comarch nie zostały nałożone kary za niezgodność z prawem i regulacjami w kwestiach związanych z bezpieczeństwem klientów, rzetelnością i etyką komunikacji marketingowej.

S.12.1.

Grupa Comarch nie odnotowała przypadków niezgodności z regulacjami i dobrowolnymi kodeksami dotyczącymi komunikacji marketingowej (w tym reklamy, promocji, sponsoringu).

S.13.1., S.13.2., S.13.3.

Spółka Comarch S.A. w roku 2018 nie odnotowała żadnych skarg dotyczących naruszenia prywatności klienta. W roku 2018 nie zidentyfikowano również wycieków, kradzieży lub utraty danych osobowych. W 2018 roku nie było postępowań administracyjnych prowadzonych przeciwko spółkom Grupy Comarch (np. GIODO). W 2018 roku na spółki Grupy Comarch nie zostały nałożone kary za niezgodność z prawem i regulacjami w kwestiach związanych z ochroną danych osobowych (w podziale na prawomocne i nieprawomocne).

Zgodnie z wymaganiami Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (RODO) art.33 ust. 5 spółki Grupy Comarch prowadzą rejestry naruszeń ochrony danych osobowych- wewnętrzną ewidencję naruszeń ochrony danych osobowych, powołany został również Inspektor Ochrony Danych Osobowych.

W 2018 roku zanotowano 3 naruszenia ochrony danych osobowych, jednak przeprowadzona analiza wykazała, że nie wymagały one zgłoszenia organowi nadzorczemu ze względu na okoliczność, że jest mało prawdopodobne, że skutkowałyby one ryzykiem naruszenia praw lub wolności osób fizycznych.

S.11.2., S.12.2., S.14.2., S.15.5.

Nie były prowadzone przez UOKIK żadne postępowania.

S.15.6.

Spółce Comarch S.A., ani też innym spółkom Grupy Comarch nie zostały wymierzone żadne kary związane z zachowaniami antykonkurencyjnymi i antyrynkowymi.

S.14.1., S.14.3.

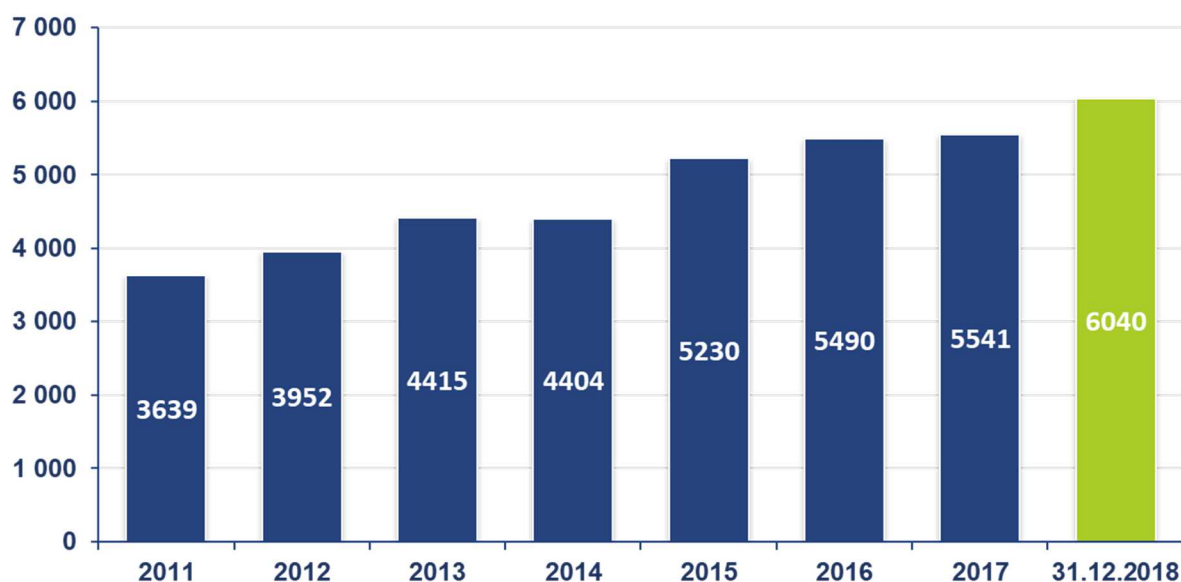
Spółce Comarch S.A., ani też innym spółkom Grupy Comarch nie zostały wymierzone żadne kary związane z niewłaściwym oznakowaniem produktu. Nie zidentyfikowano również przypadków niezgodności związanych z **niewłaściwym oznakowaniem produktu.**

6. Zasoby ludzkie (obszar społeczny i pracowniczy)

S.2.6., S.2.7., S.2.8., S.3.2., S.3.6.

Podstawowym czynnikiem ograniczającym moce produkcyjne są zasoby ludzkie. Do stałego inwestowania w nowe produkty i technologie informatyczne firma potrzebuje pracowników o odpowiednim wykształceniu i o szerokim zakresie kompetencji. Firma elastycznie zarządza zespołami pracowników, poprzez ciągłą optymalizację alokacji zasobów w aktualnych projektach komercyjnych i prowadzonych wewnętrznych projektach badawczo-rozwojowych (budowa nowych produktów i uaktualnianie istniejącego oprogramowania nie związanego bezpośrednio z umowami z klientami), wykorzystując do tego celu autorskie rozwiązania informatyczne. W efekcie wykorzystanie zasobów ludzkich jest bliskie 100%. Grupa dywersyfikuje ryzyko ograniczeń w dostępności zasobów ludzkich poprzez prowadzenie działalności w 14 oddziałach zlokalizowanych w ośrodkach miejskich w Polsce. Na dzień 31 grudnia 2018 roku w Grupie 3 410 pracowników było zatrudnionych w Krakowie, 2 001 w innych miastach w Polsce oraz 629 poza granicami Polski.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku w Comarch S.A. było zatrudnionych 4 679 osób wobec 4 303 osób zatrudnionych na dzień 31 grudnia 2017 roku, natomiast w całej Grupie Kapitałowej liczba zatrudnionych wzrosła do 6 040 osoby w porównaniu do 5 541 osób z 31 grudnia 2017 roku.

6.1. Przeciętne zatrudnienie w Grupie Comarch w latach 2015-2018

Przeciętne zatrudnienie w Comarch S.A. w latach 2015-2018 kształtowało się następująco:

Ilość osób zatrudnionych	2018	2017	2016	2015
na stałe	3 753	3 492	3 416	3 121
jako współpracownicy	934	844	888	860
Razem	4 687	4 336	4 304	3 981

Pracownicy	2018	2017	2016	2015
produkcyjni oraz konsultanci techniczni	4 052	3 733	3 698	3 403

marketing i sprzedaż	168	161	179	177
kierownictwo i administracja	407	372	353	340
inne	60	70	74	61
Razem	4 687	4 336	4 304	3 981

Przeciętne zatrudnienie w Grupie Comarch w latach 2015-2018 kształtowało się następująco:

Ilość osób zatrudnionych	2018	2017	2016	2015
na stałe	4 727	4 393	4 323	4 066
jako współpracownicy	1 364	1 245	1 276	1 238
Razem	6 091	5 638	5 599	5 304

Pracownicy	2018	2017	2016	2015
produkcyjni oraz konsultanci techniczni	4 797	4 369	4 342	4 104
marketing i sprzedaż	298	293	336	339
kierownictwo i administracja	495	458	434	427
inne	501	518	487	434
Razem	6 091	5 638	5 599	5 304

W związku ze stałym rozwojem swojej działalności zarówno Comarch S.A. jak i Grupa Comarch systematycznie zwiększają poziom zatrudnienia. Dynamika zatrudnienia w 2018 roku była nieco wyższa niż w latach poprzednich, co jest spowodowane dużym zapotrzebowaniem na zasoby ludzkie w 2018 roku.

6.2. Rotacja zatrudnienia

S.2.2., S.2.3.

W 2018 roku rotacja wśród pracowników Comarch S.A. oraz Grupy Comarch nie odbiegała od dotychczasowej i utrzymywała się na poziomie standardowym dla branży. Przedsiębiorstwo dochowuje starań, żeby zminimalizować poziom rotacji wśród pracowników, zwłaszcza wśród osób kluczowych dla działalności Comarch.

Nie stwierdzono skarg dotyczących praktyk zatrudniania w ramach formalnych mechanizmów skargowych.

6.3. Umowy, na podstawie których świadczona jest praca

S.2.1., S.2.4.

Dominującą formą zatrudnienia w Comarch S.A. oraz w Grupie Comarch jest umowa o pracę. Czas trwania umowy o pracę (umowa na czas określony lub nieokreślony) jest uzależniony od stażu pracy pracownika. Pozostałe formy zatrudnienia stosowane są tylko w uzasadnionych przypadkach (np. łączenie edukacji z pracą zawodową).

Łączna liczba pracowników w Comarch S.A. oraz Grupy Comarch:

Typ zatrudnienia	Płeć	Comarch S.A.		Grupa Comarch	
		2018	2017	2018	2017
Umowa o pracę	Kobiety	1 117	1 037	1 471	1 376
	Mężczyźni	2 627	2 449	3 243	3 007
	Razem	3 744	3 486	4 714	4 383
Inne formy zatrudnienia	Kobiety	108	97	292	265
	Mężczyźni	827	720	1 034	893
	Razem	935	817	1 326	1 158
Razem		4 679	4 303	6 040	5 541

Rodzaj umowy o pracę	Etat	Comarch S.A.		Grupa Comarch	
		2018	2017	2018	2017
Umowa o pracę na czas nieokreślony	Niepełny etat	179	131	142	445
	Pełny etat	2 175	1 433	2 867	1 791
	Razem	2 354	1 564	3 009	2 236
Umowa o pracę na czas określony	Niepełny etat	54	85	67	112
	Pełny etat	1 336	1 837	1 638	2 035
	Razem	1 390	1 922	1 705	2 147
Razem		3 744	3 486	4 714	4 383

Rodzaj umowy o pracę	Wiek	Comarch S.A.		Grupa Comarch	
		2018	2017	2018	2017
Umowa o pracę na czas nieokreślony	poniżej 30 lat	484	152	568	236
	30-50 lat	1 829	1 379	2 292	1 742
	powyżej 50 lat	41	33	149	140
	Razem	2 354	1 564	3 009	2 118
Umowa o pracę na czas określony	poniżej 30 lat	1 119	1301	1 257	1 444
	30-50 lat	263	615	416	797
	powyżej 50 lat	8	6	32	24
	Razem	1 390	1 922	1 705	2 265
Razem		3 744	3 486	4 714	4 383

Rodzaj umowy	Płeć	Comarch S.A.		Grupa Comarch	
		2018	2017	2018	2017
Umowa o pracę na czas nieokreślony	Kobiety	695	447	916	643
	Mężczyźni	1 659	1 117	2 093	1 475
	Razem	2 354	1 564	3 009	2 118
Umowa o pracę na czas określony	Kobiety	422	590	555	733
	Mężczyźni	968	1 332	1 150	1 532
	Razem	1 390	1 922	1 705	2 265
Pozostałe formy zatrudnienia	Kobiety	108	97	292	265
	Mężczyźni	827	720	1 034	893
	Razem	935	817	1 326	1 158
Razem		4 679	4 303	6 040	5 541

S.2.5.

Liczba zatrudnionych w Grupie Comarch w ramach outsourcingu stanowi niewielki odsetek wszystkich zatrudnionych.

W latach 2017 – 2018 wszyscy pracownicy zatrudnieni na podstawie umowy o pracę w Comarch S.A. oraz w Grupie Comarch otrzymywali wynagrodzenie wyższe od płacy minimalnej.

Znaczący pośredni wpływ ekonomiczny

Miejsca pracy tworzone przez Comarch S.A. oraz polskie spółki Grupy Comarch w poszczególnych województwach Polski wg stanu na ostatni dzień roku, wszystkie typy zatrudnienia:

województwo	Comarch S.A.		Polskie spółki GK Comarch	
	2018	2017	2018	2017
dolnośląskie	195	155	201	158
kujawsko-pomorskie	30	30	30	30
lubelskie	150	121	154	125
łódzkie	375	335	394	348
małopolskie	2 897	2 690	3 424	3 181
mazowieckie	241	244	284	269
podkarpackie	52	39	55	39
podlaskie	20	27	32	31
pomorskie	71	68	89	72
śląskie	412	372	507	470
świętokrzyskie	49	46	50	46
warmińsko-mazurskie	1	1	1	1

wielkopolskie	186	175	188	178
Razem	4 679	4 303	5 409	4 948

Comarch S.A. oraz Grupa Comarch dywersyfikuje ryzyko ograniczeń w dostępności zasobów ludzkich poprzez prowadzenie działalności w 17 oddziałach zlokalizowanych w ośrodkach miejskich w Polsce. Poprzez otwieranie nowych placówek oraz tworzenie nowych miejsc pracy Comarch wydatnie przyczynia się do rozwoju regionów, w których prowadzi działalność. Przykładem jest Łódź, gdzie w 2017 roku został oddany do użytkowania nowoczesny budynek biurowy Comarch, który znajduje się w miejscu, gdzie zlokalizowana była zabytkowa fabryka Weinerja. Jej mury zostały estetycznie wkomponowane w gmach biurowca Comarch, w efekcie powstał budynek o unikalnej architekturze i komforcie pracy. Nowe powierzchnie biurowe pozwoliły na stworzenie nowych miejsc pracy, co sprawiło, że Łódź stała się drugim po Krakowie ośrodkiem Comarch w Polsce.

S.2.15.

W polskich spółkach Grupy Comarch dodatkowe pakiety medyczne są świadczeniem dostępnym dla osób zatrudnionych na umowie o pracę (bez względu na czas trwania umowy i wymiar etatu). W zagranicznych spółkach Grupy Comarch dodatkowe pakiety medyczne są zapewniane z uwzględnieniem lokalnych regulacji i praktyk rynkowych w tym zakresie.

S.2.14.**Wskaźniki powrotu do pracy i utrzymania zatrudnienia po urlopie macierzyńskim/tacierzyńskim w podziale na płeć:**

Comarch S.A. oraz Grupa Comarch wspiera pracowników decydujących się na rodzicielstwo oraz zapewnia możliwość powrotu do pracy po wykorzystaniu urlopów związanych z macierzyństwem/tacierzyństwem. Zdecydowana większość pracowników wraca po urloпах macierzyńskich/tacierzyńskich na zajmowane wcześniej stanowiska pracy. Comarch S.A. oraz Grupa Comarch umożliwiają elastyczne dopasowanie wymiaru etatu do potrzeb związanych z rodzicielstwem.

	Płeć	Comarch S.A.		Grupa Comarch	
		2018	2017	2018	2017
Liczba osób, która skorzystała z urlopu macierzyńskiego/tacierzyńskiego	Kobieta	85	79	110	104
	Mężczyzna	6	7	12	12
	Razem	91	86	122	116
Liczba osób, która wróciła do pracy po zakończeniu urlopu macierzyńskiego/tacierzyńskiego	Kobieta	73	72	92	103
	Mężczyzna	7	8	13	13
	Razem	80	80	105	116
Wskaźnik powrotu do pracy ^{a)}	Kobieta	92%	91%	84%	92%
	Mężczyzna	100%	100%	100%	100%
Liczba osób, która wróciła do pracy po urlopie macierzyńskim/tacierzyńskim i była nadal zatrudniona przez 12 miesięcy od powrotu do pracy	Kobieta	69	55	92	67
	Mężczyzna	7	0	7	1
	Razem	76	55	99	68
Wskaźnik utrzymania zatrudnienia ^{b)}	Kobieta	96%	92%	91%	88%
	Mężczyzna	88%	---	78%	25%

^{a)}Wskaźnik powrotu do pracy – stosunek całkowitej liczby pracowników, którzy wrócili do pracy po urlopie macierzyńskim/tacierzyńskim do całkowitej liczby pracowników, którzy powinni wrócić do pracy po urlopie macierzyńskim/tacierzyńskim

b) Wskaźnik utrzymania zatrudnienia – stosunek całkowitej liczby pracowników, którzy zachowali pracę 12 miesięcy po powrocie do pracy po zakończeniu urlopu macierzyńskiego/tacierzyńskiego do całkowitej liczby pracowników powracających z urlopu macierzyńskiego/tacierzyńskiego w poprzednich okresach objętych raportowaniem

Minimalny okres standardowego wypowiedzenia wręczanego pracownikom oraz ich wybranym reprezentantom przed wdrożeniem ważnych zmian operacyjnych, które mogą mieć istotny wpływ na pracowników polskich spółek Grupy Comarch wynosi 4 tygodnie. Ze względu na brak układów zbiorowych w polskich spółkach Grupy Comarch okres wypowiedzenia oraz konieczność konsultacji i negocjacji nie są uwzględnione w umowach zbiorowych. W zagranicznych spółkach Grupy Comarch okresy wypowiedzenia są zróżnicowane i zależą od wielu czynników tj. regulacji prawnych danego kraju, stażu pracy czy rodzaju umowy.

Pokrycie zobowiązań emerytalnych organizacji wynikających z programów o zdefiniowanych świadczeniach.

W roku 2018 wprowadzenie w zakładzie pracy Pracowniczych Programów Emerytalnych było w Polsce dobrowolne. W polskich spółkach Grupy Comarch taki program nie został zaimplementowany. Pracownicy niektórych zagranicznych spółek Grupy Comarch uczestniczą w programach emerytalnych właściwych dla danych krajów. Na rok 2019 planowane jest wdrożenie w polskich spółkach Grupy Pracowniczych Planów Kapitałowych.

Skład ciał zarządczych, nadzorczych i kadry pracowniczej w podziale na kategorie wg płci i wieku

Wszyscy przedstawiciele organów zarządzających Comarch S.A. są obywatelami Polski. Liczbowy podział organów nadzoru wg kategorii różnorodności:

Rok	Organ zarządzający	Wiek	Kobieta	Mężczyzna	Razem	
2018	Rada Nadzorcza	poniżej 30 lat	-	-	-	
		30-50 lat	1	1	2	
		powyżej 50 lat	3	2	5	
		Razem	4	3	7	
	Zarząd	poniżej 30 lat	-	-	-	
		30-50 lat	-	6	6	
		powyżej 50 lat	-	1	1	
		Razem	-	7	7	
	Razem			4	10	14
	2017	Rada Nadzorcza	poniżej 30 lat	-	-	-
30-50 lat			1	1	2	
powyżej 50 lat			3	2	5	
Razem			4	3	7	
Zarząd		poniżej 30 lat	-	-	-	
		30-50 lat	-	6	6	
		powyżej 50 lat	-	1	1	
		Razem	-	7	7	
Razem				4	10	14

Przedstawiciele organów zarządzających spółkami Grupy Comarch są obywatelami różnych krajów. Liczbowy podział organów zarządzających oraz nadzoru wg kategorii różnorodności:

Rok	Organ zarządzający	Wiek	Kobieta	Mężczyzna	Razem
2018	Rada Nadzorcza	poniżej 30 lat	-	-	-
		30-50 lat	1	25	26
		powyżej 50 lat	5	9	14
		Razem	6	34	40
	Zarząd	poniżej 30 lat	-	-	-
		30-50 lat	11	109	120
		powyżej 50 lat	4	16	20
		Razem	15	125	140
	Razem		21	159	180
	2017	Rada Nadzorcza	poniżej 30 lat	-	-
30-50 lat			1	25	26
powyżej 50 lat			5	9	14
Razem			6	34	40
Zarząd		poniżej 30 lat	-	-	-
		30-50 lat	11	110	121
		powyżej 50 lat	4	16	20
		Razem	15	126	141
Razem			21	160	181

Procent pracowników w podziale na kategorie pracowników zatrudnionych na podstawie umów o pracę wg kategorii różnorodności:

Comarch S.A. Kategorie pracowników*	2018			2017		
	Kobieta	Mężczyzna	Razem	Kobieta	Mężczyzna	Razem
administracja	252	66	318	241	57	298
menedżerski	125	403	528	120	415	535
produkcja	682	2 077	2 759	622	1 911	2 533
inne	58	81	139	54	66	120
Razem	1 117	2 627	3 744	1 037	2 449	3 486

*zatrudnionych na podstawie umów o pracę

GK Comarch	2018			2017		
	Kobieta	Mężczyzna	Razem	Kobieta	Mężczyzna	Razem
Kategorie pracowników*						
administracja	374	123	497	364	117	481
menedżerski	156	466	622	151	479	630
produkcja	823	2 504	3 327	748	2 266	3 014
inne	118	150	268	113	145	258
Razem	1 471	3 243	4 714	1 376	3 007	4 383

*zatrudnionych na podstawie umów o pracę

Mężczyźni stanowią dominującą grupę wśród zatrudnionych w Comarch S.A. i w Grupie Comarch. Jest to zgodne ze specyfiką branży informatycznej.

Comarch S.A.	2018				2017			
	poniżej 30 lat	30-50 lat	powyżej 50 lat	Razem	poniżej 30 lat	30-50 lat	powyżej 50 lat	Razem
Kategorie pracowników*								
administracja	128	173	17	318	124	160	14	298
menedżerski	28	490	10	528	40	488	7	535
produkcja	1 398	1 341	20	2 759	1 255	1 261	17	2 533
inne	49	88	2	139	34	85	1	120
Razem	1 603	2 092	49	3744	1 453	1 994	39	3 486

*zatrudnionych na podstawie umów o pracę

GK Comarch	2018				2017			
	poniżej 30 lat	30-50 lat	powyżej 50 lat	Razem	poniżej 30 lat	30-50 lat	powyżej 50 lat	Razem
Kategorie pracowników*								
administracja	172	280	45	497	211	229	41	481
menedżerski	36	589	20	645	82	534	14	630
produkcja	1 543	1 480	39	3 062	1 515	1 395	104	3 014
inne	74	359	77	510	106	131	21	258
Razem	1 825	2 708	181	4 714	1 914	2 289	180	4 383

*zatrudnionych na podstawie umów o pracę

W 2018 roku najszybciej przyrosła liczba osób zatrudnionych w przedziale wiekowym 30-50 lat, stanowią one dominującą grupę pracowników.

Kategorie pracowników*	2018				2017			
	Obywatele Polski	Obywatele pozostałych krajów europejskich	Obywatele innych krajów	Razem	Obywatele Polski	Obywatele pozostałych krajów europejskich	Obywatele innych krajów	Razem
Comarch S.A.								
administracja	316	1	1	318	296	2	-	298
menedżerski	525	3	0	528	529	6	-	535
produkcja	2702	43	14	2759	2 488	36	9	2 533
inne	134	2	3	139	116	3	1	120
Razem	3677	49	18	3744	3 429	47	10	3 486

*zatrudnionych na podstawie umów o pracę

Kategorie pracowników*	2018				2017			
	Obywatele Polski	Obywatele pozostałych krajów europejskich	Obywatele innych krajów	Razem	Obywatele Polski	Obywatele pozostałych krajów europejskich	Obywatele innych krajów	Razem
GK Comarch								
administracja	431	50	16	497	418	57	6	481
menedżerski	581	46	28	655	187	33	5	225
produkcja	2915	65	31	3011	612	261	72	945
inne	191	202	158	551	2 622	86	24	2 732
Razem	4118	363	233	4714	3 839	437	107	4 383

*zatrudnionych na podstawie umów o pracę

Grupa Comarch zatrudnia wielu pracowników spoza Polski, wpisując się tym samym w specyfikę branży IT, gdzie standardem jest międzynarodowe środowisko pracy i wielokulturowość zespołów pracowniczych. Udział pracowników spoza Polski nieznacznie wzrósł w 2018 roku w stosunku do poziomu ubiegłorocznego.

S.2.9

Stosunek średniego wynagrodzenia zasadniczego kobiet do średniego wynagrodzenia zasadniczego mężczyzn według kategorii pracowników:

Kategorie pracowników	Comarch S.A.		Grupa Comarch	
	2018	2017	2018	2017
administracja	92%	98%	90%	95%
menedżerski	66%	66%	68%	68%
produkcja	76%	76%	75%	74%
inne	72%	68%	72%	69%

Średnie wynagrodzenie kobiet w Comarch S.A. i w Grupie Comarch jest niższe niż średnie wynagrodzenie mężczyzn. Wynika to głównie z faktu, że zatrudniane kobiety posiadają krótsze doświadczenie w branży IT i krótszy staż pracy w Comarch, co wpływa na poziom wynagrodzeń. W grupie pracowników, gdzie doświadczenie w branży i staż pracy są zbliżone dla kobiet i mężczyzn (administracja), poziom zarobków jest wyrównany.

System oceny pracowników

W Grupie Comarch funkcjonuje sformalizowany system oceny pracowników zapewniający, dzięki któremu zdecydowana większość pracowników otrzymuje regularne oceny wyników swojej pracy oraz informacje na temat możliwości rozwoju zawodowego.

S.2.13

Łączna wysokość rocznych składek na PFRON

w tys. PLN	2018	2017
Comarch S.A.	2 012	1 843
Grupa Comarch	2 279	2 073

6.4. Szkolenia

S.5.1., S.5.2.

Centrum Szkoleniowe Comarch jest komórką wyodrębnioną ze struktur Comarch S.A. oferującą specjalistyczne szkolenia oraz konsultacje informatyczne i biznesowe na każdym poziomie zaawansowania, zarówno w ramach szkoleń wewnętrznych kierowanych do pracowników Grupy Comarch, jak i oferowanych szerokiemu gronu klientów zewnętrznych. Centrum Szkoleniowe korzysta z ponad 20 lat doświadczenia Comarch, jako firmy opartej na wiedzy. W ponad 300 programach szkoleniowych prowadzonych przez 80 wykwalifikowanych trenerów bierze udział ok. 10 000 uczestników rocznie.

Poza szkoleniami specjalistycznymi, kursami czy warsztatami, Centrum Szkoleniowe Comarch organizuje swój flagowy program szkoleniowy poświęcony zarządzaniu i dedykowany menedżerom. **Comarch Akademia Zarządzania** jest programem szkoleniowym skierowanym bezpośrednio do kadry kierowniczej. Celem programu jest wsparcie rozwoju kompetencji menedżerskich. Na szkolenia zapraszane są osoby ze stanowisk kierowniczych (decyduje przede wszystkim pozycja w strukturze organizacyjnej). Pracownicy awansujący na stanowiska kierownicze cyklicznie będą zapraszani do nowotworzonych grup szkoleniowych. Zasadą programu jest praca w grupie, która spotyka się cyklicznie na kolejnych zajęciach. Dzięki temu uczestnicy mają możliwość nie tylko skonfrontować nabyte kompetencje z praktyką na miejscu pracy, ale również przedyskutować osiągnięte efekty w ramach kolejnych zajęć. Między zajęciami uczestnicy programu będą otrzymywać dodatkowe materiały i zadania do wykonania.

Średnia liczba godzin szkoleniowych na pracownika (wg płci i kategorii pracowników):

Comarch SA wszystkie szkolenia	2018			2017		
	kadra menedżerska	pozostali	razem	kadra menedżerska	pozostali	razem
kobiety	11,13	11,53	11,51	13,28	11,98	12,03
mężczyźni	10,86	12,92	12,85	23,26	12,73	13,21
Razem	10,94	12,52	12,47	21,00	12,54	12,90

szkolenia wewnętrzne	2018			2017		
	kadra menedżerska	pozostali	razem	kadra menedżerska	pozostali	razem
kobiety	10,81	11,39	11,37	9,06	11,93	11,82
mężczyźni	10,71	12,65	12,57	9,03	12,64	12,47
Razem	10,74	12,29	12,23	9,04	12,45	12,30

Grupa Comarch wszystkie szkolenia	2018			2017		
	kadra menedżerska	pozostali	razem	kadra menedżerska	pozostali	razem
kobiety	11,05	9,59	9,63	13,18	12,04	12,08
mężczyźni	10,72	10,33	10,34	22,91	12,75	13,22
Razem	10,81	10,13	10,14	20,71	12,57	12,92

szkolenia wewnętrzne	2018			2017		
	kadra menedżerska	pozostali	razem	kadra menedżerska	pozostali	razem
kobiety	10,77	9,35	9,39	9,04	11,99	11,87
mężczyźni	10,58	9,97	9,99	9,01	12,66	12,48
Razem	10,63	9,80	9,82	9,01	12,48	12,32

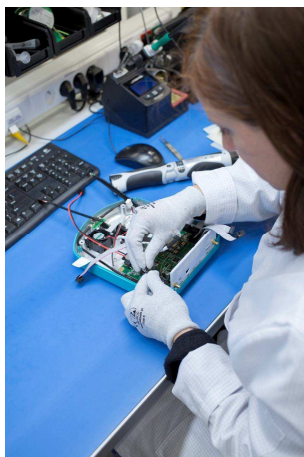
Liczba pracowników podnoszących kwalifikacje zawodowe, którym przysługują określone uprawnienia z tego tytułu w stosunku do pracodawcy (np. urlopy szkoleniowe) ze wskazaniem liczby pracowników, którym pracodawca współfinansuje lub finansuje podnoszenie kwalifikacji zawodowych:

Comarch SA	2018	2017	Grupa Comarch	2017	2016
wszystkie szkolenia			wszystkie szkolenia		
kobiety	1 493	1 127	kobiety	1 569	1 142
mężczyźni	4 074	3 158	mężczyźni	4 181	3 178
Razem	5 567	4 285	Razem	5 750	4 320

	2018	2017		2018	2017
szkolenia zewnętrzne			szkolenia zewnętrzne		
kobiety	220	180	kobiety	236	183
mężczyźni	613	589	mężczyźni	631	594
Razem	833	769	Razem	867	777

Ze względu na brak zainteresowania ze strony pracowników i niewielką liczbę osób w wieku emerytalnym Comarch nie organizuje programów związanych z zakończeniem kariery zawodowej wynikającym z przejścia na emeryturę lub rozwiązania umowy o pracę.

6.5. Korzystanie z pomocy publicznej i zlecenia publiczne

S.1.1.

Jednym z głównych celów strategicznych Grupy Comarch jest opracowywanie nowych, konkurencyjnych produktów, pozwalających na zapewnienie dalszego rozwoju Comarch, a co za tym idzie zwiększenie jej wartości. Utrzymanie dynamiki sprzedaży wymaga nakładów na rozwój produktów oraz właściwą ich promocję i marketing. Dotyczy to zarówno modyfikacji już istniejących produktów i technologii, jak również opracowywania nowych produktów. Nakłady na prace badawczo-rozwojowe w 2018 roku osiągnęły wartość 181,1 mln PLN i tym samym przekroczyły 13% przychodów ze sprzedaży Grupy Comarch. Grupa Comarch przeznaczyła na nie zarówno środki własne, jak i aktywnie pozyskiwała fundusze europejskie. Środki te aktywnie pozyskują dwie spółki Grupy Comarch - Comarch S.A. oraz Comarch Healthcare S.A. Nakłady na prace badawczo-rozwojowe w Comarch S.A. w 2018 roku osiągnęły wartość 145,5 mln PLN.

Działalność w Specjalnej Strefie Ekonomicznej

Comarch S.A. prowadzi działalność gospodarczą w Specjalnej Strefie Ekonomicznej „Krakowski Park Technologiczny” w Krakowie. Z tytułu poniesionych nakładów inwestycyjnych Comarch S.A. korzysta z pomocy publicznej w formie zwolnień w podatku dochodowym.

Szczegółowy opis posiadanych ulg inwestycyjnych z tytułu prowadzenia działalności w Specjalnych Strefach Ekonomicznych został opublikowany w nocie 3.10 Skonsolidowanego Sprawozdania Finansowego Grupy Comarch za rok 2018.

S.1.2.

Sprzedaż do klientów z sektora publicznego kształtowały się jak poniżej.

w tys. PLN	12 miesięcy 2018	%	12 miesięcy 2017	%
Przychody ze sprzedaży Comarch S.A.	966 100	100,0%	755 517	100,0%
<i>w tym od sektora publicznego</i>	33 505	3,7%	31 522	4,2%
Przychody ze sprzedaży GK Comarch	1 369 619	100,0%	1 125 110	100,0%
<i>w tym od sektora publicznego</i>	193 000	14,1%	64 018	5,7%

W 2018 roku znacznie wzrosły przychody Grupy ze sprzedaży do klientów z sektora publicznego. Wzrost przychodów wyniósł 129 mln PLN, tj. 201,5%, co jest związane ze realizacją nowych dużych kontraktów na dostawę produktów i usług informatycznych. Sektor publiczny odpowiadał za 14,1% przychodów Grupy Comarch w omawianym okresie.

Wysokość dotacji otrzymanych w poszczególnych latach

w tys. PLN	2018	2017
Comarch S.A.		
7 Program Ramowy (Komisja Europejska)	308	51
Fundusze Strukturalne POIG	-	-
Fundusze Strukturalne POIR	1 490	5 558
Środki krajowe	-	-
Pomoc de minimis	-	-
Razem	1 798	5 609
Grupa Comarch		
7 Program Ramowy (Komisja Europejska)	308	-166
Fundusze Strukturalne POIG	-	-
Fundusze Strukturalne POIR	1 490	5 558
Środki krajowe	113	604
Pomoc de minimis	207	21
Razem	2 119	5 997

7. Bezpieczeństwo i higiena pracy

SYSTEM NADZORU I BADANIA WYPADKÓW

S.4.1., S.4.2., S.4.3., S.4.4., S.4.5., S.4.9

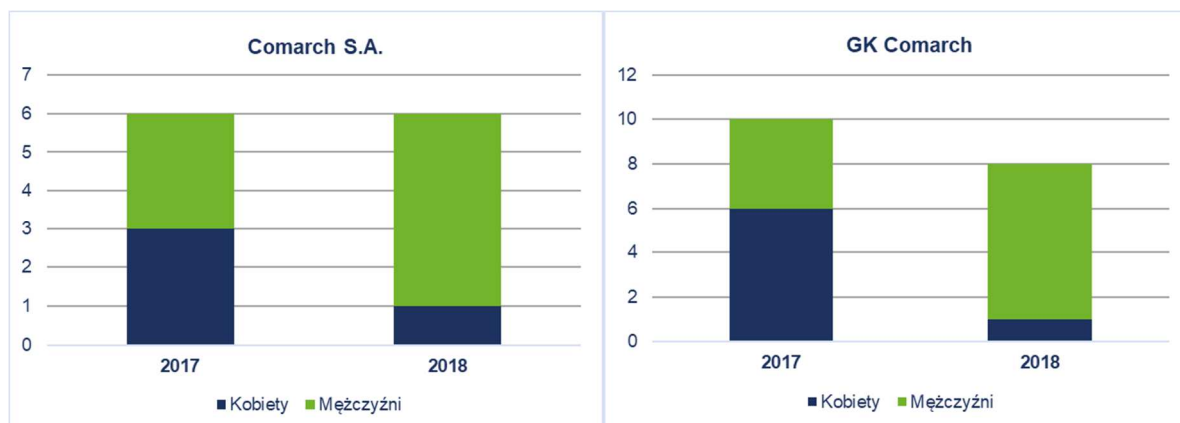
W Grupie Kapitałowej Comarch wypadki przy pracy badają zgodnie z obowiązującymi przepisami: Główny Specjalista ds. BHP oraz Przedstawiciel Pracowników. Protokoły ustalania okoliczności i przyczyn wypadków zatwierdzane są przez Pracodawcę. Rejestr wypadków przy pracy oraz dokumentacja wypadków podlega archiwizacji. Sposób zgłaszania i rejestrowania wypadków opisany jest w wewnętrznych procedurach opracowanych na podstawie obowiązujących wymagań prawnych oraz praktyki Comarch.

We wszystkich spółkach Grupy Kapitałowej Comarch dotychczas nie odnotowano żadnych wypadków śmiertelnych i ciężkich. Nie zanotowano również wypadków wśród podwykonawców Comarch.

Comarch we wszystkich swoich oddziałach posiada grupę Ratowników liczącą łącznie ponad 100 osób. Ratownikami są pracownicy przeszkoleni z zasad udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej oraz postępowania podczas ewakuacji w sytuacji awaryjnej. Co 2 lata organizowane są szkolenia dla Ratowników, mają one na celu odświeżenie i usystematyzowanie wiedzy, informowanie o ewentualnych zmianach w standardach udzielania I-szej pomocy przedmedycznej oraz o zmianach organizacyjnych w zakresie ewakuacji. Szkolenia mają także na celu uzupełnienie liczby Ratowników. Ratownicy mają do dyspozycji środki do udzielania pierwszej pomocy oraz instrukcje udzielania pomocy przedmedycznej. Przygotowane zostały także instrukcje i listy kontrolne określające zasady postępowania podczas ewakuacji. Ratownikami są ochotnicy.

WYPADKI PRZY PRACY

Zestawienie liczby wypadków przy pracy oraz traktowanych na równi z wypadkami przy pracy w latach 2017-2018

W 2017 roku zaistniało 10 wypadków przy pracy.

W 2018 roku w Grupie Comarch zaistniało łącznie 8 wypadków przy pracy.

Jeden wypadek wydarzył się podczas wykonywania pracy, ale bez związku ze świadczeniem pracy.

Trzy wypadki miały miejsce podczas przemieszczania się pracownika na stanowisko pracy. Wypadki zdarzyły się podczas czynności nie będących w bezpośrednim związku z wykonywaną pracą.

Cztery kolejne wypadki zostały zakwalifikowane jako wypadki na równi z wypadkami przy pracy. Wypadki zaistniały w czasie podróży służbowych pracowników.

Najczęstszymi urazami w 2018 roku były urazy kończyn dolnych oraz urazy dłoni.

Przyczyny zaistnienia tych wypadków wiążą się z głównie z czynnikiem ludzkim oraz w jednym przypadku z czynnikiem technicznym. Wszystkie wypadki zakwalifikowano jako lekkie. Cztery wypadki nie

spowodowały niezdolności do pracy, pozostałe cztery wypadki spowodowały łącznie 35 dni niezdolności do pracy w spółce Comarch SA oraz 14 i 82 dni niezdolności do pracy kolejno w spółce Comarch Healthcare SA oraz w spółce zagranicznej Comarch SAS.

ZESTAWIENIE DANYCH DOTYCZĄCYCH WYPADKÓW PRZY PRACY W LATACH 2017-2018

W latach 2017-2018 Grupie Comarch nie odnotowano żadnych wypadków śmiertelnych, ciężkich lub zbiorowych.

W Comarch szacuje się wypadkowość, tj. sumę wypadków zaistniałych w ciągu roku, przedstawioną za pomocą wskaźników. Wskaźniki te umożliwiają porównanie i ocenę firmy pod względem wielkości wypadkowości. Stosowane są dwa mierniki: wskaźnik częstości oraz ciężkości wypadków.

Wskaźnik częstości wyrażony jest stosunkiem liczby wypadków do liczby osób zatrudnionych, natomiast wskaźnik ciężkości to stosunek liczby dni straconych, spowodowanych absencją wypadkową do liczby wszystkich zaistniałych wypadków

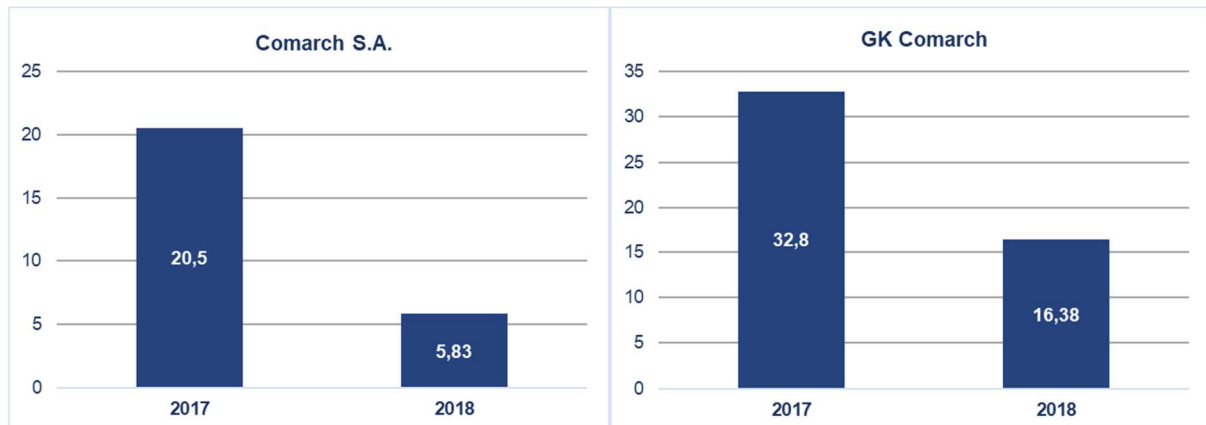
Tab.1. Wskaźniki związane z wypadkami przy pracy:

Rok	Liczba wypadków w GK Comarch	Liczba wypadków z podziałem na płeć GK Comarch (K,M)	Liczba wypadków w Comarch S.A.	Liczba dni zwolnienia lekarskiego GK Comarch	Liczba dni zwolnienia lekarskiego dla Comarch S.A.	Wskaźnik częstości GK Comarch	Wskaźnik częstości Comarch S.A.	Wskaźnik ciężkości GK Comarch	Wskaźnik ciężkości Comarch S.A.
2017	10	K:6, M:4	6	328	123	1,8	1,4	32,8	20,5
2018	8	K:1, M:7	6	131	35	1,2	1,3	7	5,83

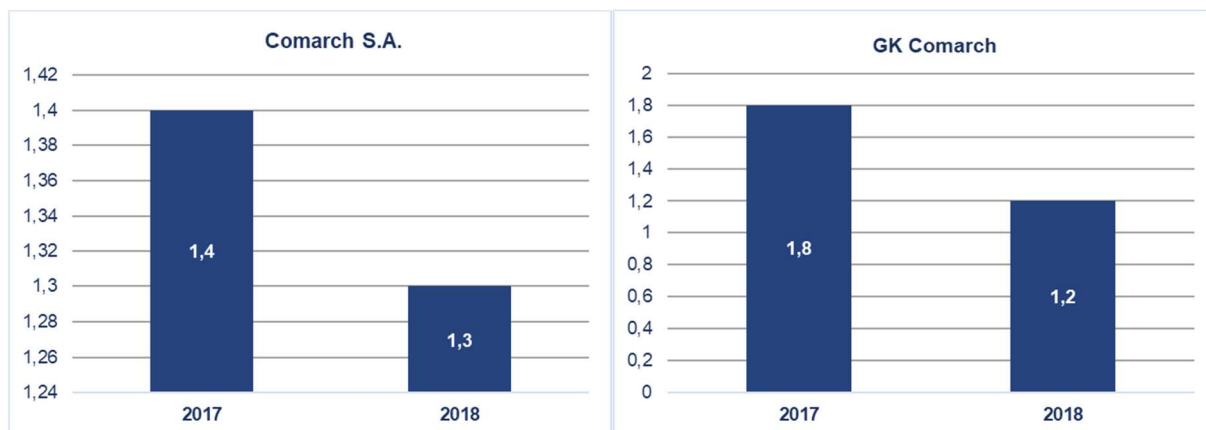
Zestawienie liczby wypadków przy pracy oraz traktowanych na równi z wypadkami przy pracy z podziałem na wypadki w Krakowie oraz pozostałych lokalizacjach w latach 2017-2018

Wskaźnik ciężkości wypadków przy pracy oraz wypadków traktowanych na równi z wypadkami przy pracy w latach 2017-2018

Wskaźnik częstości wypadków przy pracy oraz wypadków traktowanych na równi z wypadkami przy pracy w latach 2017-2018

W 2018 roku ilość wypadków pozostała taka sama jak w roku poprzednim przy zwiększeniu liczby pracowników o 372 osoby dla Comarch SA.

Ogólna liczba wypadków w Grupie Comarch spadła z dziesięciu w 2017 roku do ośmiu w roku 2018. Wystąpił jeden wypadek w spółce Comarch Healthcare SA przy wzroście liczby pracowników o 126 osób oraz jeden wypadek w spółce zagranicznej Comarch SAS przy wzroście pracowników o 26 osób.

Wskaźnik ciężkości wypadków przy pracy w 2018 roku wyniósł dla Comarch SA 5,83 (16,30 dla Grupy Comarch). Porównując z ubiegłym rokiem odnotowano znaczący spadek tego wskaźnika (-70% dla Comarch SA i -50% dla Grupy Comarch).

Wskaźnik częstości wypadków przy pracy w 2018 roku w Comarch SA wyniósł 1,3, natomiast dla całej Grupy Comarch 1,2. Porównując z rokiem 2017, wskaźnik częstości wypadków zmniejszył się w stosunku do 2017 roku z wartości 1,4 dla Comarch SA (1,8 dla Grupy Comarch) do 1,3 (1,2 dla Grupy Comarch), czyli zmniejszył się o ok 7% (dla całej Grupy Comarch spadek o około 33%).

S.4.6, S.4.7, S.4.8

W Comarch S.A. i spółkach Grupy Comarch nie stwierdzono przypadków chorób zawodowych. Nie ma również szczególnego narażenia na konkretne choroby zawodowe.

W Comarch S.A. i spółkach Grupy Comarch nie występują stanowiska pracy na których występują stanowiska z przekroczeniami NDN (najwyższe dopuszczalne natężenia) i NDS (najwyższe dopuszczalne stężenia). Nie ma również stanowisk pracy z nieakceptowalnym poziomem ryzyka zawodowego.

S.3.1., S.3.2, S.3.3, S.3.5, S.3.6, S.4.10.

W Comarch S.A. oraz polskich spółkach Grupy Comarch nie utworzono związków zawodowych, w Comarch S.A. zamiennie powołano Radę Pracowników, która funkcjonuje na podstawie ustawy z dnia 7 kwietnia 2006 r. o informowaniu pracowników i przeprowadzaniu z nimi konsultacji. Przedstawiciele pracowników są wybierani spośród wszystkich pracowników zatrudnionych na podstawie umowy o pracę. Wyboru dokonują pracownicy Spółki co 2 lata. Przedstawiciele pracowników biorą udział min. w analizie wypadków przy pracy zgodnie z obowiązującym ustawodawstwem. Pracodawca w 2016 roku prowadził konsultacje z przedstawicielami pracowników w sprawie zmian w regulaminie pracy. Proponowane przez pracodawcę zmiany zostały zaakceptowane jednogłośnie przez przedstawicieli pracowników. W polskich spółkach Grupy Comarch nie występują zbiorowe układy pracy.

W spółkach zagranicznych grupy kapitałowej w regionie DACH nie ma związków zawodowych. Istnieją natomiast rady zakładowe. Pracownicy wybierają radę zakładową dla danej lokalizacji, wówczas wszyscy pracownicy danej lokalizacji podlegają pod daną radę zakładową. Rada zakładowa nie jest obowiązkowa, decyzja o wyborze rady należy do pracowników. Nie wszyscy pracownicy mogą uczestniczyć w wyborach. Ograniczenia w wyborze rady związane są ze stażem pracy. Wybory odbywają się co kilka lat, regulowane jest to zapisami ustawy.

Rady zakładowe w poszczególnych spółkach Grupy Kapitałowej Comarch w rejonie DACH:

- Comarch Solutions AG - Innsbruck
- Comarch AG - Monachium
- Comarch Software und Beratung AG

W spółce Comarch SRL (Włochy) nie funkcjonują związki zawodowe. Natomiast pracownicy podlegają narodowemu zbiorowemu kontraktowi pracy, który został stworzony, aby regulować relacje między pracownikami a pracodawcami. Zbiorowy, ponieważ wpływa na wszystkich pracowników w sektorze podlegającym umowie i krajowym, ponieważ dotyczy wszystkich firm, które znajdują się na terytorium Włoch. Reguluje stosunek pracy, np. harmonogram, kwalifikacje i obowiązki, wynagrodzenie itp. Spółka Comarch SRL podlega pod 'CCNL del commercio' (handel).

W pozostałych zagranicznych spółkach Grupy Comarch nie ma związków zawodowych. W niektórych z nich funkcjonują porozumienia sektorowe.

S.3.3.

W żadnej ze spółek Grupy Comarch w ostatnim roku nie wszczęto sporów zbiorowych.

W każdej umowie inwestycyjnej Comarch zamieszcza klauzulę, w której wymaga od wykonawcy zachowania podstawowych praw pracowniczych. Taki zapis obejmuje m.in. obowiązek zatrudniania pracowników zgodnie z postanowieniami Kodeksu Pracy i przepisów wykonawczych dotyczących zatrudniania pracowników, wypłacania należnych im pensji i zapewnienia warunków pracy wymaganych przez prawo. Wykonawcy są również umownie zobowiązani do zapewnienia pracownikom bezpieczeństwa, higienicznych warunków wykonywania pracy oraz dobrego samopoczucia oraz wypełniania postanowienia dotyczącego BHP.

8. Ochrona Środowiska

Polityka środowiskowa oraz procedury funkcjonujące w ramach Zintegrowanego Systemy Zarządzania zobowiązują Comarch SA do podejmowanie aktywnych działań na rzecz ograniczania negatywnego wpływu na środowisko naturalne. W ramach wdrożonego Systemu Zarządzania Środowiskowego zgodnego z wymaganiami normy ISO 14001 Comarch zidentyfikował aspekty środowiskowe, które monitoruje, nadzoruje i na które wpływa.

Grupa Comarch przestrzega lokalnych przepisów prawnych w zakresie ochrony środowiska naturalnego. Comarch świadomie ogranicza wpływ swojej działalności na środowisko naturalne, minimalizując zużycie zasobów naturalnych oraz ogranicza wytwarzanie odpadów powstających w wyniku bieżącej działalności. Promuje także ekologiczny styl życia pośród swoich pracowników, prowadząc akcje zachęcające do czynnego uczestnictwa w ochronie środowiska naturalnego, takie jak dobrowolne podpisywanie „zielonej deklaracji” przez pracowników Comarch.

E.4.1., E.4.2., E.4.3., E.4.4.

Tereny cenne przyrodniczo nie znajdują się w sąsiedztwie bądź sferze oddziaływania Comarch. Działalność Comarch nie powoduje istotnych strat środowiskowych.

Comarch monitoruje na bieżąco zanieczyszczenie powietrza czujnikiem zainstalowanym na jednym z budynków w SSE w Krakowie. Czujnik jest włączony do sieci Airly co pomaga w stworzeniu krajowej sieci pomiarowej monitorującej smog.

8.1. Wykorzystanie surowców naturalnych

E.1.1., E.1.2.

Ze względu na fakt, iż Comarch S.A. jest producentem oprogramowania i systemów informatycznych, działalność spółki nie wiąże się z bezpośrednim wykorzystywaniem surowców będących zasobami naturalnymi jak rudy, minerały, drewno. Korzysta natomiast z typowych mediów, zużywanych w trakcie bieżącej pracy. Wśród wykorzystywanych surowców zidentyfikowano: energię elektryczną, gaz ziemny, paliwa płynne (benzynę i olej napędowy), energię cieplną oraz wodę.

Część działalności Grupy Comarch stanowi również niskoseryjna produkcja urządzeń elektronicznych z podzespołów kupowanych na zewnątrz oraz związane z tym prace projektowo-badawcze. Produkcja odbywa się w nowoczesnej hali produkcyjnej zlokalizowanej w Specjalnej Strefie Ekonomicznej w Krakowie. Do ww. produkcji oraz prac badawczo-rozwojowych w tym zakresie, w minimalnych ilościach wykorzystywane są materiały procesowe, jak kleje epoksydowe, cyjanoakrylowe, metaakrylowe i pochodne (maksymalnie 1 litr rocznie), cyna (maksymalnie kilka kilogramów rocznie), topniki (maksymalnie 1 kilogram rocznie), substancje odtłuszczające np. IPA i inne (w ilości kilku litrów rocznie), itp. W ramach Zintegrowanego Systemy Zarządzania jakością spółka prowadzi rejestr substancji chemicznych.

Ze względu na fakt, że Comarch S.A. produkuje i wprowadza na rynek urządzenia elektroniczne z komponentów wytwarzanych i dostarczanych przez firmy trzecie, spółka nie ma możliwości szczegółowo analizować składu wykorzystywanych do produkcji podzespołów i wskazać, czy ich poszczególne elementy są z materiałów odnawialnych czy nieodnawialnych.

Pozostałe spółki Grupy Comarch również nie korzystają bezpośrednio z surowców pierwotnych.

Dodatkowo w toku procesów produkcyjnych i logistycznych wykorzystuje się papierowe, kartonowe, plastikowe i drewniane opakowania i zabezpieczenia. Poniżej przedstawiono zestawienie ilości

wprowadzonych na rynek opakowań. Ilość wprowadzonych opakowań wynika bezpośrednio ze wielkości sprzedaży.

Opakowania wprowadzone na rynek	2018	2017
COMARCH S.A.	1 023 kg	1 316 kg
Grupa Comarch	2 746 kg	3 221 kg

8.2. Wyroby gotowe

Sposób oddziaływania na środowisko

Urządzenia elektroniczne produkowane przez Grupę Comarch zasilane są energią elektryczną przez co oddziałują na środowisko. Ilość zużywanej energii przez produkty spółki nie jest możliwa do dokładnego oszacowania, gdyż zależy ona od bardzo wielu czynników na który spółka nie ma wpływu m.in. od intensywności użytkowania, warunków atmosferycznych, trybu pracy i rodzaju dołączonych do urządzeń akcesoriów. Produkowane przez Grupę Comarch urządzenia elektroniczne po okresie eksploatacji stają się odpadem przez co również mogą oddziaływać na środowisko.

Opis polityk

Na etapie tworzenia produktów, aby ograniczyć ich wpływ na środowisko naturalne, Grupa Comarch stawia sobie za jeden z głównych celów ograniczenie zużycia energii elektrycznej w każdej kolejnej wersji danego urządzenia.

Kolejnym sposobem na ograniczenie wpływu produkowanych urządzeń na środowisko naturalne jest zastosowanie dla wyrobów przepisów dyrektywy EU WEEE 2002/96/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 stycznia 2003 r. w sprawie zużytego sprzętu elektrotechnicznego i elektronicznego. Urządzenia produkowane przez Grupę Comarch są odpowiednio oznaczane jako urządzenia, które muszą zostać w odpowiedni sposób zutylicowane po zakończeniu ich eksploatacji. Działania proekologiczne związane z produktem, który stanie się w przyszłości odpadem nie sprowadzają się tylko do odpowiedniego oznaczenia. Wieloletnie działania i troska o środowisko zaowocowały szeregiem inicjatyw związanych z projektowaniem urządzeń, m.in.:

- opracowywanie produktów, dla których możliwa jest modernizacja dzięki budowie umożliwiającej wprowadzanie poprawek
- opracowywanie produktów możliwych do ponownego wykorzystania po okresie eksploatacji dzięki budowie umożliwiającej łatwy rozbiór urządzenia na części składowe i po jego ew. naprawie ponowne wykorzystanie (serwisowalność).

Projektowane urządzenia spełniają również wymagania dyrektywy RoHS Restriction of Hazardous Substances (2002/95/EC) dzięki zastosowaniu której ograniczone zostało użycie substancji niebezpiecznych w produkcie które mogłyby przeniknąć do środowiska naturalnego.

Wskaźniki

Miernikiem realizacji celu związanego z ograniczeniem zużycia energii są:

- wzrost udziału zasilaczy sieciowych o wyższej klasie sprawności energetycznej
- spadek średniej pobieranej mocy przez urządzenia mierzonej w trybie pracy o największym zapotrzebowaniu na moc.

Miernikami realizacji celów związanych ze spełnieniem dyrektyw WEEE i RoHS są deklaracje zgodności dostępne dla każdego urządzenia.

W aktualnie produkowanym urządzeniu CardioVest zostały wprowadzone funkcje związane z ograniczeniem negatywnego wpływu na środowisko polegające m.in. na zastosowaniu zasilacza sieciowego z VI klasą sprawności energetycznej (najwyższa klasa), ograniczeniu poboru energii poprzez zmiany w oprogramowaniu urządzenia oraz opracowanie opakowania które jest lekkie i wykonane z papieru, który może zostać poddany recyklingowi. Urządzenie spełnia wymagania RoHS i WEEE.

Jednym z celów strategii na kolejne lata jest opracowanie nowej wersji urządzenia CardioVest, w której zostaną wprowadzone zmiany sprzętowe oraz zmiany w oprogramowaniu mające na celu dalsze ograniczenie zużycia energii poprzez m.in. wprowadzanie nie używanych w danym momencie elementów urządzenia w stan uśpienia.

E.8.2	Przychody z produktów oraz usług z nimi związanych opracowanych z uwzględnieniem kryteriów środowiskowych	2018	2017
	Comarch SA	3,9%	0,6%
	GK Comarch	10,3%	0,4%

Powyższe wskaźniki w 2018 roku są efektem zwiększonej sprzedaży wyrobów gotowych (hardware własnego Comarch) i usług z nimi związanych w 2018 roku. Grupa wytwarza jednak przede wszystkim produkty niematerialne i świadczy usługi.

8.3. Energia

E.2.1., E.2.2., E.2.3.

Grupa Comarch stale monitoruje zużycie energii elektrycznej, ciepła i paliw we wszystkich obszarach swojej działalności, skupiając się przede wszystkim na zużyciu energii elektrycznej i gazu wykorzystywanych w budynkach będących własnością Comarch S.A. oraz na zużyciu paliw płynnych służących do napędu samochodów należących do floty Comarch. Znaczący udział w konsumpcji energii elektrycznej mają Data Center w Krakowie, Warszawie oraz w Dreźnie i Lille.

We wrześniu 2018 roku w Comarch S.A. został wdrożony i certyfikowany System Zarządzania Energią zgodny z międzynarodowym standardem ISO 50001. W ramach tego systemu podejmowany jest szereg działań zmierzających do poprawy efektywności energetycznej przedsiębiorstwa głównie w obszarach tzw. znaczącego zużycia energii (energia elektryczna, energia cieplna, flota). Działania te uwzględniają modernizację budynków i wyposażenia, wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii, zastosowanie odpowiedniej polityki zakupowej, polityki modernizacji floty, a także prowadzenie akcji uświadamiających wśród pracowników i ciągłe monitorowanie odpowiednich wskaźników. Wymienione działania realizowane są w ramach programów i zadań energetycznych na dany okres.

Obiekty Comarch są budynkami nowoczesnymi, posiadającymi systemy zarządzania energią elektryczną i ciepłem. W obiektach będących własnością Comarch (m.in. budynki SSE w Krakowie, budynki w Warszawie i Łodzi) stopniowo wymieniane są lampy wyładowcze (światłówki) na te tworzone w technologii LED oraz wprowadzane są bardziej nowoczesne i energooszczędne urządzenia.

W 2018 roku Comarch S.A. korzystała z ekologicznej energii w ramach oferty Tauron Eko Biznes, w ramach której kupowana energia elektryczna w całości lub części jest produkowana w tzw. wysokosprawnej kogeneracji, czyli procesie wspólnego wytwarzania energii elektrycznej oraz ciepła, zmniejszając tym samym emisję CO₂ do atmosfery.

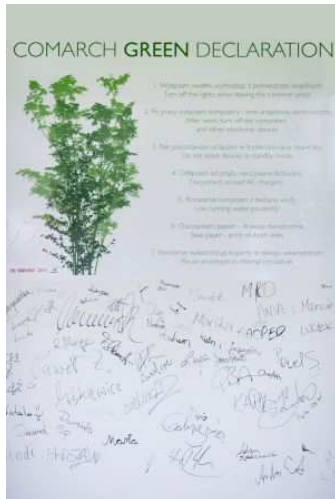
Dynamika rozwoju, nawiązanie długofalowej współpracy z kontrahentami z całego świata, a w związku z tym utworzenie nowych miejsc pracy oznacza konieczność rozbudowy ośrodków programistycznych w całej Polsce, a co za tym idzie wzrost potrzeb energetycznych Comarch.

Na początku 2018 roku Comarch S.A. rozpoczął eksploatację nowoczesnego budynku biurowego SSE7, położonego na terenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Krakowie, w obrębie kampusu należącego do Comarch przy ulicy prof. Michała Życzkowskiego w Krakowie. Budynek posiada garaż podziemny, parter, 4 piętra użytkowe oraz kondygnację techniczną na dachu budynku. Całkowita liczba użytkowników

będzie sięgać 1500 osób. Budynek zaprojektowany został z dbałością o ekologię i przyjazne środowisko pracy, co potwierdza uzyskany certyfikat BREEAM Very Good. Budynek oferuje szereg udogodnień, m.in. kontakt wszystkich pomieszczeń pracy z bezpośrednim światłem dziennym, możliwość wietrzenia wszystkich pomieszczeń biurowych poprzez otwierane okna, duża ilość zieleni, dojazd ścieżkami rowerowymi, a także wewnętrzne i zewnętrzne przestrzenie do rekreacji i wypoczynku. Dodatkowo, ze względu na troskę o środowisko naturalne, na dachu budynku zainstalowano ogniwa fotowoltaiczne, służące do częściowego pokrycia własnego zapotrzebowania na energię elektryczną oraz ewentualnej odsprzedaży nadmiaru produkowanej energii do sieci elektroenergetycznej. W garażach podziemnych budynku zainstalowano stanowiska ładowania akumulatorów, które umożliwiają pracownikom korzystanie z ekologicznych pojazdów elektrycznych. Wyróżniającą cechą są półki świetlne, projektowane na południowych i zachodnich elewacjach. Półki świetlne mają podwójną funkcję: z jednej strony ocieniają pas przyokienny od słońca, z drugiej odbijają światło, doświetlając położoną w głębi traktu część pomieszczeń biurowych.

Co roku przygotowywane są programy środowiskowe, określające cele i działania ograniczające negatywne wpływy na środowisko oraz podnoszenie świadomości pracowników.

Wielu pracowników Comarch podpisało dobrowolną „zieloną deklarację”, zawierającą zasady, których przestrzeganie pomaga dbać o środowisko. Zasady te są tak sformułowane i dopasowane do firmy, aby bez żadnych problemów mogły być stosowane przez pracowników Comarch.

- Wyłączam światło, wychodząc z pomieszczeń wspólnych,
- Po pracy wyłączam komputery i inne urządzenia elektroniczne,
- Nie pozostawiam urządzeń w trybie czuwania,
- Odłączam od prądu nieużywane ładowarki,
- Rozważnie korzystam z bieżącej wody,
- Oszczędzam papier – drukuję dwustronnie,
- Powtórnie wykorzystuję koperty w obiegu wewnętrznym.

Zużycie energii elektrycznej, ciepła, gazu oraz paliw Comarch S.A.	2018	2017
Zużycie energii elektrycznej ¹⁾	17 190 300 kWh	16 606 000 kWh
Zużycie ciepła ²⁾	6 500 000 MJ	4 903 000 MJ
Zużycie gazu ³⁾	327 488 kg	401 292 kg
Zużycie benzyny ⁴⁾	340 358 kg	314 051 kg
Zużycie oleju napędowego ⁵⁾	60 792 kg	63 339 kg
Całkowite zużycie energii ⁶⁾	104 610 243 MJ	103 697 244 MJ
Zużycie energii/pracownika	22 357 MJ/pracownika	24 099 MJ/pracownika

- 1) Zużycie energii elektrycznej przedstawiane jest dla budynków zlokalizowanych w Polsce będących własnością Comarch tzn. budynków w Specjalnej Strefie Ekonomicznej (SSE1, SSE2, SSE3, SSE4, SSE5, SSE6, SSE7), dwóch budynków w Warszawie (przy ul. Puławskiej oraz przy ul. Leśnej). Przedstawiane jest łączne zużycie energii elektrycznej dla tych budynków. Zużycie energii elektrycznej w roku 2018 wzrosło o 3,4 % w porównaniu z rokiem 2017. Wzrost wynika z migracji pracowników z wynajmowanych powierzchni biurowych do nowego budynku SSE7.
- 2) Zużycie energii cieplnej przedstawiane jest dla budynków zlokalizowanych w Polsce będących własnością Comarch tzn. budynków w Specjalnej Strefie Ekonomicznej (SSE1, SSE5, SSE6, SSE7) oraz budynku w Łodzi. Przedstawiane jest łączne zużycie energii cieplnej dla tych budynków. Wzrost zapotrzebowania na energię cieplną w roku 2018 wynika z przyłączenia budynku SSE7 do miejskiej sieci ciepłowniczej.
- 3) Zużycie gazu przedstawione jest dla budynków zlokalizowanych w Polsce będących własnością Comarch, tzn. budynków w Specjalnej Strefie Ekonomicznej (SSE2, SSE3, SSE4) oraz budynków w Warszawie (przy ul. Puławskiej oraz przy ul. Leśnej). Przedstawiane jest łączne zużycie gazu dla tych budynków. Zużycie gazu podano w kg, wykorzystując do obliczeń następujący współczynnik: 1m³ gazu = 0,75 kg. Zużycie gazu w roku 2018 było niższe o ok. 18 % w porównaniu z rokiem 2017.
- 4) Zużycie benzyny i oleju napędowego przedstawiane jest dla:
  - benzyny: przedstawiane jest łączne zużycie benzyny dla floty samochodowej w Polsce oraz paliwa używanego w sprzęcie wolnobieżnym.
  - oleju napędowego: przedstawiane jest łączne zużycie oleju napędowego dla floty samochodowej w Polsce i oleju wykorzystywanego w maszynach i agregatach służących do zasilania awaryjnego.

Zużycie paliw podane jest w kg, wykorzystując do obliczeń następujących współczynników: 1 litr benzyny = 0,73421 kg, 1 litr oleju napędowego = 0,83752 kg. Zużycie benzyny w roku 2018 wzrosło o ok. 8 % w porównaniu z rokiem 2017. Wzrost wynika bezpośrednio ze wzrostu liczebności pojazdów we flocie samochodowej Comarch oraz zwiększenia intensywności używania pojazdów wywołanego stałą ekspansją spółki. Jednocześnie zużycie oleju napędowego w roku 2018 w porównaniu z rokiem 2017 zmalało o ok. 4 %, wynika to ze stopniowego wycofywania z floty pojazdów z silnikami wysokoprężnymi i stopniowego zastępowania ich bardziej ekologicznymi pojazdami z silnikami benzynowymi.

- 5) Do obliczenia całkowitego zużycia energii wewnątrz organizacji wzięto pod uwagę zużycie energii elektrycznej, energii cieplnej, gazu oraz paliw (benzyny i oleju napędowego) przedstawionych wyżej. Do obliczeń wykorzystano następujące współczynniki: 1 kg gazu = 14,75 kWh, 1 kg benzyny = 13,1 kWh, 1 kg oleju = 12,69 kWh. Całkowite zużycie energii zostało przeliczone na MJ. Całkowite zużycie energii w roku 2018 wyniosło 104 610 244 MJ i wzrosło o ok. 0,9 % w porównaniu z rokiem 2017, w związku ze wzrostem zużycia energii elektrycznej, cieplnej oraz benzyny. Obliczono również intensywność zużycia energii biorąc pod uwagę liczbę zatrudnionych pracowników w budynkach będących własnością Comarch. Zgodnie z danymi na 31 grudnia 2018 roku zatrudnionych było 4679 pracowników, co stanowi wzrost zatrudnienia o 372 osoby w porównaniu z analogicznym okresem roku 2017. Zużycie energii na osobę w roku 2018 wyniosło 22 357 MJ, a więc zmniejszyło się o ok. 7 % w porównaniu z rokiem 2017.

Zużycie energii elektrycznej, ciepła, gazu oraz paliw w Grupie Comarch ⁵⁾	2018	2017
Zużycie energii elektrycznej	21 691 281 kWh	19 492 351 kWh
Zużycie ciepła	9 162 000 MJ	7 646 400 MJ
Zużycie gazu	333 515 kg	408 141 kg
Zużycie benzyny	412 068 kg	382 574 kg
Zużycie oleju napędowego	124 940 kg	146 244 kg
Całkowite zużycie energii	130 101 117 MJ	124 391 724 MJ
Zużycie energii/pracownika	21 540MJ/pracownika	22 445 MJ/pracownika

- 6) Przedstawiono dane z uwzględnieniem spółek Grupy Comarch (krajowych i zagranicznych).

8.4. Flota Comarch

Sukcesywnie wymieniana jest flota samochodowa na pojazdy, które spełniają europejskie wymagania emisji spalin. Grupa Comarch sukcesywnie modernizuje flotę samochodową. W 2018 roku w polskich spółkach zakupiono ponad 170 nowych samochodów (ponad 150 w spółce Comarch S.A.) spełniających rygorystyczne normy emisji spalin EURO6, w tym 13 ekologicznych pojazdów hybrydowych (9 w spółce Comarch S.A., 4 w pozostałych spółkach Grupy). W ramach zakupu nowych samochodów ponad 20 pojazdów charakteryzujących się normami EURO4, EURO 5 zostało wycofanych z eksploatacji.

Normy emisji spalin	Samochody w Comarch SA	
	2018	2017
EURO 6	66%	66%
EURO 5	32%	31%
EURO 4 i niższe	1%	3%

W spółkach zagranicznych większość samochodów również spełnia normę emisji spalin EURO 6. W 2018 roku zakupiono łącznie 4 nowe samochody (8 w 2017 roku oraz 12 w roku 2016) modernizując flotę i zwiększając liczbę pojazdów z bardziej ekologicznymi jednostkami napędowymi.

Normy emisji spalin	Samochody w Grupie Comarch	
	2018	2017
EURO 6	66%	65%
EURO 5	32%	32%
EURO 4 i niższe	2%	3%

8.5. Woda

E.3.1., E.3.2., E.3.3.

Działalność Comarch nie wiąże się ze zużyciem wody do celów technologicznych. Woda dostarczana w całości przez wodociągi miejskie jest wykorzystywana jedynie w pomieszczeniach higieniczno-sanitarnych od celów bytowych. Comarch nie pobiera bezpośrednio wód powierzchniowych oraz nie odprowadza ścieków do wód i gruntów.

Znaczący wpływ na poziom zużycia wody w krakowskiej SSE ma funkcjonujące tam centrum rekreacji, w skład którego wchodzi 25 metrowy basen pływacki.

Zużycie wody podlega ciągłemu monitorowaniu, w postaci odczytów z subliczników. W ramach działań dążących do minimalizacji zużycia, podnoszona jest świadomość pracowników, podejmowane są działania w celu zwiększenie szybkości i skuteczności reagowania na różnego rodzaju awarie.

Zużycie wody w Comarch S.A.	2018	2017
Zużycie wody	34 328 m ³	32 629 m ³
Zużycie wody na 1 pracownika	7,34 m ³	7,58 m ³

Zużycie wody w Grupie Comarch	2018	2017
Zużycie wody	42 357 m ³	41 241 m ³
Zużycie wody na 1 pracownika	7,34 m ³	7,44 m ³

Zużycie wody przedstawione jest dla budynków zlokalizowanych będących własnością Comarch w Polsce, tzn. budynków w Specjalnej Strefie Ekonomicznej (SSE1 – SSE7), dwóch budynków w Warszawie (przy ul. Puławskiej oraz przy ul. Leśnej).

Dodatkowo w tabeli dotyczącej zużycia wody w Grupie Comarch zaprezentowano sumaryczne zużycie wody uwzględniające budynki będące własnością pozostałych spółek grupy w Polsce i za granicą.

Przedstawione jest łączne zużycie wody dla tych budynków. Całkowite zużycie wody rok do roku są na podobnym poziomie.

Pozorny, niewielki wzrost łącznego zużycia wody wynika z faktu przeniesienia populacji pracowników wykonujących pracę na powierzchniach wynajmowanych do budynków własnych – głównie SSE7. W nowododanym budynku SSE7 gdzie zasiedlenie wynosi ok 1200 osób zużycie wody wynosi 3,07 m³ na jednego pracownika, co jest wartością ponad dwukrotnie niższa niż średnia. W budynku zastosowano nowoczesne rozwiązania znacząco ograniczające zużycie wody: perlatory, spłuczki dwufunkcyjne, systemy nawadniające wykorzystujące wodę opadową. Wynikiem tych działań jest wyraźne obniżenie zużycia jednostkowego.

8.6. Emisje

E.5.1., E.5.3.

Comarch stale dąży do minimalizacji negatywnego wpływu działalności na środowisko. W związku z tym od 2012 roku szacowana jest emisja ekwiwalentu dwutlenku węgla do środowiska. Podczas oszacowywania zastosowano metodologię polegającą na pomnożeniu danych dotyczących zużycia energii, wody, paliwa przez odpowiednie współczynniki konwersji emisji. Przeliczniki te pozwalają na zamianę tych danych na ekwiwalent dwutlenku węgla (CO₂e). CO₂e jest uniwersalną jednostką miary, która pozwala na oszacowanie wpływu na globalne ocieplenie wynikające z emisji gazów cieplarnianych. Poniżej przedstawiono szacunkowe wartości bezpośredniej (wynikającej z działalności organizacji) i pośredniej (z wszelkich innych czynności, np. konsumpcji energii elektrycznej, wody) emisji dwutlenku węgla dla roku bazowego.

Bezpośrednie emisje gazów cieplarnianych w Comarch S.A.	2018	2017
Emisja CO ₂ e	2 275 Mg CO ₂ e	2 453 Mg CO ₂ e
Emisja CO ₂ e/osobę	0,49 Mg CO ₂ e /osobę	0,57 Mg CO ₂ e /osobę
Emisja CO ₂ e/jednostkę przychodu*	2,36 CO ₂ e	3,25 CO ₂ e

Bezpośrednie emisje gazów cieplarnianych w Grupie Comarch	2018	2017
Emisja CO ₂ e	2 649 Mg CO ₂ e	2 934 Mg CO ₂ e
Emisja CO ₂ e/osobę	0,44 Mg CO ₂ e /osobę	0,44 Mg CO ₂ e /osobę
Emisja CO ₂ e/jednostkę przychodu*	1,94 CO ₂ e	2,66 CO ₂ e

*1 000 000 PLN

Do obliczenia bezpośredniej emisji gazów cieplarnianych wykorzystano dane dotyczące zużycia paliw (benzyny i oleju napędowego), a także gazu ziemnego dla budynków będących własnością Comarch S.A w Polsce. Uwzględniono również niezorganizowaną emisję wodorofluorowęglowodorów HFC pochodzącą z nieszczelności instalacji chłodniczych i klimatyzacyjnych. Podczas obliczeń korzystano ze wskaźników opracowanych przez organizację DEFRA – Greenhouse Gas Conversion Factor Repository, KOBIZE, RTE France, ISE Germany za rok 2018 i 2017. Dodatkowo przy obliczeniu emisji HFC wykorzystano dane z analizy prowadzonej bazy danych Centralnego Rejestru Operatorów. Bezpośrednia emisja gazów cieplarnianych dla Comarch S.A. w 2018 roku wyniosła 2 275 Mg CO₂e, co stanowi spadek o ok. 8 % w porównaniu z rokiem 2017. Tak znaczący spadek wynika z wprowadzenia regularnych kontroli szczelności urządzeń chłodniczych i klimatyzacyjnych oraz niższego zużycia gazu. Poziom łącznej emisji CO₂e na 1 pracownika obniżył się o 27 % r/r.

Całkowita emisja gazów cieplarnianych w Comarch S.A. (bezpośrednia i pośrednia łącznie)	2018	2017
Emisja CO ₂ e	15 661 Mg CO ₂ e	15 573 Mg CO ₂ e
Emisja CO ₂ e/osobę	3,35 Mg CO ₂ e/osobę	3,62 Mg CO ₂ e/osobę

Całkowita emisja gazów cieplarnianych w Grupie Comarch (bezpośrednia i pośrednia łącznie)	2018	2017
Emisja CO ₂ e	18 245 CO ₂ e	17 589 Mg CO ₂ e
Emisja CO ₂ e/osobę	3,03 Mg CO ₂ e/osobę	3,17 Mg CO ₂ e/osobę

W celu obliczenia intensywności emisji gazów cieplarnianych została zsumowana bezpośrednia i pośrednia emisja gazów cieplarnianych organizacji. Całkowita emisja gazów cieplarnianych dla Comarch S.A. w roku 2018 wyniosła 15 661 MgCO₂e, co stanowi wzrost o ok. 0,6 % w porównaniu z rokiem 2017. Obliczono również intensywność emisji gazów cieplarnianych, biorąc pod uwagę liczbę zatrudnionych w budynkach będących własnością Comarch S.A. Zgodnie z danymi na dzień 31 grudnia 2018 roku zatrudnionych było 4 679 osób, co stanowi wzrost zatrudnienia o 372 osoby w porównaniu z analogicznym okresem roku 2017. Całkowita emisja gazów cieplarnianych na osobę w roku 2018 wyniosła 3,35 Mg CO₂e, a więc zmniejszyła o około 8,0 % w porównaniu z rokiem 2017. Może to świadczyć o skuteczności wprowadzonych zmian mających na celu minimalizowanie negatywnego wpływu spółki na środowisko naturalne.

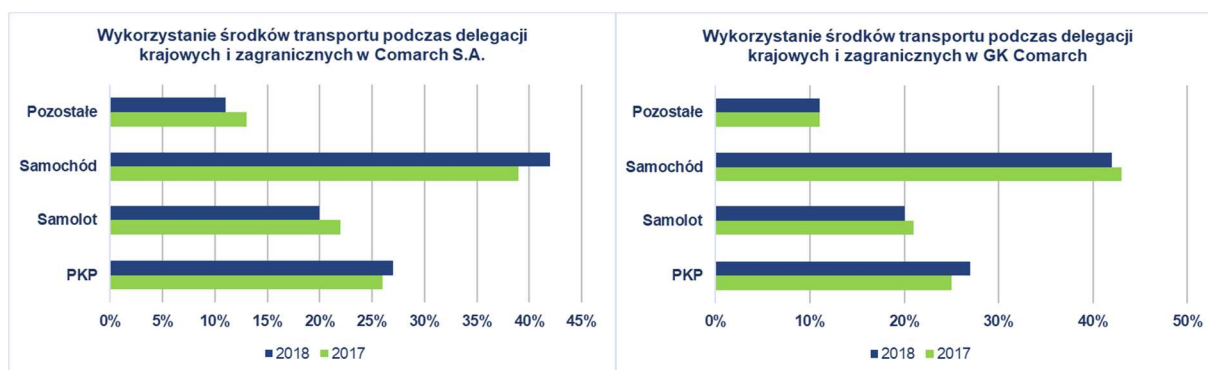
Comarch dbając zarówno o środowisko jak i o ograniczenie kosztów związanych z transportem skraca maksymalnie łańcuch dostaw stosując zasadę dostawy bezpośrednio z punktu dystrybucji do użytkownika końcowego lub partnera biznesowego, wszędzie tam, gdzie jest to możliwe, czyli gdzie nie jest wymagana ingerencja w celu dokonania konfiguracji, instalacji na sprzęcie lub taka ingerencja i tak miałyby miejsce w lokalizacji użytkownika końcowego.

Duża redukcja wpływu transportu towarów i produktów jest również możliwa dzięki korzystaniu z transportu zbiorowego - firm kurierskich.

Przewozy organizowane i realizowane za pomocą własnych środków transportu przez pracowników Comarch S.A. są sporadyczne.

Ponieważ Comarch posiada bardzo dużą grupę odbiorców, którzy stanowią średnie i duże przedsiębiorstwa z całego świata, ilość odbytych delegacji służbowych przez pracowników Comarch liczona jest w tysiącach.

Liczba delegacji systematycznie wzrasta z uwagi na fakt, że co roku poszerza się grono klientów oraz otwierają się nowe oddziały zagraniczne firmy. Najczęstszym środkiem transportu wykorzystywanym przez pracowników Comarch (najczęściej podczas delegacji krajowych) są samochody oraz transport kolejowy. W delegacjach zagranicznych dominuje transport lotniczy. Do pozostałych środków transportu zostały zakwalifikowane: komunikacja miejska, autobus oraz taxi.

Redukcja emisji gazów cieplarnianych

Działanie związane z redukcją bezpośredniej emisji gazów cieplarnianych przeprowadzone w latach 2017-2018:

- systematyczna konserwacja i modernizacja instalacji zawierających wodorofluorowęglowodory (HFC). Redukcja emisji w stosunku do roku 2017 wynosi 89,143 MgCO_{2e}. Wyliczenia wykonane na podstawie bazy danych CRO oraz wskaźników wskazanych w Protokole z Kyoto.
- produkcja energii odnawialnej we własnej instalacji fotowoltaicznej pozwoliła na zredukowanie emisji CO₂ o 56,24 Mg.
- bieżącego wprowadzania rozwiązań energooszczędnych (wymiana źródeł światła na oświetlenie LED).
- Stopniowa wymiana pojazdów spalinowych na pojazdy hybrydowe.

Symbolicznym dowodem troski Grupy Comarch o stan środowiska naturalnego była akcja sadzenia drzewek zorganizowana przy współpracy z Zarządem Zieleni Miejskiej w Krakowie. Pracownicy Grupy Comarch posadzili 200 grabów na Plantach Krakowskich. Podobne akcje będą organizowane w kolejnych latach.

W ocenie Grupy, zarówno Grupa Comarch, jak i jej dostawcy nie mają bezpośredniego, ani znaczącego wpływu na zmiany klimatu.

Emisje substancji zubożających warstwę ozonową (SZWO)

W roku 2018 roku nie wystąpiły emisje SZWO. Emisje SZWO są monitorowane na podstawie bazy CRO (Centralny Rejestr Operatorów). Rejestruje się w niej wszystkie urządzenia klimatyzacyjne i przeciwpożarowe zawierające gazy zubożające warstwę ozonową. W rejestrze wprowadza się informacje o przeglądach i ewentualnych uzupełnieniach gazów.

E.5.2., E.5.4.

Emisje tlenków azotu, tlenków siarki i innych znaczących emisji do powietrza

Comarch S.A.	2018	2017
Emisja CH ₄	4,41 Mg CH ₄	4,65 Mg CH ₄
Emisja CH ₄ /jednostkę przychodu*	0,0046 Mg CH ₄	0,0062 Mg CH ₄
Emisja N ₂ O	3,73 Mg N ₂ O	3,78 Mg N ₂ O
Emisja N ₂ O CH ₄ /jednostkę przychodu*	0,0039 Mg N ₂ O	0,0050 Mg N ₂ O
Grupa Comarch	2018	2017
Emisja CH ₄	5,14 Mg CH ₄	5,39 Mg CH ₄

Emisja CH ₄ /jednostkę przychodu*	0,0038 Mg CH ₄	0,0049 Mg CH ₄
Emisja N ₂ O	7,25 Mg N ₂ O	6,24 Mg N ₂ O
Emisja N ₂ O CH ₄ /jednostkę przychodu*	0,0053 Mg N ₂ O	0,0057 Mg N ₂ O

*1 000 000 PLN

Znaczące substancje zanieczyszczające powietrze generowane przez organizacje wzięte pod uwagę to CH₄ oraz N₂O powstające ze spalania paliw kopalnych. W obliczeniach wzięto pod uwagę zużycie gazu ziemnego oraz paliw (benzyny i oleju napędowego). Do obliczeń wykorzystano wskaźniki opracowane przez organizację DEFRA – Greenhouse Gas Conversion Factor Repository za rok 2018. Podane dane są danymi szacunkowymi. Dla Comarch S.A. Emisja CH₄ w roku 2018 wyniosła 4,41 Mg CH₄, co stanowi spadek w porównaniu z rokiem 2017 o ok. 5 %. Emisja N₂O w roku 2018 wyniosła 3,73 Mg N₂O, co stanowi spadek w porównaniu z rokiem 2017 o ok. 1,3%. Spadek wielkości może wynikać z lokalnych warunków klimatycznych. Dodatkowo wzrost przychodu w badanym okresie wpływa na zmniejszenie wskaźników.

E.6.5

Comarch S.A. jest wytwórcą ścieków komunalnych (bytowych). Działalność Comarch S.A. i spółek Grupy Comarch nie generuje ścieków przemysłowych.

Comarch nie transportuje, nie przetwarza, nie przemieszcza transgranicznie odpadów uznanych za niebezpieczne.

Comarch nie generuje ścieków zrzucanych bezpośrednio do akwenów wodnych tym samym działalność Comarch w żaden sposób nie wpływa negatywnie na obszary i siedliska chronione.

Produkty wytwarzane przez Comarch nie mają znaczącego negatywnego wpływu na środowisko naturalne w trakcie użytkowania. Stopień oddziaływania na środowisko naturalne wprowadzanych produktów elektronicznych pod koniec ich cyklu życia zależy głównie od zachowania klientów w tym zakresie. Comarch zapewnia zbiórkę zużytego sprzętu elektronicznego i elektrycznego. Więcej informacji na: <https://www.comarch.pl/o-firmie/srodowisko/wprowadzanie-oraz-zbieranie-sprzetu-elektrycznego-i-elektronicznego/>

Procent odzyskanych materiałów ze sprzedawanych produktów i ich opakowań wg kategorii materiału

We wszystkich spółkach GK objętych obowiązkiem poziom zebrania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego w 2017 oraz 2018 roku wynosił 40% masy sprzedanych produktów. Minimalny poziom odzysku wynosił 75%. Obliczenia zostały wykonane na podstawie Ustawy z dnia 11 września 2015 o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz. U. 2015 poz. 1688). Obowiązek był realizowany przez Organizację Odzysku Biosystem S.A.

Dla Comarch S.A. oraz Comarch Healthcare S.A. poziom odzysku wprowadzonych opakowań w 2017 i 2018 wynosił min. 61%. Obliczenia zostały wykonane na podstawie Ustawy z dnia 13 czerwca 2013 r. o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi (tekst jednolity Dz. U. 2013 poz. 888 z późn. zm.) Obowiązek był realizowany przez Organizację Odzysku Biosystem S.A.

Pozostałe spółki grupy kapitałowej odprowadziły opłatę produktową zgodnie z obowiązującymi wymaganiami.

Inwestycje związane z ochroną środowiska

Największa inwestycja Grupy Comarch mająca wpływ na ochronę środowiska jest ściśle związana z budową i oddaniem do użytkowania budynku biurowego SSE7 w Krakowskiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej. Budynek zaprojektowany został z dbałością o środowisko naturalne i ekologię. Na dachu budynku zostaną zainstalowane panele fotowoltaiczne o łącznej mocy 64 kW. Ogniwa fotowoltaiczne, z których zbudowane są panele fotowoltaiczne, zamieniają energię promieniowania słonecznego na energię elektryczną. Pozwoli to na częściowe pokrycie własnego zapotrzebowania na energię elektryczną oraz ewentualną odsprzedaż nadmiaru produkowanej energii do sieci elektroenergetycznej bez dodatkowej emisji CO₂ do atmosfery. Projektanci instalacji zakładają, iż przyniesie ona oszczędności z tytułu zużycia energii elektrycznej zapewniające ok. 10 letni okres zwrotu z inwestycji.

W celu ograniczenia energochłonności, w budynku biurowym SSE7 zostaną wykorzystane również:

- półki świetlne na elewacji wschodniej i zachodniej pełniące podwójną funkcję: z jednej strony oleniają pas przyokienny od słońca, z drugiej odbijają światło, doświetlając położoną w głębi traktu część pomieszczeń biurowych,
- Building Management System (BMS) wraz z automatyką: system integrujący instalacje wentylacji, klimatyzacji, ogrzewania, oświetlenia, kontroli dostępu, podtrzymania zasilania (UPS), sygnalizacji włamania i napadu, pozwalający na efektywne i optymalne zarządzanie budynkiem i zużyciem mediów,
- Nowoczesne, zintegrowane instalacje HVAC.

Dodatkowo na bieżąco modernizowane są urządzenia klimatyzacyjne na bardziej przyjazne środowisku naturalnemu, sukcesywnie wymieniane są świetlówki na źródła światła tworzone w technologii LED oraz instalowane są bardziej nowoczesne i energooszczędne urządzenia (EnergyStar).

Dodatkowe wydatki na ochronę środowiska wiązały się z kosztami zapewnienia obowiązków zbierania, odzysku i recyklingu wprowadzonego sprzętu elektronicznego, opakowań, baterii oraz gospodarowania odpadami. Zestawienie prezentuje poniższa tabela.

Wydatki na ochronę środowiska w zakresie utylizacji odpadów, recyklingu i odzysku wprowadzanych produktów	2018	2017
Comarch S.A.	1,758 PLN	2,865 PLN
Pozostałe spółki GK Comarch	12,906 PLN	13,035 PLN

8.7. Odpady

E.6.1., E.6.2., E.6.3., E.6.4., E.6.5.

Comarch posiada wdrożone procedury postępowania z odpadami. Odpady gromadzone są w sposób selektywny i zapobiegający ich negatywnemu oddziaływaniu na środowisko naturalne. W zakresie transportu i unieszkodliwiania odpadów Comarch współpracuje z wyłącznie uprawnionymi podmiotami posiadającymi środki techniczne oraz decyzje administracyjne pozwalające na gospodarowanie przekazanymi odpadami w sposób bezpieczny dla ludzi i środowiska naturalnego.

Poniżej przedstawiono tabelę obrazującą ilość wytworzonych i przekazanych odpadów w 2017 oraz w 2018 roku przez spółki GK. Największy procentowo udział w strumieniu odpadów wytwarzanych przez Comarch stanowi odpadowa elektronika - będąca efektem modernizacji sprzętu IT. Odpad ten, zgodnie z polskim prawodawstwem, jest poddawany procesowi recyklingu i odzysku w instalacjach przetwarzania odpadów firm odbierających odpady.

Spółka Comarch Healthcare S.A. jest wytwórcą odpadów medycznych powstających w wyniku prowadzonej działalności. Odpady te są transportowane i unieszkodliwiane przez podmioty do tego uprawnione.

W wyniku działalności gastronomicznej prowadzonej przez (stołówkę zakładową) OPSO Sp. z o.o. generowane są odpady pochodzące z separatora tłuszczu.

Odpady niebezpieczne zostały w tabeli oznaczone symbolem „*”, masy podano w megagramach.

Znaczące ilościowo rodzaje odpadów zostały zaznaczone pogrubionym drukiem, masy pozostałych odpadów podano łącznie dla spółek grupy. Wszystkie spółki Grupy Kapitałowej corocznie raportują ilość wytworzonych odpadów do właściwych miejscowo Urzędów Marszałkowskich.

Comarch jest wytwórcą ścieków komunalnych, które w całości kierowane są do oczyszczalni miejskich. Nie jest prowadzona osobna ewidencja jakościowa i ilościowa tak wytworzonych ścieków.

Rodzaj odpadu	Kod odpadu	Ilość odpadów wytworzonych i przekazanych w 2018 roku (lokalizacje w Polsce)	Ilość odpadów wytworzonych i przekazanych w 2017 roku (lokalizacje w Polsce)
Zużyte urządzenia zawierające freony, HCFC, HFC	16 02 11*		-- Mg
Zużyte urządzenia zawierające niebezpieczne elementy inne niż wymienione w 16 02 09 do 16 02 12	16 02 13*	0,217 Mg	0,411 Mg
Zużyte urządzenia inne niż wymienione w 16 02 09 do 16 02 13 – złom elektroniczny	16 02 14	16,427 Mg	10,900 Mg
Elementy usunięte ze zużytych urządzeń, inne niż wymienione w 16 02 15 – tonery drukarskie z urządzeń biurowych	16 02 16	0,185 Mg	0,05 Mg
Inne baterie i akumulatory	16 06 05	0, 02 Mg	0,013 Mg
Zmieszane odpady z budowy, remontów i demontażu inne niż wymienione w 17 09 01, 17 09 02 i 17 09 03	17 09 04		--
Odpady medyczne (Comarch Healthcare S.A.)	18 01 03*	3,063 Mg	3,227 Mg
Odpady wielkogabarytowe <i>*odpady niebezpieczne</i>	20 03 07		-- Mg

Poziom zgodności z regulacjami

Comarch wdrożył procedurę identyfikacji i dostępu wymagań prawnych. Co najmniej raz w roku przeprowadzana jest ocena zgodności z mającymi zastosowanie wymaganiami prawnymi i innymi wymaganiami przyjętymi do stosowania przez Comarch. Wyniki oceny prezentowane są w dokumentacji sporządzanej na przegląd zintegrowanego Systemu Zarządzania i przedstawiane Zarządowi.

E.7.3., E.7.4.

W okresie sprawozdawczym na Comarch S.A. i spółki Grupy Comarch nie nałożono istotnych kar finansowych i pozafinansowych sankcji za nieprzestrzeganie przepisów ochrony środowiska.

W okresie objętym raportowaniem do spółek Grupy Comarch nie wpłynęły żadne skargi dotyczące wpływu na środowisko w ramach formalnych mechanizmów skargowych.

E.7.1., E.7.2.

W okresie raportowania nie powstały istotne rodzaje zanieczyszczeń środowiska emitowane przez działalności operacyjną, jak również nie wystąpiły awarie środowiskowe i ewentualne skażenia.

W okresie objętym raportowaniem do spółek Grupy Comarch nie wpłynęły żadne skargi dotyczące wpływu na środowisko w ramach formalnych mechanizmów skargowych.

W ramach współpracy z podmiotami zewnętrznymi podejmowane były akcje dedykowane dla pracowników, w ramach których pracownicy mogli oddawać zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, także sprzęt wielkogabarytowy. Przy okazji prowadzone były zbiórki makulatury. Obecnie w obiektach Comarch rozstawione zostały pojemniki na odpady. Pracownicy mogą na bieżąco oddawać zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny; dodatkowo mogą oddawać do utylizacji zużyte baterie i świetlówki.

Od listopada 2014 roku Comarch jest członkiem Ogólnopolskiej Izby Gospodarczej Ochrony Środowiska zrzeszającej przedsiębiorców będących organizacjami odzysku odpadów oraz przedsiębiorców wprowadzających do obrotu opakowania, produkty w opakowaniach oraz sprzęt elektryczny i elektroniczny.

9. Ocena istotności aspektów oddziaływania na otoczenie

Istotność poszczególnych aspektów dla Grupy Comarch (chyba że wskazano inaczej) określono następująco:

Obszar	Aspekt oddziaływania	Istotność aspektu	Wskaźniki wg SIN
Zarządczy	Opis modelu biznesowego i strategicznych kierunków rozwoju	Wysoka/średnia/ niska	G.1.1., G.1.2.
	Ład zarządczy	Wysoka/średnia/ niska	G.2.1., G.2.2., G.2.3.
	Zarządzanie ryzykiem społecznym i środowiskowym	Wysoka/średnia/ niska	G.3.1., G.3.2.
	Zarządzanie etyką	Wysoka/ średnia /niska	G.4.1., G.4.2., G.4.3., G.4.4., G.4.5., G.4.6., G.4.7., G.4.8.
Środowiskowy	Oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie: surowce i materiały	Wysoka/ średnia /niska	E.1.1., E.1.2.
	Oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie: paliwa i energia	Wysoka/ średnia /niska	E.2.1., E.2.2., E.2.3.
	Oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie: woda	Wysoka/ średnia /niska	E.3.1., E.3.2., E.3.3.
	Oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie: bioróżnorodność	Wysoka/średnia/ niska	E.4.1., E.4.2., E.4.3., E.4.4.
	Oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie: emisje do atmosfery	Wysoka/ średnia /niska	E.5.1., E.5.2., E.5.3., E.5.4.
	Oddziaływanie bezpośrednie i pośrednie: odpady i ścieki	Wysoka/ średnia /niska	E.6.1., E.6.2., E.6.3., E.6.4., E.6.5.
	Pozostałe aspekty bezpośredniego i pośredniego oddziaływania na środowisko	Wysoka/ średnia /niska	E.7.1., E.7.2., E.7.3., E.7.4., E.7.5., E.7.6.
	Rozszerzona odpowiedzialność środowiskowa: produkty i usługi	Wysoka/ średnia /niska	E.8.1., E.8.2., E.8.3.
Społeczny i pracowniczy	Korzystanie z pomocy publicznej i zlecenia publiczne	Wysoka/średnia/ niska	S.1.1., S.1.2.
	Poziom zatrudnienia i poziom wynagrodzeń	Wysoka/ średnia /niska	S.2.1., S.2.2., S.2.3., S.2.4., S.2.5., S.2.6., S.2.7., S.2.8., S.2.9.,

		S.2.10., S.2.11., S.2.12., S.2.13., S.2.14., S.2.15.
Relacje ze stroną pracowniczą i wolność zrzeszania się	Wysoka/ średnia /niska	S.3.1., S.3.2., S.3.3., S.3.4., S.3.5., S.3.6.
Bezpieczeństwo i higiena pracy	Wysoka /średnia/niska	S.4.1., S.4.2., S.4.3., S.4.4., S.4.5., S.4.6., S.4.7., S.4.8., S.4.9., S.4.10., S.4.11., S.4.12.
Rozwój i edukacja	Wysoka/ średnia /niska	S.5.1., S.5.2.
Zarządzanie różnorodnością	Wysoka/ średnia /niska	S.6.1., S.6.2., S.6.3., S.6.4.
Prawa człowieka	Wysoka /średnia/niska	S.7.1., S.7.2., S.7.3., S.7.4., S.7.5., S.7.6.
Praca dzieci i praca przymusowa	Wysoka/ średnia /niska	S.8.1., S.8.2., S.8.3., S.8.4.
Społeczności lokalne i zaangażowanie społeczne	Wysoka/ średnia /niska	S.9.1., S.9.2., S.9.3., S.9.4., S.9.5., S.9.6.
Przeciwdziałanie korupcji	Wysoka/ średnia /niska	S.10.1., S.10.2., S.10.3.
Bezpieczeństwo produktów i konsumentów	Wysoka/ średnia /niska	S.11.1., S.11.2., S.11.3.
Komunikacja marketingowa	Wysoka/średnia/ niska	S.12.1., S.12.2., S.12.3.
Ochrona prywatności	Wysoka /średnia/niska	S.13.1., S.13.2., S.13.3.
Oznakowanie produktów	Wysoka/ średnia /niska	S.14.1., S.14.2., S.14.3.
Pozostałe kwestie społeczne i rynkowe	Wysoka/ średnia /niska	S.15.1., S.15.2., S.15.3., S.15.4., S.15.5., S.15.6.

10. Przegląd wskaźników SIN

Wskaźnik SIN	Wytyczne	Odniesienie w raporcie (nr strony)
I. Obszar Zarządczy (G)		
G.1.1.	OPIS PRZYJĘTEJ STRATEGII ROZWOJU Z UWZGLĘDNIENIEM ASPEKTÓW SPOŁECZNYCH I ŚRODOWISKOWYCH	4
G.1.2.	CHARAKTERYSTYKA PRZYJĘTEGO MODELU BIZNESOWEGO, WŁĄCZAJĄC W TO OPIS ŁAŃCUCHA DOSTAW, ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM OPISU ODDZIAŁYWANIA SPOŁECZNEGO I ŚRODOWISKOWEGO	4,32
G.2.1.	OPIS STRUKTURY ZARZĄDCZEJ, ZAWIERAJĄCY INFORMACJĘ O TYM, CZY I JAK UWZGLĘDNIONE ZOSTAŁO PODEJŚCIE DO ZARZĄDZANIA ASPEKTAMI NIEFINANSOWYMI (SPOŁECZNYMI, ŚRODOWISKOWYMI), JAK WYGLĄDA SYSTEM ZARZĄDZANIA RYZYKIEM I AUDYTU WEWNĘTRZNEGO	14,30
G.2.2.	WYKAZ CERTYFIKATÓW SYSTEMÓW ZARZĄDZANIA (np. ISO 9001, ISO 14001, OHSAS 18001)	13
G.2.3.	OPIS SYSTEMU KONTROLI WEWNĘTRZNEJ, ZE WSKAZANEM MONITOROWANIA SPOŁECZNYCH I ŚRODOWISKOWYCH ASPEKTÓW DZIAŁALNOŚCI	15,30
G.3.1.	OPIS PODEJŚCIA DO ZARZĄDZANIA RYZYKIEM I UWZGLĘDNIENIA W NIM ASPEKTÓW SPOŁECZNYCH I ŚRODOWISKOWYCH	14,15,17,19,20,21,29,31
G.3.2.	LISTA ZIDENTYFIKOWANYCH RYZYK SPOŁECZNYCH LUB ŚRODOWISKOWYCH WRAZ Z ICH KRÓTKĄ CHARAKTERYSTYKĄ	14,15,17,19,20,21,29,31
G.4.1.	WSKAZANIE, CZY ORGANIZACJA POSIADA FORMALNY KODEKS ETYKI LUB RÓWNOWAŻNY DOKUMENT ODPOWIADAJĄCY NA POTRZEBY ORGANIZACJI	20
G.4.2.	LICZBA AUDYTÓW ETYCZNYCH ZREALIZOWANYCH U DOSTAWCÓW, LICZBA AUDYTÓW ZAKOŃCZONYCH IDENTYFIKACJĄ NIEPRAWIDŁOWOŚCI	20
G.4.3.	LICZBA AUDYTÓW ETYCZNYCH ZREALIZOWANYCH W ORGANIZACJI NA ŻĄDANIE JEJ ODBIORCÓW, LICZBA AUDYTÓW ZAKOŃCZONYCH IDENTYFIKACJĄ NIEPRAWIDŁOWOŚCI	22
G.4.4.	LICZBA DOSTAWCÓW, KTÓRZY PODPISALI KARTĘ ETYKI/ZOBOWIĄZANIE DO PRZESTRZEGANIA STANDARDÓW ETYCZNYCH ORGANIZACJI	20
G.4.5.	LICZBA ZGŁASZANYCH SKARG POTENCJALNYCH NARUSZEŃ STANDARDÓW ETYCZNYCH (JEŚLI TO MOŻLIWE, W PODZIALE NA ZGŁOSZENIA POCHODZĄCE Z WEWNĄTRZ/Z ZEWNĄTRZ ORGANIZACJI)	20

G.4.6.	LICZBA PRZEPROWADZONYCH SZKOLEŃ W OBSZARZE ETYCZNYM, LICZBA OSÓB W NICH UCZESTNICZĄCYCH	20,23
G.4.7.	ODSETEK (%) UMÓW Z KONTRAHENTAMI, W KTÓRYCH ZNALAZŁA SIĘ KLAUZULA ODNOŚĄCA SIĘ DO ETYKI (W UJĘCIU WARTOŚCIOWYM)	20,34
G.4.8.	UWZGLĘDNIENIE ZASAD ETYKI W POLITYCE KREDYTOWEJ/POŻYCZKOWEJ ORAZ INWESTYCYJNEJ [DOTYCZY SEKTORA FINANSOWEGO]	-

II. Obszar Środowiskowy (E)

E.1.1	RODZAJ I ILOŚĆ (NP. WG WAGI, OBJĘTOŚCI) WYKORZYSTANEGO SUROWCA/MATERIAŁU (Z EWENTUALNYM WSKAZANIEM TYCH ZE ŹRÓDEŁ ODNAWIALNEJ/Z RECYKLINGU/POSIADAJĄCYCH CERTYFIKATY ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU	54
E.1.2.	ZUŻYCIE KLUCZOWYCH SUROWCÓW/MATERIAŁÓW NA JEDNOSTKĘ PRODUKTU LUB PRZYCHODU (DLA POSZCZEGÓLNYCH KATEGORII SUROWCÓW/MATERIAŁÓW)	54
E.2.1.	CAŁKOWITE ZUŻYCIE ENERGII W GJ WG GŁÓWNYCH ŹRÓDEŁ JEJ POZYSKANIA	56
E.2.2.	ODSETEK (%) ENERGII POCHODZĄCEJ Z ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII (OZE) (ENERGIA WODNA, ENERGIA Z BIOMASY, ENERGIA WIATROWA, FOTOWOLTAIKA, ENERGIA GEOTERMALNA)	56
E.2.3.	ZUŻYCIE ENERGII NA JEDNOSTKĘ PRODUKTU LUB PRZYCHODU	56
E.3.1.	CAŁKOWITE ZUŻYCIE WODY W M ³ (WG ŹRÓDŁA – NP.SIEĆ WODOCIĄGOWA)	60
E.3.2.	WOLUMEN WODY ODZYSKIWANEJ I PONOWNIE WYKORZYSTYWANEJ	60
E.3.3.	ZUŻYCIE WODY NA JEDNOSTKĘ PRODUKTU LUB PRZYCHODU	60
E.4.1.	LISTA I KRÓTKA CHARAKTERYSTYKA TERENÓW CENNYCH PRZYRODNICZO W SĄSIEDZTWIE/SFERZE ODDZIAŁYWANIA PRZEDSIĘBIORSTWA (ZE WSKAZANIEM CHARAKTERU ODDZIAŁYWANIA PRZEDSIĘBIORSTWA NA TE TERENY I SIEDLISKA CENNEJ FAUNY I FLORY)	54
E.4.2.	WSKAZANIE TYPU I CZĘSTOTLIWOŚCI PROWADZONEGO MONITORINGU PRZYRODNICZEGO	54
E.4.3.	OPIS EWENTUALNYCH POTWIERDZONYCH STRAT ŚRODOWISKOWYCH BĘDĄCYCH SKUTKIEM DZIAŁANIA PRZEDSIĘBIORSTWA	54
E.4.4.	OPIS EWENTUALNYCH DZIAŁAŃ MAJĄCYCH NA CELU MONITOROWANIE STANU ŚRODOWISKA ORAZ	54

ZAPOBIEGANIE/ORGANICZANIE/REKOMPENSOWANIE ŚRODOWISKA NATURALNEMU SKUTKÓW ODDZIAŁYWANIA PRZEDSIĘBIORSTWA		
E.5.1.	MASA EMITOWANYCH DO ATMOSFERY GAZÓW CIEPLARNIANYCH	61
E.5.2.	MASA POZOSTAŁYCH SUBSTANCJI EMITOWANYCH DO ATMOSFERY WEDŁUG RODZAJU (NP. SO _x , NO _x , PM10, PM2.5)	63
E.5.3.	EMISJA GAZÓW CIEPLARNIANYCH NA JEDNOSTKĘ PRODUKTU LUB PRZYCHODU	61
E.5.4.	EMISJA POZOSTAŁYCH SUBSTANCJI NA JEDNOSTKĘ PRODUKTU LUB PRZYCHODU	63
E.6.1.	CAŁKOWITA MASA ODPADÓW W PODZIALE NA NIEBEZPIECZNE I INNE NIŻ NIEBEZPIECZNE, Z WYSZCZEGÓLNIENIEM ISTOTNYCH ICH KATEGORII	65
E.6.2.	CAŁKOWITA MASA ODPADÓW W PODZIALE WG METODY ZAGOSPODAROWANIA	65
E.6.3.	CAŁKOWITY WOLUMEN ODPROWADZANYCH ŚCIEKÓW ZE SKAZANIEM PODZIAŁU WG METODY OCZYSZCZENIA	65
E.6.4.	EMISJA ODPADÓW NA JEDNOSTKĘ PRODUKTU LUB PRZYCHODU	65
E.6.5.	EMISJA ŚCIEKÓW NA JEDNOSTKĘ PRODUKTU LUB PRZYCHODU	64, 65
E.7.1.	OPIS POZOSTAŁYCH ISTOTNYCH RODZAJÓW ZANIECZYSZCZEŃ ŚRODOWISKA EMITOWANYCH PRZEZ DZIAŁALNOŚĆ OPERACYJNĄ SPÓŁKI (WRAZ Z MIERZALNYMI MIARAMI, JEŚLI TO MOŻLIWE)	67
E.7.2.	LISTA AWARII ZE SKUTKIEM ŚRODOWISKOWYM I EWENTUALNYCH SKAŻEŃ, DO KTÓRYCH DOSZŁO W OKRESIE SPRAWOZDAWCZYM (WRAZ Z OPISEM ICH CHARAKTERU)	67
E.7.3.	LISTA POTENCJALNYCH NATUSZEŃ PRZEPISÓW OCHRONY ŚRODOWISKA, W ZWIĄZKU Z KTÓRYMI WSZCZĘTE ZOSTAŁY POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNE	66
E.7.4.	CAŁKOWITA KWOTA PRAWOMOCNYCH KAR NAŁOŻONYCH W ZWIĄZKU Z NARUSZENIEM PRZEPISÓW OCHRONY ŚRODOWISKA	66
E.7.5.	ODSETEK (%) UMÓW Z KONTRAHENTAMI, W KTÓRYCH ZNALAZŁA SIĘ KLAUZULA ODNOSZĄCA SIĘ POSZANOWANIA ŚRODOWISKA NATURALNEGO (W UJĘCIU WARTOŚCIOWYM)	34
E.7.6.	LICZBA AUDYTÓW POD KĄTEM PRZESTRZEGANIA PRZEPISÓW OCHRONY ŚRODOWISKA U PODWYKONAWCY	-
E.8.1.	UWZGLĘDNIENIE OCHRONY ŚRODOWISKA W POLITYCE KREDYTOWEJ/POŻYCZKOWEJ ORAZ INWESTYCYJNEJ [DOTYCZY SEKTORA FINANSOWEGO]	-

E.8.2.	PRZYCHODY Z PRODUKTÓW LUB USŁUG, OPRACOWANYCH Z UWZGLĘDNIENIEM KRYTERIÓW ŚRODOWISKOWYCH JAKO % CAŁKOWITYCH PRZYCHODÓW [DOTYCZY SEKTORÓW: PRZEMYSŁ, USŁUGI]	56
E.8.3.	WARTOŚĆ UDZIELONYCH KREDYTÓW Z WCZEŚNIEJSZĄ OCENĄ RYZYKA ŚRODOWISKOWEGO/WARTOŚCI PORTFELA UBEZPIECZEŃ Z WCZEŚNIEJSZĄ OCENĄ RYZYKA ŚRODOWISKOWEGO [DOTYCZY SEKTORA FINANSOWEGO]	-

III. Obszar Społeczny i Pracowniczy (S)

S.1.1.	WARTOŚĆ POMOCY PUBLICZNEJ UZYSKANEJ OD PAŃSTWA (WSPARCIE FINANSOWE I EKWIWALENTY DOTACJI)	48
S.1.2.	WARTOŚĆ PRZYCHODÓW POCHODZĄCYCH Z ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH I ICH PROCENTOWY UDZIAŁ W CAŁOŚCI PRZYCHODÓW	49
S.2.1.	LICZBA PRACOWNIKÓW W PRZELICZENIU NA PEŁNE ETATY WG TYPU UMOWY O PRACĘ (WG WIEKU I PŁCI) NA KONIEC OKRESU SPRAWOZDAWCZEGO	39
S.2.2.	LICZBA PRACOWNIKÓW W PRZELICZENIU NA PEŁNE ETATY NOWO ZATRUDNIONYCH W RAPORTOWYM OKRESIE (WG WIEKU I PŁCI)	39
S.2.3.	LICZBA PRACOWNIKÓW W PRZELICZENIU NA PEŁNE ETATY, KTÓRZY ODESZLI W RAPORTOWANYM OKRESIE (WG WIEKU I PŁCI)	39
S.2.4.	LICZBA OSÓB ZATRUDNIONYCH NA PODSTAWIE UMÓW CYWILNOPRAWNYCH WG TYPU UMOWY O PRACĘ (WG WIEKU I PŁCI) NA KONIEC OKRESU SPRAWOZDAWCZEGO, LICZBA ZAWARTYCH UMÓW CYWILNOPRAWNYCH Z OSOBAMI FIZYCZNYMI W RAPORTOWANYM OKRESIE, LICZBA ZAKOŃCZONYCH UMÓW CYWILNOPRAWNYCH Z OSOBAMI FIZYCZNYMI W RAPORTOWANYM OKRESIE	39
S.2.5.	LICZBA ZATRUDNIONYCH W RAMACH OUTSOURCINGU	41
S.2.6.	LICZBA PRACOWNIKÓW NIEPEŁNOSPRAWNYCH ORAZ ICH PROCENTOWY UDZIAŁ W OGÓLE ZATRUDNIONYCH	38
S.2.7.	PRZECIĘTNE WYNAGRODZENIE PRACOWNIKÓW ZATRUDNIONYCH NA PODSTAWIE UMOWY O PRACĘ	38
S.2.8.	LICZBA ORAZ PRZECIĘTNE WYNAGRODZENIE OBCOKRAJOWCÓW ŚWIADCZĄCYCH PRACĘ NA RZECZ PRACODAWCY I POD JEGO NADZOREM (NIEZALEŻNIE, CZY SĄ PRACOWNIKAMI WŁASNYMI, CZY PODMIOTÓW TRZECICH, KTÓRYM ZLECANA JEST PRACA), POCHODZĄCYCH Z KRAJÓW ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W GORSZEJ OD POLSKI SYTUACJI EKONOMICZNEJ LUB Z KRAJÓW, W KTÓRYCH	38

	UPRAWDOPODOBNIONE JEST ŁAMANE PRAW CZŁOWIEKA (WG KRAJU POCHODZENIA).	
S.2.9.	STOSUNEK PRZECIĘTNEGO WYNAGRODZENIA BRUTTO KOBIET DO PRZECIĘTNEGO WYNAGRODZENIA BRUTTO MĘŻCZYŹN W POSZCZEGÓLNYCH KATEGORIACH ZASZEREGOWANIA/GRUPACH PRACOWNICZYCH (NP. DYREKTORZY, KIEROWNICY, POZOSTALI PRACOWNICY).	46
S.2.10.	STOSUNEK PRZECIĘTNEGO WYNAGRODZENIA CZŁONKÓW ZARZĄDU DO NAJNIŻSZEGO UPOSAŻENIA W SPÓŁCE (W PRZELICZENIU NA PEŁEN ETAT).	-
S.2.11.	PRZECIĘTNE WYNAGRODZENIE OSÓB WSPÓŁPRACUJĄCYCH NA PODSTAWIE UMÓW CYWILNOPRAWNYCH I ŚWIADCZĄCYCH USŁUGI NA RZECZ PRACODAWCY.	-
S.2.12.	PRZECIĘTNE WYNAGRODZENIE OSÓB ZATRUDNIONYCH W RAMACH OUTSOURCINGU I WYKONUJĄCYCH PRACĘ NA RZECZ PRACODAWCY.	-
S.2.13.	ŁĄCZNA WYSOKOŚĆ ROCZNYCH SKŁADEK NA PFRON.	47
S.2.14.	ODSETEK KOBIET, KTÓRE PO URODZENIU DZIECKA I POWROCIE DO PRACY, ZREZYGNOWAŁY Z PRACY W CIĄGU 12 MIESIĘCY OD POWROTU DO PRACY.	42
S.2.15.	INFORMACJA NA TEMAT DODATKOWYCH ŚWIADCZEŃ POZAPŁACOWYCH DOSTĘPNYCH DLA PRACOWNIKÓW (NP. DODATKOWE UBEZPIECZENIE, PAKIETY MEDYCZNE, PRACOWNICZY PROGRAM EMERYTALNY, AKCJONARIAT PRACOWNICZY, KARTY UPRAWNIAJĄCE DO KORZYSTANIA Z OBIEKTÓW SPORTOWYCH, POŻYCZKI MIESZKANIOWE).	42
S.3.1.	LICZBA DZIAŁAJĄCYCH W ZAKŁADZIE PRACY ZWIĄZKÓW ZAWODOWYCH OGÓŁEM (REPREZENTATYWNYCH I POZOSTAŁYCH).	53
S.3.2.	ODSETEK (%) PRACOWNIKÓW NALEŻĄCYCH DO ZWIĄZKÓW ZAWODOWYCH (TZW. WSPÓŁCZYNNIK UZWIĄZKOWIENIA).	38,53
S.3.3.	LICZBA WSZCZĘTYCH SPORÓW ZBIOROWYCH W OSTATNIM ROKU ORAZ SZACUNKOWY WPŁYW NA WYNIKI SPÓŁKI Z TYM ZWIĄZANE (W PRZYPADKU, W KTÓRYM ODNOTOWANO STRAJKI, NALEŻY OPISAĆ ICH PRZYCZYNĘ, FORMĘ, CZAS TRWANIA ORAZ POCZYNIONE USTALENIA).	53
S.3.4.	INFORMACJA, CZY W ZAKŁADZIE PRACY FUNKCJONUJE PROCEDURA ZGŁASZANIA SKARG I NIEPRAWIDŁOWOŚCI („HOT LINE”) I NA JAKIEJ PODSTAWIE (NP. ODPOWIEDNIEJ POLITYKI). JEŚLI TAK, JAKA JEST LICZBA SKARG ZWIĄZANYCH Z OBSZAREM PRAKTYK ZATRUDNIENIA, KTÓRE ZOSTAŁY ZGŁOSZONE, ROZPATRZONE I ROZWIĄZANE (ILE SKARG ZOSTAŁO ZARAPORTOWANYCH, A ILE ROZSTRZYGNIĘTYCH W OMAWIANYM OKRESIE).	22

S.3.5.	INFORMACJA, CZY W ZAKŁADZIE PRACY POWOŁANO RADĘ PRACOWNIKÓW – A W PRZYPADKU INNYCH PRZEDSTAWICIELI NIŻ RADA PRACOWNIKÓW I ZWIĄZKI ZAWODOWE, CZY TACY PRZEDSTAWICIELE PRACOWNIKÓW ZOSTALI POWOŁANI W DRODZE WYBORÓW, W KTÓRYCH MOGLI UCZESTNICZYĆ WSZYSCY PRACOWNICY.	53
S.3.6.	INFORMACJA O TYM, CZY, A JEŚLI TAK, TO W JAKI SPOSÓB ORAZ Z JAKIMI REZULTATAMI, ZAKŁAD PRACY PROWADZI UDOKUMENTOWANY DIALOG, W FORMIE CYKLICZNYCH, SFORMALIZOWANYCH SPOTKAŃ, MAJĄCYCH NA CELU OMÓWIENIE WZAJEMNYCH OCZEKIWAŃ ORAZ CHARAKTER NAJCZĘŚCIEJ PODNOSZONYCH KWESTII I SPOSOBU USTOSUNKOWANIA SIĘ DO NICH PRZEZ WŁADZE SPÓŁKI.	38 , 53
S.4.1.	LICZBA WYPADKÓW PRZY PRACY WŚRÓD OSÓB WYKONUJĄCYCH PRACĘ NA TERENIE ZAKŁADU PRACY I PRACOWNIKÓW WYKONUJĄCYCH PRACĘ POZA SIEDZIBĄ PRACODAWCY.	50
S.4.2.	WSKAŹNIK CZĘSTOŚCI WYPADKÓW (WYPADKI PRZY PRACY NA 1000 ZATRUDNIONYCH).	50
S.4.3.	LICZBA WYPADKÓW ŚMIERTELNYCH WŚRÓD WYKONUJĄCYCH PRACĘ NA TERENIE ZAKŁADU PRACY I PRACOWNIKÓW WYKONUJĄCYCH PRACĘ POZA SIEDZIBĄ PRACODAWCY.	50
S.4.4.	ŁĄCZNA LICZBA DNI NIEZDOLNOŚCI DO PRACY WŚRÓD PRACOWNIKÓW SPOWODOWANEJ WYPADKAMI.	50
S.4.5.	WSKAŹNIK CIĘŻKOŚCI WYPADKÓW (LICZBA DNI NIEZDOLNOŚCI/1 WYPADEK).	50
S.4.6.	LICZBA STWIERDZONYCH PRZYPADKÓW CHOROÓB ZAWODOWYCH.	52
S.4.7.	LICZBA PRACOWNIKÓW PRACUJĄCYCH W WARUNKACH PRZEKROCZENIA NAJWYŻSZYCH DOPUSZCZALNYCH STĘŻEŃ (NDS) LUB NAJWYŻSZYCH DOPUSZCZALNYCH NATĘŻEŃ (NDN).	52
S.4.8.	LICZBA STANOWISK PRACY, NA KTÓRYCH POZIOM OCENIONEGO RYZYKA ZOWODOWEGO JEST NIEAKCEPTOWALNIE WYSOKI (TJ. KONIECZNE SĄ DZIAŁANIA MAJĄCE NA CELU ZMNIEJSZENIE POZIOMU RYZYKA).	52
S.4.9.	WYKAZ NAJCZĘSTSZYCH PRZYCZYŃ WYPADKÓW PRZY PRACY, WG KATEGORII PRACY/CZYNNOŚCI WYKONYWANYCH PRZEZ POSZKODOWANEGO W CHWILI WYPADKU, RODZAJÓW URAZÓW.	50
S.4.10.	OPIS STOPNIA ZAANGAŻOWANIA ZWIĄZKÓW ZAWODOWYCH (JEŻELI FUNKCJONUJĄ) W OBSZARZE BHP (NP. CZY ZOSTAŁ POWOŁANY SPOŁECZNY INSPEKTOR PRACY, JAK SPRAWUJĄ KONTROLE NAD PRZESTRZEGANIEM PRZEPISÓW BHP).	53

S.4.11.	ODSETEK (%) UMÓW Z KONTRAHENTAMI, W KTÓRYCH ZNALAZŁA SIĘ KLAUZULA ODNOŚĄCA SIĘ DO BHP (W UJĘCIU WARTOŚCIOWYM).	34
S.4.12.	LICZBA AUDYTÓW POD KĄTEM PRZESTRZEGANIA ZASAD BHP U PODWYKONAWCÓW	32
S.5.1.	ŚREDNIA LICZBA GODZIN SZKOLENIOWYCH (LUB DNI SZKOLENIOWYCH) NA PRACOWNIKA (WG PŁCI I KATEGORII PRACOWNIKÓW) – DOTYCZY SZKOLEŃ ORGANIZOWANYCH PRZEZ PRACODAWCĘ.	47
S.5.2.	LICZBA PRACOWNIKÓW PODNOSZĄCYCH KWALIFIKACJE ZAWODOWE, KTÓRYM PRZYSŁUGUJĄ OKREŚLONE UPRAWNIENIA Z TEGO TYTUŁU W STOSUNKU DO PRACODAWCY (NP. URLOPY SZKOLENIOWE), ZE WSKAZANIEM LICZBY PRACOWNIKÓW, KTÓRYM PRACODAWCA WSPÓŁFINANSUJE LUB FINANSUJE PODNOSZENIE KWALIFIKACJI ZAWODOWYCH.	47
S.6.1.	INFORMACJA, CZY U PRACODAWCY ZOSTAŁA WDROŻONA POLITYKA ANTYMOBBINGOWA I POLITYKA ANTYDISKRYMINACYJNA.	20
S.6.2.	LICZBA ZGŁOSZONYCH PRZYPADKÓW DISKRYMINACJI, - MOBBINGU, MOLESTOWANIA SEKSUALNEGO ITP.	22
S.6.3.	LICZBA POTWIERDZONYCH PRZYPADKÓW DISKRYMINACJI, MOBBINGU, MOLESTOWANIA SEKSUALNEGO ITP.	22
S.6.4.	LICZBA AUDYTÓW PRZEPROWADZONYCH U PODWYKONAWCÓW POD KĄTEM PRZECIWDZIAŁANIA DISKRYMINACJI.	32
S.7.1.	LICZBA ZGŁOSZONYCH PRZYPADKÓW NARUSZANIA PRAW CZŁOWIEKA, W TYM U PODWYKONAWCÓW.	22
S.7.2.	LICZBA POTWIERDZONYCH PRZYPADKÓW NARUSZANIA PRAW CZŁOWIEKA, W TYM U PODWYKONAWCÓW.	22
S.7.3.	ODSETEK (%) UMÓW Z KONTRAHENTAMI, W KTÓRYCH ZNALAZŁA SIĘ KLAUZULA ODNOŚĄCA SIĘ DO PRAW CZŁOWIEKA (W UJĘCIU WARTOŚCIOWYM).	34
S.7.4.	LICZBA AUDYTÓW PRZEPROWADZONYCH U PODWYKONAWCÓW POD KĄTEM POSZANOWANIA PRAW CZŁOWIEKA.	32
S.7.5.	UWZGLĘDNIENIE KWESTII POSZANOWANIA PRAW CZŁOWIEKA W POLITYCE KREDYTOWEJ/POŻYCZKOWEJ ORAZ INWESTYCYJNEJ [DOTYCZY SEKTORA FINANSOWEGO].	-
S.7.6.	OPIS ZAGROŻEŃ DLA PRAW CZŁOWIEKA ORAZ PRZYPADKÓW NARUSZANIA PRAW CZŁOWIEKA POZA ŁAŃCUCHEM DOSTAW (NP. WYKORZYSTYWANIE PRODUKTÓW LUB USŁUG ŚWIADCZONYCH PRZEZ PRZEDSIĘBIORSTWO PRZEZ OSOBY LUB PODMIOTY W SPOSÓB ZAGRAŻAJĄCY NARUSZENIEM PRAW CZŁOWIEKA).	22 , 32

S.8.1.	LICZBA ZGŁOSZONYCH PRZYPADKÓW PRACY DZIECI LUB PRACY PRZYMUSOWEJ (W TYM U PODWYKONAWCÓW).	22
S.8.2.	LICZBA POTWIERDZONYCH PRZYPADKÓW PRACY DZIECI LUB PRACY PRZYMUSOWEJ (W TYM U PODWYKONAWCÓW).	22
S.8.3.	ODSETEK (%) UMÓW Z KONTRAHENTAMI, W KTÓRYCH ZNALAZŁA SIĘ KLAUZULA ODNOSZĄCA SIĘ DO PRAW CZŁOWIEKA Z UWZGLĘDNIENIEM ZAKAZU PRACY DZIECI LUB PRACY PRZYMUSOWEJ (W UJĘCIU WARTOŚCIOWYM).	34
S.8.4.	LICZBA AUDYTÓW PRZEPROWADZONYCH U PODWYKONAWCÓW POD KĄTEM POSZANOWANIA PRAW CZŁOWIEKA W ZAKRESIE PRZECIWDZIAŁANIA PRACY DZIECI I PRACY PRZYMUSOWEJ.	32
S.9.1.	OPIS EWENTUALNYCH UCIAŻLIWOŚCI, JAKIE MOŻE ODCZUWAĆ LOKALNA SPOŁECZNOŚĆ W ZWIĄZKU Z PROWADZENIEM PRZEZ SPÓŁKĘ DZIAŁALNOŚCI OPERACYJNEJ ITP.	24,28
S.9.2.	LICZBA SKARG ZGŁOSZONYCH PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ LOKALNĄ, ICH TEMATYKA ORAZ DZIAŁANIA SPÓŁKI W ODPOWIEDZI NA NIE.	28
S.9.3.	OPIS POLITYKI I KIERUNKÓW ZAANGAŻOWANIA SPOŁECZNEGO SPÓŁKI ORAZ ZREALIZOWANE DZIAŁANIA PROSPOŁECZNE, W TYM TE NA RZECZ LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI, W KTÓREJ PROWADZONA JEST DZIAŁALNOŚĆ.	24
S.9.4.	CAŁKOWITA KWOTA DAROWIZN NA CELE SPOŁECZNE W OKRESIE SPRAWOZDAWCZYM (ZE WSKAZANIEM NAJWIĘKSZYCH OBDAROWANYCH).	24,28
S.9.5.	CAŁKOWITA KWOTA WYDATKOWANA NA SPONSORING (ZE WSKAZANIEM NAJWIĘKSZYCH SPONSOROWANYCH PARTNERÓW).	24,29
S.9.6.	CAŁKOWITA LICZBA GODZIN PRZEPRACOWANYCH PRZEZ PRACOWNIKÓW-WOLONTARIUSZY ORAZ LICZBA WOLONTARIUSZY, W RAMACH PROGRAMU WOLONTARIATU (JEŻELI TAKI ISTNIEJE).	24,28
S.10.1.	OBSZARY BIZNESOWE POTENCJALNIE NARAŻONE NA ZACHOWANIA KORUPCYJNE.	30
S.10.2.	LICZBA ZGŁOSZONYCH PRZYPADKÓW ZACHOWAŃ NOSZĄCYCH ZNAMIONA KORUPCJI.	30
S.10.3.	LICZBA POTWIERDZONYCH PRZYPADKÓW KORUPCJI.	30
S.11.1.	LICZBA PRZYPADKÓW NARUSZENIA PROCEDUR DOTYCZĄCYCH BEZPIECZEŃSTWA PRODUKTÓW I USŁUG.	37
S.11.2.	POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNE PROWADZONE PRZECIWKO SPÓŁCE (NP. PRZEZ UOKIK)	37

S.11.3.	WARTOŚĆ FINANSOWA KAR ZA NIEZGODNOŚĆ Z PRAWEM I REGULACJAMI W KWESTIACH ZWIĄZANYCH Z BEZPIECZEŃSTWEM KLIENTÓW (W PODZIALE NA PRAWOMOCNE I NIEPRAWOMOCNE).	37
S.12.1.	LICZBA PRZYPADKÓW NIEZGODNOŚCI Z REGULACJAMI I DOBROWOLNYMI KODEKSAMI DOTYCZĄCYMI KOMUNIKACJI MARKETINGOWEJ (W TYM REKLAMY, PROMOCJI, SPONSORINGU).	36
S.12.2.	POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNE PROWADZONE PRZECIWKO SPÓŁCE (NP. PRZEZ UOKIK)	37
S.12.3.	WARTOŚĆ FINANSOWA KAR ZA NIEZGODNOŚĆ Z PRAWEM I REGULACJAMI W KWESTIACH ZWIĄZANYCH Z RZETELNOŚCIĄ I ETYKĄ KOMUNIKACJI MARKETINGOWEJ (W PODZIALE NA PRAWOMOCNE I NIEPRAWOMOCNE).	37
S.13.1.	LICZBA ZDARZEŃ DOTYCZĄCYCH WYCIEKU LUB NIEUPRAWNIONEGO WYKORZYSTANIA DANYCH OSOBOWYCH (KLIENTÓW, PRACOWNIKÓW).	37
S.13.2.	POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNE PROWADZONE PRZECIWKO SPÓŁCE (NP. PRZEZ GIODO)	37
S.13.3.	WARTOŚĆ FINANSOWA KAR ZA NIEZGODNOŚĆ Z PRAWEM I REGULACJAMI W KWESTIACH ZWIĄZANYCH Z OCHRONĄ DANYCH OSOBOWYCH (W PODZIALE NA PRAWOMOCNE I NIEPRAWOMOCNE).	37
S.14.1.	LICZBA PRZYPADKÓW NIEZGODNOŚCI ZWIĄZANYCH Z NIEWŁAŚCIWYM OZNAKOWANIEM PRODUKTU.	37
S.14.2.	POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNE PROWADZONE PRZECIWKO SPÓŁCE, NP. PRZEZ UOKIK.	37
S.14.3.	WARTOŚĆ FINANSOWA KAR ZWIĄZANYCH Z NIEWŁAŚCIWYM OZNAKOWANIEM PRODUKTU. (W PODZIALE NA PRAWOMOCNE I NIEPRAWOMOCNE)	37
S.15.1.	RZECZYWISTY OKRES ROTACJI ZOBOWIĄZAŃ.	32
S.15.2.	RZECZYWISTY OKRES ROTACJI NALEŻNOŚCI.	34
S.15.3.	OKRES PŁATNOŚCI ZOBOWIĄZAŃ STANDARDOWO ZAPISYWANY W UMOWACH Z DOSTAWCAMI.	32
S.15.4.	ODSETEK (%) ZOBOWIĄZAŃ PŁACONYCH W TERMINIE UMOWNYM (WARTOŚCIOWO).	32
S.15.5.	POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNE PROWADZONE PRZECIWKO SPÓŁCE PRZEZ UOKIK	37
S.15.6.	WARTOŚĆ FINANSOWA KAR ZWIĄZANYCH ZACHOWANIAM I ANTYKONKURENCYJNYMI I ANTYRYNKOWYMI (W PODZIALE NA PRAWOMOCNE I NIEPRAWOMOCNE).	37

Comarch S.A.

Al. Jana Pawła II 39a
31-864 Kraków

 ir@comarch.pl

 +48 (12) 687 78 22

www.comarch.pl/relacje-inwestorskie/
